

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี
The Development of a learning Management Model to Enhance
Good Citizenship characteristics on a Social-service based
Instructional Concepts for Undergraduate Students

ปรเมศวร์ พิชผักหวาน

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ลิขสิทธิ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ชื่อเรื่อง	การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี
ผู้วิจัย	ปรเมศวร์ พิษผักหวาน
ประจำปีงบประมาณ	2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และ 3) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ระยะที่2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ระยะที่3 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองรูปแบบ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม 3) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีโดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบความแปรปรวนร่วมทางเดียวแบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ (1.1) องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (1.2) องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการรับผิดชอบตนเอง (2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (3) ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 120.75 มีค่าความน่าจะเป็น (P value) เท่ากับ 0.077 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) เนื้อหา (4) กระบวนการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่1 ขั้นเตรียมการ ขั้นที่2 ขั้นปฏิบัติการ ขั้นที่3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ขั้นที่4 ขั้นประเมินผลงาน และ(5) การวัดและประเมินผล ซึ่งมีผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.18) 3) ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ

ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนรู้การสอนโดยการบริการสังคม พบว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีทั้ง 3 ด้านได้แก่ ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการรับผิดชอบต่อสังคม เพิ่มขึ้นในแต่ละระยะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี การบริการสังคม

Title	The Development of A Learning Management Model to Enhance Good Citizenship Characteristics on A Social-Service Based Instructional Concepts for Undergraduate Students.
Researcher	Paramate Puchpakwan
Year	2022

ABSTRACT

The purposes of this mixed method research were: 1) to study the basic data of the components of a learning management model to enhance good citizenship characteristics on a social-service based instructional concepts 2) to develop a learning management model to enhance good citizenship characteristics on a social-service based instructional concepts and 3) to study the effectiveness of a learning management model to enhance good citizenship characteristics on a social-service based instructional concepts for undergraduate students. This research consisted of 3 interrelated stages. Stages 1, the basic data of components of a learning management model were studied to enhance good citizenship characteristics on a social-service based instructional concepts for undergraduate students. Stage 2, a learning management model was developed. Stage 3, the quasi-experimental research design was used for studying the effectiveness of a learning management model. The 30 samples, selected by multi-stage random sampling method contained second-year undergraduate students in semester 2 of the academic year 2021. The instruments used in this research were 1) a leaning activity management plans 2) a social Service-Based activity assessment and 3) a good citizenship characteristics assessment with a reliability of 0.80. The statistics used to analyze the data included mean and standard derivation. The hypothesis test was conducted by using the one-way repeated measures ANOVA.

The research results were found that: 1) The basic data of a learning management model were (1.1) components of a learning management model (1.2) good citizenship characteristics consisted of 4 components including (1) self-responsibility (2) cooperation and (3) social responsibility. This were analyzed using second-order confirmatory factor analysis consistent with the empirical data, comprising 120.75 of Chi-square (χ^2), and 0.077 of significance level value (P-value). 2) A learning management model to enhance good citizenship characteristics includes 5 elements: (1) principle (2) objective (3) contents (4) instructional procedure consisted of 4 steps including step 1: preparation step 2: operation step 3: construct and applying in real situation and step 4: evaluation the work, and (5) procedure for productivity measurement and evaluation. An overall a learning management model was evaluated

at a highest level ($\bar{x} = 4.89$, S.D. = 0.18). 3) The effectiveness of a learning management model to enhance good citizenship characteristics on a social-service based instructional concepts found that the students had better citizenship competencies in all 4 steps which includes self-responsibility, cooperation and social responsibility at a significant level of 0.05.

Keywords: learning management model, good citizenship characteristics, social-service

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ ได้รับงบประมาณเงินอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผ่านทางงบประมาณแผ่นดินของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิจัย กองส่งเสริมวิชาการและงานวิจัยที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จอย่างสมบูรณ์ และได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพธิพันธ์ พานิช รองศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรเนาวรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวีณา เอี่ยมยี่สุน รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ช่วยกรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ตลอดจนได้ช่วยตรวจสอบความสมบูรณ์ของงานวิจัย และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กลุ่มประกันคุณภาพการศึกษาทุกคนที่ได้ช่วยเหลือในการดำเนินการเก็บข้อมูลของงานวิจัยนี้

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแต่บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้วางรากฐานการศึกษาและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยจนดำเนินการวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ในครั้งนี้

ปรเมศวร์ พืชผักหวาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	7
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
1.6 ขอบเขตของการวิจัย.....	11
1.7 คำจำกัดความ.....	14
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
2.1 หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย.....	19
2.2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน.....	22
2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้.....	31
2.4 แนวคิดของความเป็นพลเมืองดี.....	56
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	85
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	92
3.1 รูปแบบการดำเนินการวิจัย.....	92
3.2 การดำเนินการวิจัย.....	93
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1.....	107

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2.....	131
4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3.....	145
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	158
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	158
5.2 การอภิปรายผล.....	161
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	167
บรรณานุกรม.....	169
ภาคผนวก.....	179
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	180
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินวิจัยฉบับสมบูรณ์.....	184
ภาคผนวก ค ผลการประเมินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.....	188
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	198
ภาคผนวก จ ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	244
ภาคผนวก ฉ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย.....	249
ภาคผนวก ช ใบตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่.....	252
ประวัติผู้วิจัย.....	254

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	27
2.2 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	30
2.3 รูปแบบการเรียนรู้จากการบริการสังคมแบบ I CARE	45
2.4 สรุปสาระสำคัญแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	47
2.5 การกำหนดหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	49
2.6 จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	50
2.7 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้.....	51
2.8 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์..	52
2.9 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม....	53
2.10 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการ เรียนการสอนโดยการบริการสังคม	57
2.11 แบบของพลเมืองดีตามแนวคิด Westheimer and Kahne (2004).....	67
2.12 การสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	72
2.13 การสังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ตามคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี.....	82
3.1 สรุปค่าดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิง ประจักษ์.....	97
4.1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	108
4.2 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	109
4.3 สรุปสาระสำคัญแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	110
4.4 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	112
4.5 ผลการสังเคราะห์จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	113
4.6 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วย.....	114
4.7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	117

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี องค์ประกอบที่ 1 การรับผิดชอบต่อ ตนเอง.....	118
4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีองค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น.....	119
4.10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีองค์ประกอบที่ 3 การรับผิดชอบต่อ สังคม.....	119
4.11 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการรับผิดชอบ ต่อตนเอง.....	120
4.12 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น.....	121
4.13 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการรับผิดชอบต่อ สังคม.....	122
4.14 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดองค์ประกอบ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อ ตนเอง.....	123
4.15 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดองค์ประกอบ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น.....	125
4.16 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดองค์ประกอบ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อ สังคม.....	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.17 ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดองค์ประกอบของ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.....	128
4.18 ค่าสถิติวัดความกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสององค์ประกอบ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.....	129
4.19 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น พลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม.....	138
4.20 ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม.....	141
4.21 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการ สังคม.....	142
4.22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ของนักศึกษาปริญญาตรี จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง.....	145
4.23 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ของนักศึกษาปริญญาตรีรายด้าน จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง.....	146
4.24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษา ปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง.....	147
4.25 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดี.....	148
4.26 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการ รับผิดชอบตนเอง จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง.....	149
4.27 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดีด้านการรับผิดชอบตนเอง.....	150
4.28 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง.....	151
4.29 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น.....	152

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.30 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการ รับผิดชอบต่อสังคมจากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง.....	153
4.31 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคม.....	154
4.32 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของ นักศึกษาภาพรวม.....	155
4.33 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของ นักศึกษารายข้อ.....	156

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	8
1.2 องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	9
1.3 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	10
1.4 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	11
2.1 กระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของโคลบ.....	38
2.2 ความสัมพันธ์กันระหว่างเป้าหมายและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ.....	55
3.1 การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research).....	93
4.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งรายองค์ประกอบของของโมเดล การวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้าน การรับผิดชอบตนเอง.....	124
4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งรายองค์ประกอบของของโมเดล การวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้าน การทำงานร่วมกับผู้อื่น.....	126
4.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งรายองค์ประกอบของของโมเดล การวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้าน การรับผิดชอบต่อสังคม.....	127
4.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลคุณลักษณะความเป็น พลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี	130
4.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการ จัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี	137
4.6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากการวัด 3 ครั้ง.....	146
4.7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีเป็นรายด้าน จาก การวัด 3 ครั้ง.....	147

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง จากการวัด 3 ครั้ง.....	151
4.9 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากการวัด 3 ครั้ง.....	153
4.10 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคม จากการวัด 3 ครั้ง.....	155

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยให้ความสำคัญเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมือง และกำหนดเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษามาโดยตลอด สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560 – 2579 กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลก ศตวรรษที่ 21” โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักของการจัดการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) **เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี** มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่รายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ความว่า

“การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัว และชุมชนของตน 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด – ที่ถูก สิ่งชั่ว – สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง 3) มีงานทำ มีอาชีพ ต้องให้เด็กรักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงานให้สามารถเลี้ยงตัวเอง และครอบครัวได้ 4) **เป็นพลเมืองดี** การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี หมายถึง มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัครงานบำเพ็ญประโยชน์ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ”

ประเทศไทยมีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น จึงมีความจำเป็นและความต้องการประชาชนที่มีความเป็นพลเมืองดี เช่น การใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้องเหมาะสม การเคารพกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การยอมรับเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย การใช้เหตุผลแสดงความคิดเห็น การมีความสามัคคีและประนีประนอม ฯลฯ โดยมีเป้าหมายคือการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) ซึ่ง

สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย และ รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์ (2554) พบว่า การสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองแก่เยาวชน ต้องมีความต่อเนื่อง และครอบคลุมควรสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ เนื่องจากเยาวชนมุ่งเน้นด้านการเรียนเป็นหลัก ไม่ต้องการให้เสียเวลาเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกเวลาเรียน จึงขาดโอกาสในการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองและไม่ได้รับการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ วลัย พานิช , (2549) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดีนั้นเป็นคุณลักษณะที่ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ แต่ต้องเกิดจากการขัดเกลา อบรม เรียนรู้ ฝึกฝน และลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จึงจะทำให้ความเป็นพลเมืองปรากฏชัดเจนในแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพย์พาพร ตันติสุนทร , (2558) กล่าวว่าความเป็นพลเมืองมีปรากฏอยู่ในทุกระบบการปกครอง แต่พลเมืองจะมีบทบาทหน้าที่ และคุณลักษณะเช่นไร ขึ้นอยู่กับระบอบทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ สอดคล้องกับ ศ.นพ. ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน กิตติศักดิ์ ปกรติ, 2551, น. 4) กล่าวว่า คำว่า “พลเมือง” เป็นคำที่บ่งบอกถึงคุณภาพของการมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน มีอิสระ มีความรู้ มีเหตุผล มีส่วนร่วมในกิจการของส่วนรวมหรือกระบวนการทางนโยบายมากกว่าคำว่า “ประชาชน” ซึ่งไม่บ่งบอกคุณภาพนอกจากนี้ ความเป็นพลเมืองยังมีคุณสมบัติในการเชื่อมโยงเชิงเครือข่ายเป็น Civil Society ซึ่งแปลว่า “สังคมแห่งความเป็นพลเมือง” หรือ “ประชาสังคม”

ปัญหาที่สำคัญของการเรียนการสอนความเป็นพลเมือง ซึ่งจากผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาด้านความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผล และการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นด้านความเป็นพลเมืองเท่ากับ 452 คะแนนอยู่ในลำดับที่ 34 จาก 38 ประเทศ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ICCS (International civic and citizenship education study) อย่างมีนัยสำคัญ ประเทศที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนได้คะแนนสูงสุด 4 ประเทศแรก คือ ฟินแลนด์ 576 คะแนน เดนมาร์ก 574 คะแนน เกาหลีใต้ 565 คะแนน และไต้หวัน 559 คะแนน เมื่อแบ่งตามระดับความรู้ความเข้าใจด้านพลเมืองเป็น 4 ระดับพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยร้อยละ 25 มีความรู้ความเข้าใจต่ำกว่าระดับ 1 ร้อยละ 38 มีความรู้ความเข้าใจระดับ 1 ร้อยละ 29 มีความรู้ความเข้าใจระดับ 2 และร้อยละ 8 มีความรู้ความเข้าใจระดับ 3 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมากกว่าร้อยละ 60 มีความรู้ความเข้าใจด้านพลเมืองอยู่ในระดับ 1 และต่ำกว่า 1 โดยกลุ่มตัวอย่างนักเรียนหญิงมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างนักเรียนชาย ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนไทยมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ทักษะ

คุณลักษณะด้านความเป็นพลเมืองที่ถูกต้อง เกิดความเข้าใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกสถานการณ์ รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสังคมในฐานะพลเมืองได้ สถาบันพระปกเกล้านำเสนอผลการวิจัยเรื่อง ค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนไทย ซึ่งสอดคล้องกับถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, (2555) พบว่า เยาวชนไทยขาดการวิเคราะห์เหตุและผล ยึดความเห็นของตนเองโดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และไม่ทราบว่าหากขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วจะมีผลอย่างไร สอดคล้องกับการประเมินโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ Program for International Student Assessment: PISA ประจำปี 2012 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ซึ่งเป็นโครงการประเมินผลการศึกษาของประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) พบว่า นักเรียนไทยมีสมรรถนะในการแก้ปัญหา การประยุกต์ความรู้ การวิเคราะห์ และหาคำอธิบายต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ OECD ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียมีผลการประเมินอยู่ในลำดับต้น ๆ และยังสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกกรอบสองการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549-2553 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2556) พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพส่วนหนึ่งเป็นตัวบ่งชี้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ด้านการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสรุปความคิดอย่างเป็นระบบ และการคิดแบบองค์รวม ซึ่งผู้เรียนไทยมีค่าคะแนนในระดับพอใช้และปรับปรุง ร้อยละ 65.95 ผลการศึกษาจากโครงการประเมินผลการศึกษาหน้าที่และความเป็นพลเมืองครั้งที่ 3 โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกกรอบสองการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549-2553 สะท้อนให้เห็นว่าความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมือง และความสามารถในด้านการวิเคราะห์ของนักเรียนไทย จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาโดยทันที

ข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย มีการจัดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของแต่ละระดับการศึกษาของไทย กำหนดเนื้อหาสาระและเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ในระดับอาชีวศึกษา และวิชาพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม ในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้มีการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาแตกต่างกันตามช่วงวัยของผู้เรียน โดยในระดับอุดมศึกษา วิชาพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม จะเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในฐานะพลเมืองโลกผ่านกระบวนการหลากหลายวิธี เช่น การบรรยาย การอภิปรายกรณีศึกษาต่าง ๆ ดูงาน โดยผู้เรียนต้องจัดทำโครงการณรงค์ เพื่อให้เกิดการรับรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่สนใจ จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (A Learning Management Model for Democratic

Citizenship Development of Upper Secondary School Students) โดย วิวัฒน์ชัย หล่มศรี และ ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ (2016) พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยแม้จะมีแนวคิดมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 แล้วก็ตาม แต่ยังไม่มีความชัดเจนทั้งในผลลัพธ์และกระบวนการปฏิบัติ โดยเฉพาะคุณลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่สังคมไทยต้องการ ระบบการศึกษาที่ผ่านมาเน้นการสร้างคนไทยให้เป็น “คนดี” ที่ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและรูปแบบการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างครบถ้วนนัก ขณะที่การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นช่วงวัยสุดท้ายของเยาวชนก่อนเข้าสู่สถานะพลเมืองในมิติการเมืองการปกครองอย่างเต็มตัว ยังคงใช้รูปแบบที่ครูมีบทบาทสำคัญมากกว่าผู้เรียน เน้นท่องจำมากกว่าใช้กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการฝึกปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชนและสังคมมีลักษณะแยกสถานศึกษาออกจากชุมชน สิทธิของพลเมือง สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง พลเมืองศึกษาของไทย: นโยบายและการปฏิบัติในโรงเรียน (Civic Education in Thailand: Policies and Practices in Schools) โดย Pitayanuwat and Sujiva (2005) พบว่า การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทยนั้น รัฐบาลให้ความสำคัญแก่การศึกษาในฐานะที่เป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนคนให้กลายเป็นสมาชิกของรัฐ และกำหนดหน้าที่ในฐานะพลเมืองของชาติ ดังนั้นแล้วนโยบายหลักของชาติจึงควรมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในสังคม ที่มีสันติสุขและความสามัคคี แต่ยังมีช่องว่างปรากฏอย่างชัดเจนระหว่างจุดมุ่งหมายและการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้การสอนวิชาความเป็นพลเมืองในประเทศไทย เป็นการสอนแบบให้ข้อมูลและความรู้มากที่สุด วิธีการที่ครูใช้สอนบ่อยที่สุด คือการสอนแบบบรรยาย ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ปฐมาภรณ์ ธรรมเทศะ, 2558) สอดคล้องกับข้อมูลผลการวิจัยเรื่อง การสอนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย: ช่องว่างระหว่างนโยบายของรัฐบาลกับการปฏิบัติ (Pedagogy for Citizenship Education in Thailand: The Gap between Government Policy and Implementation) โดย Lawthong (2011) พบว่า เทคนิคการสอนที่ครูไทยมั่นใจในการสอนวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมากที่สุด คือ การบรรยาย การทำงานกลุ่ม การอภิปรายในชั้นเรียน การทำกิจกรรมโดยใช้สื่อเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้มากที่สุด คือ ใบงาน การถามตอบ และหนังสือเรียน

จากข้อมูลงานวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบและวิธีการสอนในวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ครูไทยใช้บ่อยที่สุด คือ การสอนแบบบรรยาย การเรียนรู้แบบร่วมมือ การทำงานกลุ่ม และการอภิปรายในห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Paths to 21st Century Competencies Through Civic Education Classroom (Torney-Purta & Wilkenfeld, 2009) พบว่า วิธีการสอนหน้าที่พลเมืองที่ครูใช้ประจำ คือ ครูบรรยายและให้นักเรียนจดโดยครูจะเน้นย้ำข้อมูลที่สำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญนักเรียนจะต้องจำข้อมูลเหล่านี้ให้ได้เพราะจะทำให้ได้คะแนนดี

Torney-Purta & Wilkenfeld (2009) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครูผู้สอนและความรู้ด้านพลเมือง ความพร้อมและการเตรียมตัวของครูผู้สอน Print (2012) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองว่า การจัดรูปแบบหรือวิธีการสอนใดขึ้นอยู่กับจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในแต่ละครั้งต้องการให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ด้านใด เช่น ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติค่านิยม ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องสามารถเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์ซึ่งต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ทั้งนี้มีผลการวิจัยยืนยันว่าการจัดการเรียนการสอนแบบให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมถูกนำมาใช้น้อยมาก ในทางกลับกันการใช้หนังสือเรียน การเรียนแบบท่องจำ การเรียนแบบไม่มีส่วนร่วม และไม่มีการวิเคราะห์ ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมากกว่า ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี ควรเป็นกระบวนการที่เน้นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่น กล่าวโดยวิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หรือลงมือทำ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของการสร้างทักษะการเรียนรู้ทั้งด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา และทักษะการสื่อสารและการร่วมมือทำงาน อีกทั้ง การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้เชิงรุก

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังที่ได้กล่าวมา สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้และเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการเรียนการสอน มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เกิดความเป็นพลเมืองดี นอกจากจะจัดให้การศึกษาแก่เยาวชนแล้วยังเป็นสถาบันหลักในการฝึกให้เยาวชนเกิดทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ช่วยพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมที่ดีในการรับผิดชอบต่อสังคม และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ในการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี เนื่องจากการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมเป็นประสบการณ์ด้านการศึกษา โดยที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในประสบการณ์รับใช้ที่มีการจัดเตรียมอย่างดีเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและมีความเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของการ์ดเนอร์ (Gardner. 2006: 127) ที่กล่าวว่า การบริการสังคมเป็นการสร้างผลงานที่ดี ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญ เกิดความรับผิดชอบ เป็นผลงานที่ทำให้ได้รับการยกย่องชื่นชม ความน่าดึงดูดใจ มีความหมายและก่อให้เกิดกำลังใจเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ท้าทาย เป็นการศึกษาที่เตรียมความพร้อมให้ชีวิต เพื่อชีวิตที่ดี ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนเพื่อก้าวไปสู่ชีวิตที่ดี แม้กระทั่งในสังคมในที่ทำงานก็ควรสนับสนุนให้เกิดผลงานที่

ดี และรักษามูลค่าที่ดีเหล่านี้เอาไว้ ซึ่งยังสอดคล้องกับ NCSS (NCSS Citizenship Select Subcommittee. 2010: 1) ซึ่งค้นพบว่าการเรียนรู้การสอนแบบบริการสังคมสามารถพัฒนาผู้เรียน ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ ทักษะการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ด้านจริยธรรมและความสามารถในการให้เหตุผลและจริยธรรม 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองดีในสังคม 4) เห็นคุณค่าของตนเอง มีความมุ่งมั่นและเห็นอกเห็นใจ 5) ความสามารถทางด้านการเมือง 6) ความอดทนและการยอมรับในความแตกต่าง และการสำรวจความถนัดในอาชีพของตนเอง และยังสอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2 มาตรฐานได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ นำไปสู่คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ เป็นผู้มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงในทั้งบริบทของวิชาการ ในวิชาชีพ และชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. 2552: 18-20) เป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาคือต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการ ควบคู่ไปกับการเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยจึงสนใจที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม จะทำให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่านักศึกษาควรมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างไรจะได้นำไปปรับปรุง และแก้ไขวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะดังกล่าว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นอย่างมาก จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่พบบางงานวิจัยที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี แล้วนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อความเป็นพลเมืองดีของสังคมและของชาติต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีลักษณะ และองค์ประกอบอย่างไร

1.2.2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีความเหมาะสมเพียงใด

1.2.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้นจะส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

1.3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

1.3.3 เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

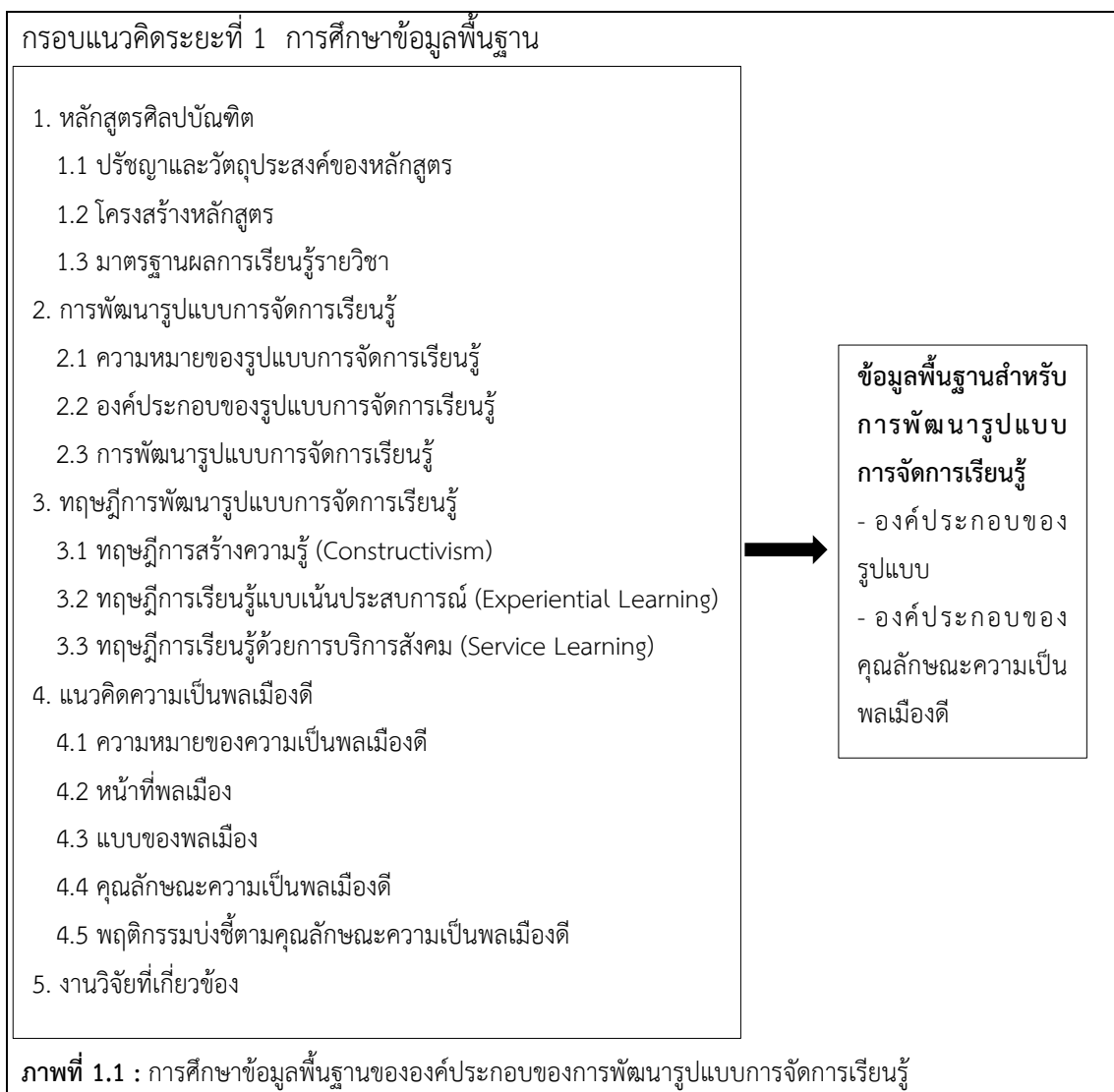
1.4.1 องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีประกอบไปด้วย การรับผิดชอบต่อตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1.4.2 ผู้เรียนที่ได้รับการทดลองใช้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสูงขึ้น

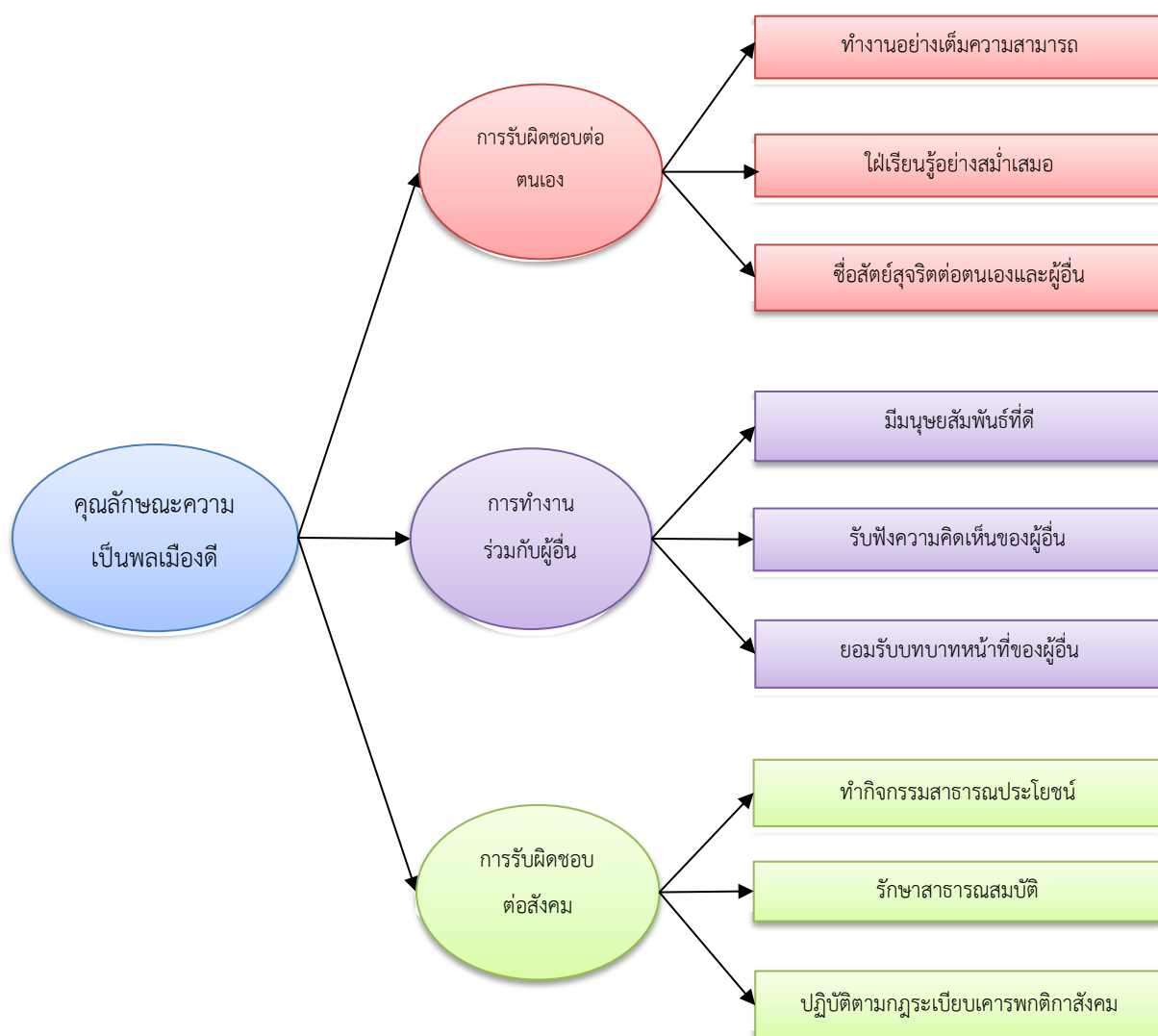
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้เกิดจากผลของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน ส่วนของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมากำหนดกรอบแนวคิดเพื่อให้การวิจัยดำเนินการอย่างมีแบบแผนสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาในแต่ละระยะของการวิจัยอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ดังนี้

1.5.1 การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ดังภาพที่ 1.1

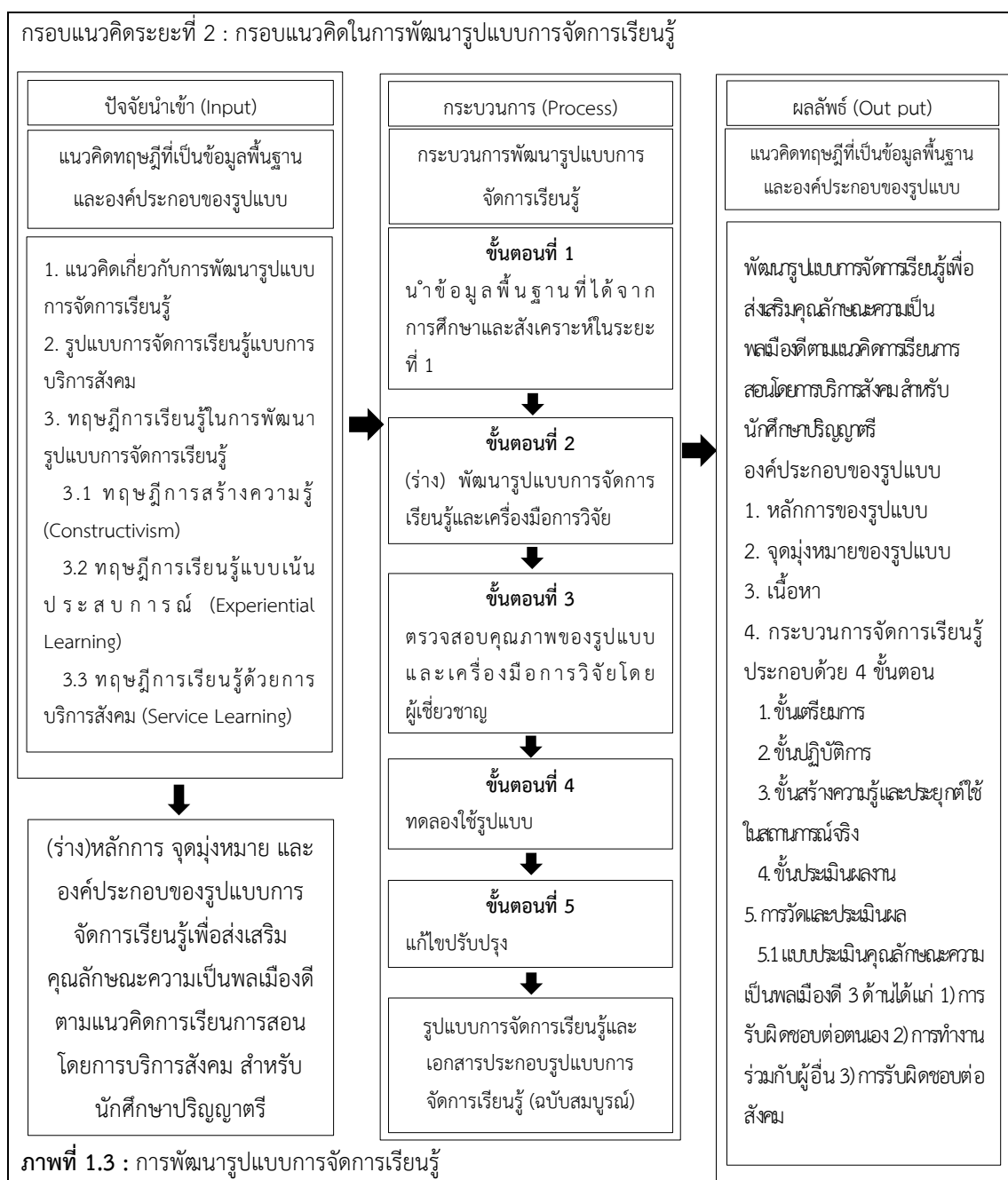
จากการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และได้สังเคราะห์องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 : องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

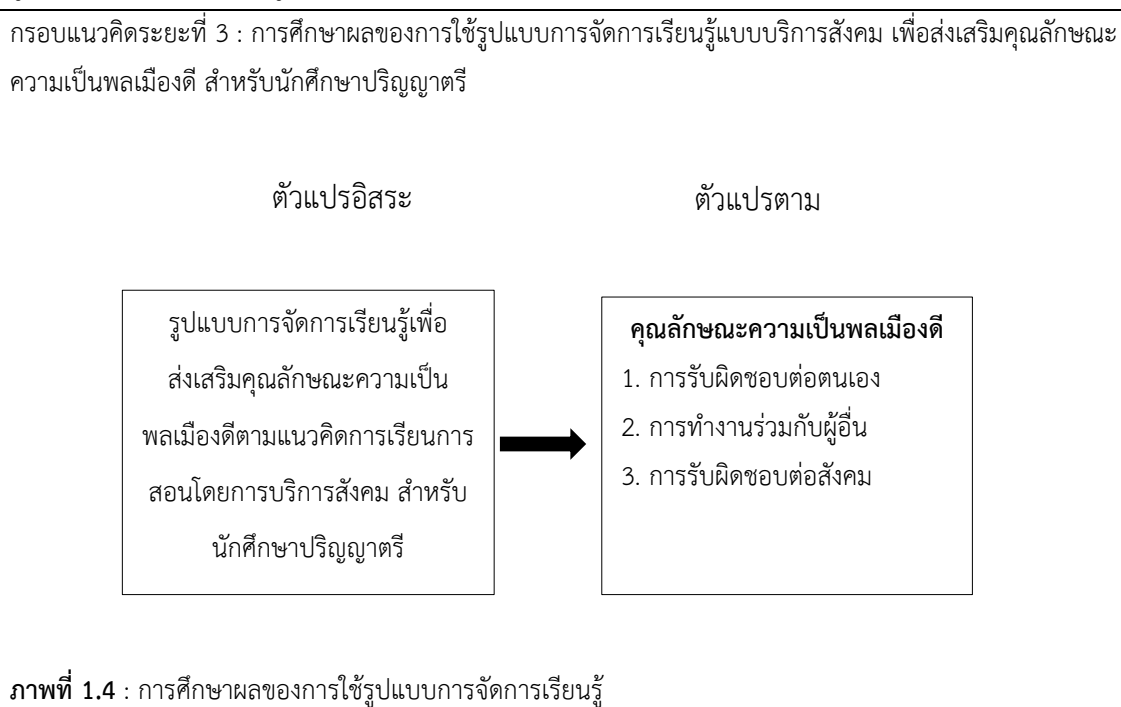
1.5.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 นำมาสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการสร้าง พัฒนา และตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นบนพื้นฐานการดำเนินการของทฤษฎีระบบ (System Approach) โดยผู้วิจัยขอเสนอกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังแสดงในภาพที่ 1.3

1.5.3 การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญนำไปใช้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบ และเพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอกรอบแนวคิดในการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1.4

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1.6.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism), ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning), ทฤษฎีการ

เรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning), หลักสูตรศิลปบัณฑิต รวมไปถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอน และหลักการในการจัดการเรียนรู้ของนักการศึกษาต่าง ๆ

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 นักศึกษาปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 20 เท่า ต่อตัวแปรที่สังเกตได้ 1 ตัวแปร Hair et al. (2006) โดยในงานวิจัยมีตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด 18 ตัวแปรสังเกตได้ ดังนั้นจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจริง 360 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบด้วย 1) การสุ่มเลือกสถานศึกษาในสังกัดโดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม 2) การสุ่มเลือกนักศึกษาระดับปริญญาตรีของแต่ละสถานศึกษา โดยใช้นักศึกษาเป็นหน่วยการสุ่มเพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการสอนวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม และทฤษฎีการเรียนรู้จากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ บทความวิจัย และรายงานวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

3.2 องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

4.2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

4.3 แบบสอบถามเพื่อการวิจัยองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

1.6.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 5) การวัดและการประเมินผล

1.2 องค์ประกอบของเอกสารประกอบรูปแบบการสอน มีดังนี้ 1) องค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

1.4 องค์ประกอบของรายการแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และแบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมการบริการสังคม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.2 แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

4.3 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และแบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมการบริการสังคม

1.6.3 การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 834 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 คณะศิลปนาฏดุริยางค์ จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) (กันต์ฤทัย คลังพหล, 2561, น.166-167) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มจากคณะวิชา วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั่วประเทศ จาก 16 แห่ง เลือกมา 1 ภาค คือภาคกลาง จำนวน 7 แห่ง ประกอบไปด้วยคณะวิชา 3 คณะ, วิทยาลัยช่างศิลป์, วิทยาลัยนาฏศิลป์ 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลปะ(ศาลายา) วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง และ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มจากภาคกลาง 8 แห่ง ได้มา 1 แห่ง คือ คณะศิลปนาฏดุริยางค์

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มจากภาคกลาง ได้มา 1 แห่ง คือ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ ที่มีนักศึกษาที่ศึกษาในภาควิชานาฏศิลป์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่

- รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable)

- คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ประกอบไปด้วย 1) การรับผิดชอบตนเอง 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) การรับผิดชอบต่อสังคม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

4.2 แผนการจัดการเรียนรู้

4.3 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และแบบประเมินคุณภาพกิจกรรมการบริการสังคม

1.7 คำจำกัดความ

1.7.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนโดยยึดหลักปรัชญา แนวคิดทฤษฎี หลักการ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วยให้สภาพการเรียนรู้เป็นไปตามหลักการเป้าหมายของรูปแบบ และมีการวัดและประเมินผลของรูปแบบ

1.7.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนรู้การสอนโดยการบริการสังคม หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ให้กับนักศึกษาปริญญาตรีอย่างเป็นระบบ โดยนำแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบบริการสังคมมาสังเคราะห์และนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) ขั้นตอนการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งขั้นตอนการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ หมายถึง ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักต่อปัญหาทางสังคม โดยการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านสื่อการสอน เช่น การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ โดยการร่วมมือทั้งกับผู้สอน เพื่อน และชุมชน โดยขั้นนี้จะให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม แล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถกำหนดประเด็นปัญหา และร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรมในการบริการสังคม และการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง โดยการลงพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรม มาผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการออกแบบกิจกรรม และสรุปผลกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน หมายถึง ขั้นการแสดงผลงานของผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยผลงานที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคมในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกัน และผู้สอนอาจจะให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับผลงานที่ผู้เรียนได้ทำจนสำเร็จร่วมกับผู้อื่น ชุมชน และสังคม

1.7.3 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจากการทำกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีโดยการบูรณาการคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน และปรับใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ในการบริการสังคม โดยวัดประเมินจากการทำกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษา ซึ่งมีเกณฑ์วัดจากพฤติกรรมบ่งชี้เป็นแบบรูปริกกำหนดเป็นเกณฑ์ระดับคุณภาพ โดยการประเมินเป็นระยะ ประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

1. การรับผิดชอบตนเอง กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ 3 พฤติกรรมบ่งชี้

1) ทำงานอย่างเต็มความสามารถ หมายถึง การรับผิดชอบทุ่มเท ทำงานอย่างเต็มกำลัง และตั้งใจทำงานให้งานสำเร็จอย่างมีคุณภาพ และทันต่อเวลาที่กำหนด

2) ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ หมายถึง แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเองตลอดเวลา

3) ซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงไม่แสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น

2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ 3 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี หมายถึง การเลือกใช้ภาษา หรือวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม และแสดงออกด้วยความสุภาพทุกครั้ง

2) รับฟังความคิดเห็นต่อผู้อื่น หมายถึง ฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ ให้เกียรติความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น และสามารถสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

3) ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น หมายถึง ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง มองเห็นศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมของความเป็นมนุษย์

3. การรับผิดชอบต่อสังคม กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ 3 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

1) ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ หมายถึง มีจิตอาสา ทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวม ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ

2) รักษาสาธารณสมบัติ หมายถึง ดูแลรักษาทรัพย์สินที่เป็นของส่วนรวม ไม่นำทรัพย์สินส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

3) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและเคารพกติกาของสังคม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม และปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสิทธิ

1.7.4 คุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม หมายถึง ระดับคุณภาพของการเขียนรายงานตามองค์ประกอบและรูปแบบของรายงานกิจกรรมการบริการสังคมที่นักศึกษาได้ลงปฏิบัติร่วมกับชุมชนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่มี ความชัดเจนถูกต้องตามรูปแบบและมีเหตุผลรองรับ ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจนน่าสนใจ หมายถึง ชื่อเรื่องมีความกระชับ แสดงถึงแสดงถึงปัญหาสังคม และสอดคล้องกับประเด็นในการแก้ปัญหา/บริการสังคม

2) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่ศึกษา หมายถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาแสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและความสำคัญในการทำกิจกรรมบริการสังคม ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาโดยมีเหตุผลสนับสนุนกระชับตรงประเด็น

3) วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง หมายถึง วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง ระบุกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา และระบุวิธีที่ศึกษา

4) กำหนดขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคมได้อย่างเหมาะสม หมายถึง การระบุขอบเขตของการทำกิจกรรมบริการสังคมที่ประกอบไปด้วย กรอบความคิดตามทฤษฎี ตัวแปรในการดำเนินกิจกรรมบริการสังคม

5) ความรู้ความเข้าใจและการให้คำนิยามความหมายเฉพาะเรื่อง หมายถึง การให้ความหมายและคำนิยามศัพท์เฉพาะที่สำคัญในเรื่องที่ศึกษาอย่างครบถ้วน

6) การกำหนดกรอบกิจกรรมบริการสังคมมีความเหมาะสมชัดเจน หมายถึง การระบุและกำหนดกรอบแนวคิดในการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยมีการสังเคราะห์ สรุปกรอบแนวคิด แสดงแผนภาพความสัมพันธ์ในการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

7) การศึกษาเอกสารและแหล่งข้อมูล หมายถึง เอกสารและแหล่งข้อมูลมีความสอดคล้องกับปัญหาหรือวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม ให้รายละเอียดชัดเจน มีการสังเคราะห์สรุปเนื้อหาทุกหัวข้อ กระชับอ่านเข้าใจง่าย

8) การออกแบบและวางแผนกิจกรรมบริการสังคม หมายถึง การออกแบบกิจกรรมบริการสังคมที่ทำให้ได้แนวทางการวิจัยที่จะได้คำตอบตรงประเด็นกับประเด็นในการแก้ปัญหา

9) ขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจน หมายถึง อธิบายวิธีการดำเนินการกิจกรรมบริการสังคมเป็นขั้นตอนอย่างเหมาะสมและชัดเจนทุกขั้นตอน

10) การปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด หมายถึง ปฏิบัติได้ถูกต้องตามแนวทางที่กำหนดไว้ และมีการปรับปรุงแก้ไขการทำงานเป็นระยะ

11) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความเหมาะสมและมีคุณภาพ หมายถึง การระบุที่มา/วิธีสร้างเครื่องมืออย่างชัดเจนเป็นขั้นตอน บอกวิธีตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือบางส่วน

12) กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจนและเหมาะสม หมายถึง การระบุถึงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเหมาะสม ใช้ข้อความกระชับเข้าใจง่าย

13) การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสมกับกิจกรรมบริการสังคม หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และระดับข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์

14) การแปลความหมายและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องชัดเจน หมายถึง การแปลความหมายหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลครบทุกส่วน และถูกต้องสอดคล้องกับผลวิเคราะห์ที่ได้

15) ผลสรุปที่ได้มีความครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม หมายถึง การสรุปผลของกิจกรรมบริการสังคมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทุกหัวข้ออย่างชัดเจน ใช้ข้อความกระชับอ่านเข้าใจง่าย

16) การอภิปรายผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม หมายถึง การอภิปรายผลของกิจกรรมบริการสังคมที่ได้อย่างสมเหตุสมผล และครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาของกิจกรรมบริการสังคม

17) ข้อเสนอแนะมีความชัดเจน หมายถึง ข้อเสนอแนะถึงการนำผลการศึกษานำมาใช้ในการแก้ปัญหาไปใช้มาจากการทำกิจกรรมบริการสังคม มีเหตุผลรองรับ

18) การนำไปใช้ประโยชน์ หมายถึง ผลการทำกิจกรรมบริการสังคมสร้างองค์ความรู้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้กับชุมชน

19) รูปแบบการรายงานถูกต้อง หมายถึง การจัดองค์ประกอบและรูปแบบรายงานถูกต้อง ครบถ้วน เป็นลำดับขั้นตอน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 สถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้กับนักศึกษาทุกระดับการศึกษาได้

1.8.2 นักศึกษาได้องค์ความรู้และได้นวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนจากการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมที่เกิดจากการปฏิบัติจริงร่วมกับชุมชน

1.8.3 เป็นแนวทางให้ผู้สอนที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยบริการสังคม ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอื่น ๆ และบูรณาการกับการบริการสังคมของสถานศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย

2.1.1 ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.1.2 โครงสร้างหลักสูตร

2.1.3 มาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชา

2.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.2.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.2.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.2.3 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้

2.3.1 ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism)

2.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

2.3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning)

2.4 แนวคิดของความเป็นพลเมืองดี

2.4.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองดี

2.4.2 หน้าที่พลเมือง

2.4.3 แบบของพลเมือง

2.4.4 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2.4.5 พฤติกรรมบ่งชี้ตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งแสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย เป็นหลักให้คนในชาติประพฤติในทางที่ดีงาม มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและ

ประเทศชาติ เพื่อให้ชาติไทยอยู่อย่างปลอดภัยสืบไป การที่จะรักษาศิลปะและวัฒนธรรมของชาติไว้ได้ ต้องอาศัยกระบวนการของการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ ดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานไว้ว่า “งานด้านการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรม เป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและจิตใจ ซึ่งเป็นเหตุและองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป”

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย เป็นหลักสูตรที่เน้นการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ไทย ทั้งทางด้านปฏิบัติและทฤษฎี อันหมายรวมถึงองค์ความรู้ทางศาสตร์และศิลป์เชิงลึกในนาฏศิลป์ไทย เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถความชำนาญ เป็นมืออาชีพและเป็นรากฐานสำคัญในการอนุรักษ์สืบสานงานด้านนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนสร้างสรรค์งานให้เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นที่ประจักษ์อีกทั้งมุ่งมั่นปลูกฝังจิตสำนึกให้บัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่องานต่อสังคมไทยและสังคมโลก

2.1.1 ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. ปรัชญาของหลักสูตร

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มุ่งผลิตบัณฑิตทางศิลปนาฏศิลป์ให้เป็นผู้รอบรู้ในศาสตร์ มีความสามารถสร้างสรรค์ ยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. 1 ผลิตบัณฑิตศิลปินด้านนาฏศิลป์ไทย ที่มีความรอบรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

2.2 ผลิตบัณฑิตศิลปินที่มีภาวะผู้นำในศาสตร์ด้านนาฏศิลป์ไทย มีความพร้อมในการใช้กระบวนการวิจัย พิสูจน์และสืบค้นองค์ความรู้

2.3 ผลิตบัณฑิตศิลปินที่มีความรู้ความสามารถในการอนุรักษ์ สืบสานสร้างสรรค์ และเผยแพร่งานด้านนาฏศิลป์ไทย

2.4 ผลิตบัณฑิตศิลปินด้านนาฏศิลป์ไทยที่มีความเสียสละ รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และจริยธรรมทางวิชาการ

2.1.2 โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังนี้

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวนไม่น้อยกว่า 33 หน่วยกิต

1.1 กลุ่มวิชาบังคับ

จำนวน

24 หน่วยกิต

1.1.1 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	จำนวน	12 หน่วยกิต
1.1.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี	จำนวน	6 หน่วยกิต
1.1.3 กลุ่มวิชาภาษา	จำนวน	6 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน 94 หน่วยกิต		
2.1 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	จำนวน	24 หน่วยกิต
2.1 กลุ่มวิชาบังคับเฉพาะด้าน	จำนวน	64 หน่วยกิต
2.3 กลุ่มวิชาชีพเลือก	จำนวน	15 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต		

2.1.3 มาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม

2.1.3.1 คำอธิบายรายวิชา

ทั้งนี้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปกำหนดให้นักศึกษาเรียน 30 หน่วยกิต ซึ่งมีรายวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม (Citizenship and Social Responsibility) รหัสวิชา 300-1103 จำนวน 3 (3-0-6) หน่วยกิต ที่นักศึกษาจะต้องลงทะเบียนเรียน โดยมีเนื้อหาในรายวิชา (Course Description) ประกอบด้วย “ความหมายและความสำคัญของความเป็นพลเมือง บทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงที่เป็นประโยชน์และรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมร่วมทางการเมือง การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึกความเป็นไทย จิตอาสาและจิตสาธารณะ เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณค่าของสังคมไทย และสังคมโลก”

2.1.3.2 มาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชา

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม

- 1) เคารพสิทธิ เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- 2) เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีจิตสาธารณะ

2. ด้านความรู้

- 1) สามารถนำความรู้ หลักการ ทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

3. ด้านทักษะทางปัญญา

- 1) บูรณาการและประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองเชื่อมโยงสู่สังคม

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคม

- 1) ทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

5. ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความรู้อื่น

1) วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเชิงตัวเลข และภาษาจากเอกสารและแหล่ง

2.1.3.2 เนื้อหาสาระของรายวิชา

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาสาระที่จะนำมาศึกษาในการวิจัย ดังนี้

1) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบไปด้วย

- ความหมายและหน้าที่ของพลเมือง
- ความสำคัญของการเป็นพลเมือง
- สิทธิ และเสรีภาพของความเป็นพลเมือง
- คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2) โครงสร้างทางสังคม

- โครงสร้างและบทบาททางสังคม
- การจัดระเบียบทางสังคม
- กฎระเบียบ หลักการในการมีส่วนร่วมและความสามัคคีในสังคม

3) พลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบไปด้วย

- แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม
- ความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน
- จิตอาสา และจิตสาธารณะ
- บทบาทของพลเมืองดีกับความรับผิดชอบต่อสังคม

2.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Instructional Model)

2.2.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Joyce; & Wiel, (1986: 2) และ Duke, (1990: 90) ได้กล่าวว่า รูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะมีจุดอ่อนและจุดดีต่างกันไม่มีรูปแบบการสอนใดที่เหมาะสมและเป็นสากลสำหรับทุกรายวิชา ดังนั้นเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะเลือกใช้รูปแบบการสอนให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

Eggen & Kauchak, (2001:132) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนการสอนว่าเป็นแผนที่ใช้ในการปฏิบัติการเรียนการสอนที่ได้รับการออกแบบโดยการเลือกเฟ้นให้เหมาะสมกับเป้าหมายเฉพาะของบริบทการเรียนการสอน

Anderson, (1997:521) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนการสอนว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้บรรลุผล ประกอบด้วยหลักการซึ่งต้องระบุแนวความคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์และข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถสนับสนุนการใช้รูปแบบได้สำเร็จ

และสิ่งสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

Arend, (1997:6-7) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนการสอนว่าเป็นวิธีการและทักษะการสอนแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การตั้งคำถาม การทำงานกลุ่ม การอภิปราย การนำเสนองาน ฯลฯ ดังนั้น จึงมีความหมายกว้างกว่ากลยุทธ์หรือวิธีสอน เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบแก้ไขปัญหาก็ต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนช่วยกันแก้ไขปัญหาก็กำหนดไว้ รูปแบบนี้มุ่งที่จะพัฒนาทักษะให้ผู้เรียนเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหามากมาย และพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Saylor & others, (1981) อ้างถึงใน จิราภรณ์ พิมพ์ใจใส, 2553) กล่าวว่า รูปแบบการสอน (teaching model) หมายถึง แบบ (pattern) ของการเรียนการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่งที่มีความแตกต่างกัน เพื่อจุดหมายหรือจุดเน้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

ทิตินา แคมมณี (2561) กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างมีระบบระเบียบ มีแบบแผนตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ ดังนั้น คุณลักษณะสำคัญของรูปแบบการสอนจึงต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. มีปรัชญาหรือทฤษฎีหรือหลักการหรือแนวคิดหรือความเชื่อ ที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบการสอนนั้น ๆ
2. มีการบรรยายหรืออธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอน
3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการพิสูจน์ทดลองถึงประสิทธิภาพของระบบนั้น ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จึงหมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอน ที่จัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้ามาช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) การพัฒนาด้านจิตพิสัย (affective domain) การพัฒนาด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) การพัฒนาด้าน

ทักษะกระบวนการ (process skills) หรือ การบูรณาการ (integration) ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวล้วนเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สจัต อุทรานันท์ (2537) ได้กล่าวถึงความสำคัญของรูปแบบการสอนว่า เป็นสิ่งที่ช่วยครูผู้สอนดำเนินการสอนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการสอน และประการสำคัญคือ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติไปในแนวทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการสอนควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน รูปแบบการสอนควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ หลักการพื้นฐานเป็นส่วนประกอบ ซึ่งรูปแบบการสอนหนึ่งอาจมีเพียงแนวคิดเดียว หรืออาจจะมีหลายแนวคิด (Multidisciplinary) แนวคิดและหลักการพื้นฐานเหล่านี้จะใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการเลือกกำหนดและจัดระเบียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน

2. มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันตลอดรูปแบบการสอน เป็นหน้าที่ของผู้ออกแบบการสอนจะต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ ความละเอียดรอบคอบ และคิดวิเคราะห์ จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั่วไป และองค์ประกอบเฉพาะสาขา จะต้องเลือกให้เหมาะสม คือ มีความสัมพันธ์และส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันเป็นลำดับกับแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน นอกจากนี้รูปแบบการสอนควรมีลักษณะของการให้ความสำคัญขององค์ประกอบทั้งหมดร่วมกันกล่าวคือ ในรูปแบบการสอนหนึ่งแต่ละองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์กัน และร่วมกันส่งผลต่อผู้เรียน กล่าวได้ว่า รูปแบบการสอนนั้นเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ

3. มีการพัฒนาหรือออกแบบอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและองค์ประกอบ กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญ จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้อง นำแผนการจัดองค์ประกอบไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และรับรองผลที่เกิดกับผู้เรียนว่า สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการจึงจะยอมรับว่าการจัดองค์ประกอบนี้เป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ

4. มีผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนทั้งเฉพาะเจาะจงและทั่วไปซึ่งรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนต่างกันออกไปตามแนวคิดและหลักการของรูปแบบการสอนนั้น ดังนั้นก่อนที่จะนำรูปแบบการสอนไปใช้ควรพิจารณาความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการมีฉะนั้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจจะไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้

5. มีแนวทางการนำไปใช้ รูปแบบการสอนจะต้องมีการกำหนดแนวทางการนำไปใช้อย่างชัดเจน เพื่อสะดวกกับครูผู้สอนในการนำไปปฏิบัติ เช่น การเตรียมครูผู้สอน บทบาทของครูผู้เรียนการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน จะช่วยให้มองเห็นภาพและสามารถปฏิบัติได้ง่าย ส่งผลให้การสอนตามรูปแบบมีประสิทธิภาพบรรลุผลตามที่ต้องการมากขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2541) ได้แบ่งความหมายของรูปแบบการสอนออกเป็น 2 แนวใหญ่ ๆ แนวแรกมองรูปแบบการสอนเป็นกิจกรรมหรือวิธีสอน ส่วนที่ 2 มองรูปแบบการสอนกว้างกว่า โดยมองว่าเป็นโครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอน ที่จะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545 : 4) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง แบบแผน หรือตัวแบบ (Model) หมายถึง ลักษณะการจำลองสภาพความเป็นจริงว่า ถ้าจะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นจะมีสิ่งใดบ้างที่น่าจะนำมาศึกษาและพิจารณา เพราะตัวแบบนี้เป็นสิ่งที่ได้มาจากทางเลือกแต่ละทางที่มีระดับการบรรลุวัตถุประสงค์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แบบแผนของการสอนที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

2.2.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Joyce ; & Weil, (1986) กล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. เป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะอธิบายถึงสิ่งที่มุ่งพัฒนา หรือคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

2. หลักการ หรือแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ

3. รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการสอนหรือการดำเนินการสอน

4. การประเมินผลที่จะชี้ให้เห็นถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบนั้น

Weil, Joyce and Kluwin, (1978:2) กล่าวว่ารูปแบบการสอนต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้คือ หลักการ ทฤษฎีเพื่อมาอธิบายเหตุผลที่น่าเชื่อถือ กิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Arens, (2007) กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่าประกอบด้วย 4 ข้อหลัก คือ

1. หลักการตามทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3. วิธีสอนที่จะทำให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์

4. สิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ

Anderson, (1997) กล่าวว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1. หลักการ
2. วัตถุประสงค์
3. หลักฐานที่แสดงการยอมรับประสิทธิภาพของรูปแบบนั้น

Kemp, Morrison and Ross, (1998:4-5) กล่าวว่ารูปแบบการสอนต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้คือ สภาพปัญหา วัตถุประสงค์ของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ

ทิตินา แชมมณี (2561) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่ารูปแบบการสอนจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
2. มีการบรรยาย หรืออธิบายภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	นักการศึกษา					
	Joyce & Weil 1978	Anderson, 1997	Kemp, Morrison and Ross, 1998	ทิศนา แคมมณี 2561	Arends, 1997	ผลการสังเคราะห์
1. หลักการของรูปแบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. เนื้อหา	✓		✓	✓		✓
4. กระบวนการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การวัดประเมินผล	✓	✓	✓			✓

จากตารางที่ 2.1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ ซึ่งจะเป็นแนวคิดและพื้นฐานความเชื่อในการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ถึงสิ่งที่มุ่งพัฒนา คุณลักษณะที่คาดหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนนั้นว่ามุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีลักษณะอย่างไร
3. เนื้อหาที่ใช้สำหรับจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบเป็นการอธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน ตลอดจนรายละเอียดของกิจกรรมหรือกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน
5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่จะบอกถึงประสิทธิภาพของรูปแบบ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น

2.2.3 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนใดก็ตาม จะกลายเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อการจัดการเรียนรู้นั้นได้ผ่านกระบวนการจัดอย่างเป็นระบบเสียก่อน ซึ่งทิศนา แคมมณี (2561) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างระบบหรือรูปแบบการสอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาหรือการสร้างระบบหรือรูปแบบการสอนให้ชัดเจน

2. ศึกษาหลักการ / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทางในการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้รอบคอบขึ้น ซึ่งจะทำให้รูปแบบหรือระบบมีความมั่นคงขึ้น

3. การศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้ระบบมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ และจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหลาย การนำข้อมูลจากความเป็นจริงมาในการสร้างรูปแบบจะช่วยจัดหรือป้องกันปัญหาอันทำให้ระบบนั้นขาดประสิทธิภาพ

4. การกำหนดองค์ประกอบของระบบ ได้แก่ การพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จ

5. การจัดกลุ่มองค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์ประกอบที่กำหนดไว้มาจัดหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและดำเนินการในขั้นต่อไป

6. การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ยุ่ยากและต้องใช้ความคิดอย่างรอบคอบ ผู้สร้างระบบต้องพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลขึ้นต่อกันในลักษณะใด สิ่งใดควรมาก่อนมาหลัง สิ่งใดสามารถดำเนินการคู่ขนานไปได้ ขั้นนี้เป็นขั้นที่อาจใช้เวลาในการพิจารณามาก

7. การจัดผังระบบ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผังจำลองขององค์ประกอบต่าง ๆ

8. การทดลองใช้ระบบ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

9. การประเมินผล ได้แก่ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ระบบใด ๆ แล้วได้ผลตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

10. การปรับปรุงระบบ นำผลการทดลองไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

Joyce and Weil, (1986) ได้นำเสนอหลักการสำคัญของกระบวนการพัฒนารูปแบบการสอนไว้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการสอนต้องศึกษาทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนมารองรับเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการสอน

2. เมื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แล้ว ก่อนที่จะนำไปใช้และเผยแพร่ ต้องทำการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบในสถานการณ์จริง นำผลการใช้มาประเมิน เพื่อแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้สามารถใช้รูปแบบการสอนได้สะดวกและได้ผลตรงกับแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน

3. การพัฒนารูปแบบการสอน อาจออกแบบให้ใช้ได้อย่างกว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

4. การพัฒนารูปแบบการสอน ต้องมีจุดหมายหลัก และมีจุดหมายรอง ในการพัฒนารูปแบบการสอนต้องกำหนดองค์ประกอบที่จะส่งเสริมให้การใช้รูปแบบในการสอนให้ได้ผลตรงตามจุดหมาย องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้การใช้รูปแบบได้ผลสูง ได้แก่ เงื่อนไขที่จำเป็นต่าง ๆ ในการใช้รูปแบบให้ได้ผล

Dick & Carey, (1996) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Studying Basic Data and Related Literature Phase) โดยการวิเคราะห์ปัญหา หรือประเมินความต้องการเพื่อให้ได้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา มีปัญหาหรือไม่มีปัญหาอะไรเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนปัญหานั้นเป็นปัญหาที่แท้จริงหรือไม่ อะไรคือสาเหตุของปัญหา อะไรคือวิธีแก้ปัญหาคือการประเมินความต้องการเป็นการกำหนดให้เข้าใจว่าการสอนที่จะทำการออกแบบและพัฒนานั้นเป็นสิ่งที่ต้องการแน่แท้หรือไม่ รวมถึงการวิเคราะห์นักเรียน คุณลักษณะของผู้เรียนทั้งด้านเพศ อายุ พื้นฐานสังคมเศรษฐกิจ ความถนัด แรงจูงใจ ความรู้พื้นฐานเดิมที่มีมาก่อนรวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคลและรูปแบบการเรียนรู้

2. ขั้นการพัฒนา (Development/Production Phase) ในขั้นตอนนี้จำแนกเป็นการพัฒนาเนื้อหาความรู้ กระบวนการเรียนรู้ แบบทดสอบ สื่อและวัสดุการสอน เช่น การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ควรทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ว่าจะดำเนินการอย่างไรบ้าง โดยทั่วไปการสอนที่มีประสิทธิภาพจะประกอบด้วยกิจกรรมขั้นสูงใจ ให้วัตถุประสงค์แก่ผู้เรียน คำนึงถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ให้สาระสนเทศและตัวอย่าง รวมถึงการสร้างข้อทดสอบต้องศึกษาวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในหน่วยวิชานั้น เพื่อสร้างข้อทดสอบให้สอดคล้องและควรเป็นข้อสอบที่วัดได้ครบตามต้องการ อีกทั้งพัฒนาสื่อและวัสดุการสอนผู้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องดูแลทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อให้แน่ใจว่าการผลิตได้ดำเนินไปตามคำแนะนำที่ให้ตามแนวทางของการออกแบบมีความคงเส้นคงวาต่อเนื่องและมีคุณภาพ

3. ขั้นการนำไปทดลองใช้ (Implementation Phase) การนำไปทดลองใช้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ 1) การสอนและการบริหารการสอน ข้อควรตระหนักในขั้นการจัดการเรียนรู้ คือ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน คือ ครูเป็นผู้ทำหน้าที่เหมือนผู้จัดการเรียนหรือจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีแรงจูงใจที่อยากจะเรียนรู้ การเรียนการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลครูผู้สอนต้องเป็นที่ปรึกษาให้แก่แก่นักเรียน และ 2) ต้องพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) เป็นการวัดว่าวงจรการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นั้นสมบูรณ์แล้ว ข้อมูลย้อนกลับจึงเป็นส่วนสำคัญที่ได้จากการประเมินผลเพื่อนำไป

ปรับปรุงในส่วนของแต่ละขั้นตอนให้ดีขึ้นและตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าการประเมินผลพบว่าจุดใดควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงก็ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตารางสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้				
ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	นักการศึกษา			
	Joyce & Weil 1986	พิตินา แซมมณี 2561	Dick & Carey, 1996	ผลการสังเคราะห์
1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓
2. กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย	✓	✓		
3. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ	✓	✓		
4. การออกแบบและการพัฒนา	✓		✓	✓
4. การจัดกลุ่มองค์ประกอบ		✓		
5. การวัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ		✓		
6. การทดลองใช้ / ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ	✓	✓	✓	✓
7. การประเมินผลรูปแบบ		✓	✓	✓
8. การปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น	✓	✓		✓

จากตารางที่ 2.2 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาทั้งทฤษฎี หลักการ แนวคิด เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. ขั้นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการออกแบบร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากทฤษฎี หรือแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

3. ขั้นการตรวจสอบคุณภาพ และการทดลองใช้ โดยการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

4. ขั้นการทดลองใช้รูปแบบ โดยการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและหาประสิทธิภาพของรูปแบบก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. ขั้นการประเมินและปรับปรุง โดยการประเมินและแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้

2.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2551, น.102) มีพัฒนาการมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ที่นำโดย James และ Dewey ในต้นศตวรรษที่ 20 และการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์เกี่ยวกับวิธีการหาความรู้ในปรัชญาวิทยาศาสตร์ (Philosophy of Science) นำโดย Poper และ Feyerabend ในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 จากการบุกเบิกของนักจิตวิทยาคนสำคัญ ๆ เช่น Piaget, Ausubel และ Kelly และพัฒนาต่อมาโดยนักการศึกษา กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ (The Constructivists) เช่น Driver, Bell, Kamil, Noddings, Von Glasersfeld, Henderson และ Underhill เป็นต้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ Constructivism เกิดจากแนวคิดที่ว่า (ถนอมพร เลาหจรัสแสง , 2554) การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ และสร้างสรรค์ผลงานมากกว่าการเรียนรู้เชิงรับของผู้เรียนจากการถ่ายทอดของครูผู้สอน การลงมือกระทำและสร้างสรรค์ผลงานนั้น เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้นั้น ๆ อย่างกระตือรือร้นจนกระทั่งผู้เรียนเกิดการ สร้างความหมาย ความเข้าใจ และในที่สุดสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจึง ถือเป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่ผู้เรียนสามารถสร้างให้เกิดขึ้นเองและเป็นสิ่งเฉพาะตัว

ทฤษฎี Constructivism มีหลักการที่สำคัญว่า (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2544) ในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (Active) และสร้างความรู้ แต่ในกลุ่มนักจิตวิทยา Constructivists มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้หรือการสร้างความรู้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ทั้งนี้เนื่องจาก ความเชื่อพื้นฐานของ Constructivism จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ

1. Cognitive Constructivism หมายถึง ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธรปัญญานิยมที่มี รากฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget ทฤษฎีนี้ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Active) และ เป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีบทบาทในการก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางพุทธรปัญญาขึ้น เป็นเหตุให้ผู้เรียนปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่ จนกระทั่งเกิด ความสมดุลทางพุทธรปัญญา หรือเกิดความรู้ใหม่ขึ้น

2. Social Constructivism เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐาน มาจากทฤษฎีพัฒนาการของ Vygotsky ซึ่งถือว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น (ผู้ใหญ่หรือ เพื่อน) ในขณะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองาน ในสถานะสังคม (Social Context) ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญและขาดไม่ได้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น

2.3.1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Piaget

ทฤษฎี Constructivism ของ Piaget อ้างถึงใน บุปผชาติ ทัททิกรณ์, (2552) นั้น เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวตนของเรา กับสิ่งที่แวดล้อมตัวเราทั้งที่อยู่ใกล้และไกล เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้หรือค้นพบความรู้จากการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ในโครงสร้างความรู้ความคิด เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ความคิดนั้นให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดโครงสร้างความรู้ขึ้นใหม่

การจัดการเรียนการสอนตามแนว Constructivism ของ Piaget จึงหมายถึงการสร้างสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดโครงสร้างความรู้ความคิดใหม่ มิได้หมายถึง การถ่ายทอดข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับฟังกับประสบการณ์เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่เดิม เพราะผู้เรียนจะพยายามจดจำข้อมูลและสารสนเทศไว้ และไม่นานก็ลืม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งที่แวดล้อมรอบตัวผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสนำข้อมูลและสารสนเทศที่ได้รับนั้นมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและประสบการณ์เดิม การมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การซึมซับข้อมูลและสารสนเทศที่ได้รับเข้ามาใหม่เข้ากับ ความรู้เดิมเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ความคิดเดิมเกิดเป็นโครงสร้างความรู้ความคิดใหม่ขึ้น หรือเกิดเป็นความรู้ขึ้น หรือที่มักเรียกว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้เอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ สำคัญที่ช่วยให้เกิดการสร้างความรู้ คือ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนกับสื่อ เป็นต้น สถานการณ์ที่นิยมนำมาใช้คือการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดภาวะไม่สมดุล การพยายามแก้ปัญหาทำให้ผู้เรียนพยายามค้นคว้า แสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่จะช่วยให้คลี่คลายปัญหาหรือหาคำตอบนั้นได้ นำไปสู่การต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว การจัดการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของ Piaget ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยโครงงาน

Piaget : 1970, อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, (2550) กล่าวถึงความคิดรวบยอดพื้นฐานของทฤษฎีพัฒนาการเชวอนปีญญาของเพียเจต์ว่า เพียเจต์เชื่อว่าคนเราทุกคนตั้งแต่เกิดมา มีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นผู้พร้อมที่จะมีกิริยากรรม หรือเริ่มกระทำก่อน (Active) และมนุษย์มีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด 2 ชนิด คือ การจัดและรวบรวม (Organization) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

การจัดและรวบรวม (Organization) หมายถึง การจัดและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในเข้าเป็นระบบอย่างต่อเนื่องกัน เป็นระเบียบ และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา トラบที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

การปรับตัว (Adaptation) หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่ออยู่ในสภาพสมดุล การปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 อย่าง คือ

1. การซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ก็จะมีซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่ ให้รวมเข้ามาอยู่ในโครงสร้างของสติปัญญา (Cognitive Structure)

2. การปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสติปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือประสบการณ์ใหม่ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมใหม่

ระหว่างระยะเวลาตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่น คนเราจะค่อย ๆ สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพียเจต์ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นขั้นใหญ่ ๆ 4 ขั้น โดยให้ความหมายของขั้น (Stage) ดังต่อไปนี้

1. ขั้นระดับเชาวน์ปัญญา หมายถึง ระยะเวลาที่ก่อตั้งริเริ่มและรวบรวมความรู้คิด (Mental Operation) หรือเริ่มพัฒนาเชาวน์ปัญญา

2. การบรรลุถึงขั้นเชาวน์ปัญญาขั้นหนึ่ง จะเป็นรากฐานสำหรับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาขั้นต่อไป หรือการจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การพัฒนาทางเชาวน์ปัญญาเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องกัน

3. ระดับขั้นของพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาเป็นสิ่งที่เป็นไปตามขั้นไม่สลับสน เป็นต้นว่า ขั้นแรกต้องมาก่อนขั้นที่ 2 และขั้นที่ 2 ต้องมาก่อนขั้นที่ 3 เป็นต้น

4. ขั้นพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาแต่ละขั้นเป็นรากฐานของขั้นต่อไป พัฒนาการทางสติปัญญา เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญา มี 4 องค์ประกอบ คือ

1. วุฒิภาวะ (Maturation) การเจริญเติบโตด้านสรีรวิทยาโดยเฉพาะเส้นประสาทและต่อมไร้ท่อ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเชาวน์ปัญญา หรือจะต้องจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความพร้อมหรือวัยของเด็ก

2. ประสบการณ์ (Experience) ทุกครั้งที่เรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

- 2.1 ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ (Physical Environment)

2.2 ประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผลและทางคณิตศาสตร์ (Logico-mathematical experience) ซึ่งมีความสำคัญในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์

3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social Transmission) หมายถึง การที่ พ่อ แม่ ครู และคนที่อยู่รอบตัวเด็กจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก หรือสอนเด็กที่พร้อมจะรับถ่ายทอด ด้วยกระบวนการซึมซาบประสบการณ์หรือการปรับโครงสร้างทางเขาวนปัญญา

4. กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration) หรือการควบคุมพฤติกรรม ของตนเอง (Self-Regulation) ซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เพื่อจะปรับความสมดุลของพัฒนาการ เขาวนปัญญาขึ้นต่อไปอีกขั้นหนึ่งซึ่งสูงกว่า โดยใช้กระบวนการซึมซาบประสบการณ์ และปรับ โครงสร้างทางสติปัญญา

ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา จะเป็นไปตามลำดับขั้น เปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ ซึ่ง แบ่งออกเป็น 4 ขั้น ในที่นี้จะขออธิบายเฉพาะขั้นที่ 4 Formal Operations (12 ปี ถึงวัยผู้ใหญ่) ขั้นนี้ พัฒนาการทางเขาวนปัญญาและความคิดของเด็กเป็นขั้นสุดยอด คือเด็กในวัยนี้จะเริ่มคิดเป็นผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลง เด็กสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะ คิดอย่างนักวิทยาศาสตร์ ตั้งสมมติฐาน และทฤษฎี และเห็นความจริงที่เห็นด้วยการรับรู้ไม่ สำคัญเท่ากับความคิดถึงสิ่งที่อาจเป็นไปได้ (Possibility) เพียเจต์ สรุปว่า เด็กวัยนี้เป็นผู้ที่คิดเหนือไป กว่าสิ่งปัจจุบัน สนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณา เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน หรือสิ่งที่ป็นนามธรรม

การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน ลักษณะการสอนที่ส่งเสริม พัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) ถ้ามคำถาม มากกว่าการให้คำตอบ โดยเฉพาะคำถามประเภทปลายเปิด เพราะคำถามประเภทนี้ จะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และ ความคิดวิเคราะห์ของนักเรียน 2) ครูผู้สอนควรพุดให้น้อยลง และฟังให้มากขึ้น เมื่อถ้ามคำถาม แล้วควรให้ เวลา รอคำตอบของนักเรียนสัก 5 วินาที เพราะผู้เรียนต้องการเวลาที่จะดูดซับ คำถาม และปรับเปลี่ยน ขยายโครงสร้างของสมองเพื่อตอบคำถามนั้น ๆ 3) ควรให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนที่จะ เลือกเรียนกิจกรรมต่าง ๆ เพราะผู้เรียนจะได้มีโอกาสใช้สติปัญญาในการตัดสินใจว่าจะเรียนอะไรดี 4) เมื่อผู้เรียนให้เหตุผลผิด อย่าพยายามแก้ไข ข้อผิดพลาดในการให้เหตุผลของผู้เรียนควรถ้ามคำถาม หรือจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนใหม่ เพื่อผู้เรียนจะได้แก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง 5) ชี้อระดับ พัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน จากงานพัฒนาการทางสติปัญญา ขั้นนามธรรม หรือจากงานการ อนุรักษ์ เพื่อควาผู้เรียนคิดอย่างไร เช่น ให้ผู้เรียนบรรยายขั้นต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญห 6) ยอมรับ ความจริงที่ว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีอัตราพัฒนาการทางสติปัญญาที่แตกต่างกัน เด็กที่มีพัฒนาการทาง สติปัญญาล้าหลังเพื่อนในช่วงเวลาหนึ่ง อาจมีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในระดับเดียวกัน กับเพื่อน

คนนั้นในเวลาต่อมาก็ได้ และภายในชั้นเรียนหนึ่งอาจมีนักเรียนที่มีขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกันมากแต่ส่วนมากมักจะอยู่ในขั้นต่อเนื่อง 7) ผู้สอนต้องเข้าใจว่านักเรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นในระดับความคิดขั้นต่อไป 8) ตระหนักว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เพราะจดจำมากกว่าที่จะเข้าใจ เป็นการเรียนรู้ที่ไม่แท้จริง (pseudo learning)

การประเมิน ในชั้นการประเมินผล ควรดำเนินการสอนต่อไปนี้ 1) มีการทดสอบแบบการให้เหตุผลของผู้เรียน ประเมิน กระบวนการคิดด้วย เช่นเดียวกับทดสอบเนื้อหาวิชา 2) พยายามให้นักเรียนแสดงเหตุผลในการตอบคำถามนั้น ๆ 3) ต้องช่วยเหลือนักเรียนที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาต่ำกว่าเพื่อนร่วมชั้น

เพียเจต์ เชื่อว่า การพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เป็นผลเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวโดยใช้กระบวนการดูดซับ (assimilation) และกระบวนการปรับให้เหมาะสม (accommodation) โดยการพยายามปรับความรู้อยู่ ความคิดเดิมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งทำให้บุคคลอยู่ในภาวะสมดุล สามารถปรับตัวเข้ากับ สิ่งแวดล้อมได้ กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาของบุคคล

2.3.1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Vygotsky

Lev Semanovick & Vygotsky.1886-1934 , อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, (2550) เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ทฤษฎีเขาวนปัญญาของไวก็อทสกีเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมและสังคม และการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาการเขาวนปัญญาไวก็อทสกี กล่าวว่า การเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู เพราะตั้งแต่แรกเกิด มนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลงานของมนุษย์ คือ “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมจะช่วยบ่งชี้ผลผลิตของพัฒนาการของนักเรียน เป็นต้นว่าผู้เรียนควรจะเรียนรู้อะไรบ้าง ควรจะมี ความสามารถทางใดบ้าง สถาบันสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไป ก็มีบทบาทที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเขาวนปัญญา พัฒนาการทางเขาวนปัญญาของผู้เรียนแต่ละวัยจะเพิ่มถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้ ก็ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ หรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียน เช่น ญาติ หรือเพื่อนวัยเดียวกัน

ไวก็อทสกี ได้แบ่งระดับของเขาวนปัญญาออกเป็น 2 ชั้น คือ

1. ระดับเขาวนปัญญาขั้นเบื้องต้น (Elementary mental processes) หมายถึง เขาวนปัญญามูลฐานตามธรรมชาติโดยไม่ต้องเรียนรู้ เช่น เด็กสามารถดูคนม สามารถใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจับต้องสัมผัส ตรวจสอบสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถช่วยเหลือตัวเองตามธรรมชาติ เช่น ใช้มือ เกาะเก้าอี้ โต๊ะ หรือม้านั่ง เพื่อจะยืนได้
2. ระดับเขาวนปัญญาขั้นสูง (Higher mental processes) หมายถึง เขาวนปัญญาที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทำให้การอบรมเลี้ยงดูถ่ายทอดวัฒนธรรมให้โดยใช้

ภาษา เด็กจะเรียนรู้ภาษา ทำให้เด็กเรียนรู้ความคิดรวบยอด สัญลักษณ์ต่าง ๆ ช่วยให้เด็กเข้าใจ
สิ่งแวดล้อม ภาษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการคิด ภาษาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาการทาง
เชาวน์ปัญญา

แม้ว่าไวทกอสกี้จะแบ่งระดับขั้นพัฒนาการเชาวน์ปัญญาเป็น 2 ระดับ ไม่ได้
หมายความว่าทั้งสองระดับมีความแตกต่างกันอย่างเด็ดขาด เพียงแต่ความแตกต่างกันทางคุณภาพ
(quality) ไม่ได้แตกต่างกันทางปริมาณ (quantity)

Vygotsky, (2007) ให้ความสำคัญกับเครื่องมือทางปัญญาว่าเป็นสิ่งที่ ช่วยในการ
แก้ปัญหาและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้กระทำการใด ๆ ได้ และได้คิดหาวิธีการที่จะทำให้เด็ก ได้
เครื่องมือนี้มา และ คิดหาวิธีการที่จะสามารถช่วยพัฒนาเด็กให้สามารถพัฒนา เครื่องมือทาง ปัญญา
ให้มีระดับสูงขึ้นกว่าเดิม โดยใช้หลักพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) เด็กเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นเอง 2)
พัฒนาทางปัญญาของเด็กแยกออกจากบริบทของสังคมไม่ได้ 3) การเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาการ
และ 4) ภาษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือทางปัญญา

จากการศึกษาทฤษฎีของ Vygotsky สรุปได้ว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้น เมื่อ
ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม ครูมีหน้าที่ชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางสติปัญญา
สิ่งแวดล้อมทางสังคมจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียน ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนรู้สามารถ
ดำเนินการได้โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดการกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องมี
ปฏิสัมพันธ์กับข้อมูล สื่อที่เป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวไปเป็นแนวทางในขั้นตอน
การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.2 การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

หลักการการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีหลักการของการเรียนรู้ว่า ประสบการณ์เป็น
แหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้ และการกระทำต่าง ๆ
การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและม
ความหมายต่อตน เนื่องจากการเรียนรู้ที่เริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน จึง
สามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรมอันจะส่งผลการการคิด การปฏิบัติหรือการทำให้ใหม่ ๆ ต่อไป
การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นมี
ความหมายต่อตนเอง และจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกผูกพัน ความต้องการ และความรับผิดชอบที่
จะเรียนรู้ต่อไป (ทิตนา แคมมณี. 2561)

ตัวบ่งชี้ของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

1. ผู้สอนมีการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่เรียนอยู่ ให้
ผู้เรียนได้ลงไปประสบด้วยตนเอง

2. ผู้เรียนมีการสะท้อนความคิด (Reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมา หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้

3. ผู้เรียนมีการสร้างความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐานจากประสบการณ์ที่ได้รับ

4. ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐานต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น ไปทดลองหรือประยุกต์ใช้สถานการณ์ใหม่

5. ผู้สอนมีการติดตามผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการทดลอง ประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อขยายขอบเขตของการเรียนรู้ หรือปรับเปลี่ยนความคิด หลักการ สมมติฐานต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

6. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผล โดยใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย

ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์

Kolb, (1984: 25-38) แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เฉพาะแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์กับการเรียนรู้ทั่วไป ซึ่งลักษณะเฉพาะของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการไม่ใช่ผลลัพธ์
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องภายใต้ประสบการณ์ของบุคคล
3. การเรียนรู้เป็นการแสวงหาทางออกในการแก้ไขปัญหา
4. การเรียนรู้เป็นองค์รวมเพื่อการพัฒนาปรับปรุง
5. การเรียนรู้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม
6. การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

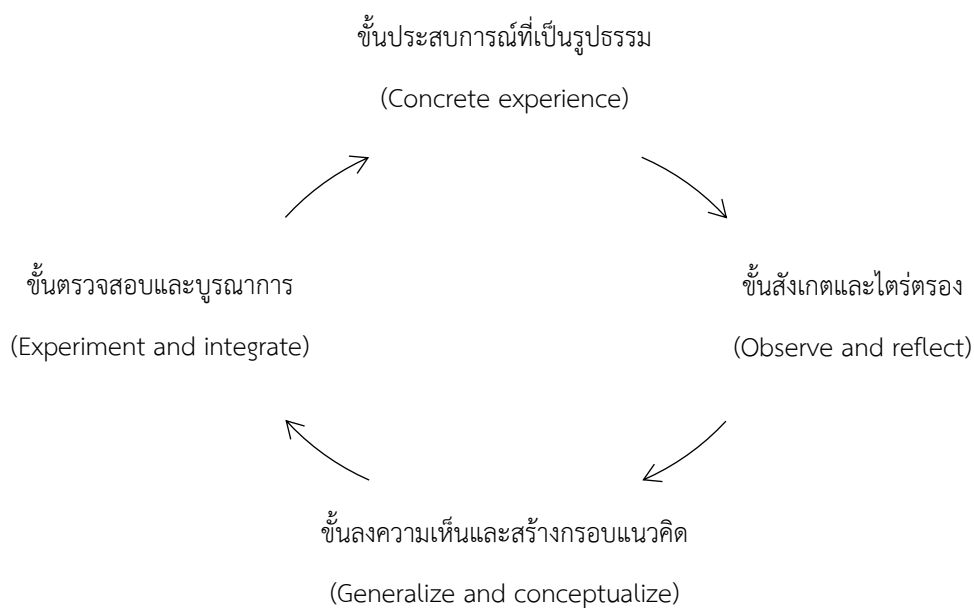
Kolb, (1984: 25-38) ได้เสนอกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete experience) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับประสบการณ์ใหม่ที่ท้าทายด้วยการลงมือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวของผู้เรียนเอง

2. ขั้นการสังเกตและไตร่ตรอง (Observe and reflect) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนคิด ไตร่ตรองประสบการณ์ที่ได้รับ โดยพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ หรือไม่เป็นประโยชน์

3. ขั้นการลงความเห็นและสร้างกรอบแนวคิด (Generalize and conceptualize) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ตรงที่ตนได้รับมาแล้วนำมาสร้างความสัมพันธ์เป็นกรอบแนวคิดของตนเอง

4. ขั้นการตรวจสอบและบูรณาการ (Experiment and integrate) เป็นขั้นที่ผู้เรียนตรวจสอบแนวคิดของตนเองในสถานการณ์ใหม่ที่แตกต่างออกไป และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 2.1 : กระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ Kolb, D.A., (1984).

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์โดยตรงและที่มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมกับการรับประสบการณ์ใหม่ที่เกิดจากการลงมือกระทำ หรือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวของผู้เรียนเอง รวมถึงผู้เรียนยังได้สะท้อนความคิด (Reflect) มีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับรู้มาหรือเกิดจากการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน

2.3.3 การเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม

2.3.3.1 ความหมายของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม

การเรียนการสอนแบบบริการสังคมมาจากคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษ คือ Service Learning ในภาษาไทยมีการใช้คำที่ต่างกัน เช่น การเรียนรู้แบบบริการสังคมการรับใช้สังคม การเรียนรู้จากการบริการ การเรียนรู้โดยการบริการสังคม การเรียนรู้ที่เน้นบริการสังคม แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “การเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ” มีความหมายของการเรียนการสอนแบบบริการสังคมที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Root, (1997) ได้ให้คำนิยามของการเรียนการสอนแบบบริการสังคม(Service Learning) ว่าเป็นประสบการณ์ด้านการศึกษา โดยที่นักเรียนรู้และพัฒนาตนเองอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในประสบการณ์รับใช้ที่มีการจัดเตรียมอย่างดีเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและมีความเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งของโรงเรียนและชุมชน รวมถึงการบูรณาการเข้าในหลักสูตรวิชาการของผู้เรียน และมีการจัดเวลาที่แน่นอนเพื่อผู้เรียนสามารถคิด พูด และเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้กระทำและเห็นระหว่างที่ลงมือทำกิจกรรม นอกจากนั้น ยังให้โอกาสผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ทักษะความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้ แล้วในสถานการณ์จริงในชุมชนของเขา และส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และช่วยให้มีพัฒนาการของความสำเร็จในการสนใจผู้อื่นด้วย

National and Community Service Trust Act of 1993 (Campus compact, 2000) ให้ความหมายการเรียนการสอนแบบบริการสังคม(Service Learning) ว่าเป็นวิธีการที่นักเรียนเรียนรู้พัฒนาโดยเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรับใช้สังคมที่ได้รับการจัดเตรียมอย่างมีความหมาย ซึ่งจัดขึ้นโดย

- 1) ตอบสนองความต้องการของชุมชน และประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน
- 2) เพื่อช่วยพัฒนาความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ
- 3) บูรณาการในหลักสูตรและสนับสนุนหลักสูตรด้านวิชาการที่นักเรียนเรียนอยู่
- 4) เวลาที่จัดไว้เพื่อให้เด็กนักเรียนมีโอกาสพิจารณาตนเอง (สะท้อน) ในประสบการณ์การบริการสังคม

Johnson Foundation, (1994) ; citing Kraft, (1996) ให้ความหมายของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยประสบการณ์ที่ใช้กิจกรรมการรับใช้สังคมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยการเชื่อมโยงนักเรียนกับประสบการณ์ตรงในบริบทที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา และความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับชุมชน และโลกนอกห้องเรียน และความหมายอีกประการหนึ่งของการเรียนรู้แบบบริการสังคมคือวิธีการสอนที่บูรณาการกิจกรรมบริการสังคม กับการสอนวิชาการ โดยเน้นที่คิดวิพากษ์และไตร่ตรอง และการรับผิดชอบต่อพลเมืองดี โครงการการเรียนรู้แบบบริการสังคมเชื่อมโยงนักเรียนในการจัดกิจกรรมบริการสังคม ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ในขณะเดียวกันก็พัฒนาทักษะด้านวิชาการสำนักความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ และความผูกพันกับชุมชน (Johnson Foundation, 1994 อ้างใน Kraft, 1996)

Kraft, (1996) ให้ความหมายของการเรียนการสอนแบบบริการสังคมว่าเป็นแบบแผนของการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ ที่ใช้รูปแบบการบริการสังคมเป็นเครื่องมือการเรียนรู้

AAHE, (1998) ให้ความหมายการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมว่าเป็นวิธีการที่นักเรียนเรียนรู้และพัฒนาอาศัยการกระทำการบริการสังคมที่มีการวางแผนอย่างดี เป็นการจัดการ

เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษาชั้นสูง และกับชุมชน การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบในการเป็นพลเมืองดี เป็นการบูรณาการ และส่งเสริมหลักสูตรทางวิชาการที่นักเรียนเรียนและเวลาที่เตรียมไว้สำหรับการพิจารณา ไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์การบริการสังคม

Cooper, (1996) ให้ความหมายของการเรียนการสอนแบบบริการสังคมว่า “เป็นวิธีการที่รวมการสอน การเป็นพลเมืองดี ความรู้วิชาการ ทักษะ และค่านิยม เข้าด้วยกันเป็นการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา โดยการนำบทเรียนจากประสบการณ์ในการทำงานมาใช้สังคม ทั้งระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษา และประถมศึกษา เป็นกลวิธีสอนที่สำคัญและยังมีประโยชน์สำหรับ โครงการนอกโรงเรียนด้วย”

Brandell, (1994) มีความเห็นว่า การเรียนการสอนแบบบริการสังคมหมายถึง “เทคนิคการเรียนการสอนที่นำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยอาศัย หลักการทำกิจกรรมบริการสังคม และเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับสถานการณ์ในชีวิตจริง”

Delve, (1990) ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนแบบบริการสังคมหมายถึง กระบวนการของการบูรณาการ การสอนวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกัน เป็นความร่วมมือในความพยายามของนักเรียนที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ในห้องเรียนมาใช้ในการเรียนรู้ตนเอง และชุมชน ในขณะเดียวกันก็จะเรียนรู้และทำความเข้าใจชุมชน ถึงความต้องการ ความสนใจ ประวัติและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะทำให้ทั้งนักเรียนและชุมชน เกิดการเรียนรู้จากกันและกัน รวมถึงการพัฒนาการเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบและการเสริมพลังอำนาจ

Erickson, (1997) ให้คำนิยามว่าการเรียนการสอนแบบบริการสังคมหมายถึง เทคนิคการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงการบริการสังคมอย่างแท้จริง และบูรณาการกับผลงานทางด้านวิชาการ

Rhoads; et al, (1998) ให้ความหมายของการเรียนการสอนแบบบริการสังคมว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่วางแผนอย่างชัดเจนในการบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกันและยังให้ความหมาย การเรียนรู้วิชาการกับการบริการสังคมว่า การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับหลักสูตร ทั้งเป็นรายวิชา หรือโครงการศึกษาซึ่งนำมาใช้ในบริบทของอุดมศึกษา

Weigert, (1998) ให้ความหมายของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมว่า การเรียนรู้แบบบริการสังคมหมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนทำกิจกรรมการบริการสังคมอันเนื่องมาจากความต้องการหรือปัญหาของชุมชน อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา ซึ่งมีการเตรียมการอย่างเป็นระบบ และบูรณาการในรายวิชาด้วยการไตร่ตรองจากการ

กระทำและการเรียนรู้และงานที่ทำนี้ต้องได้รับการวัดและประเมินทั้งด้านวิชาการและการบริการสังคม

Kinsley, (1997) ให้ความหมายของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมว่า “เป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่นำนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเข้ามาอยู่ในกระบวนการ ระบุความต้องการของโรงเรียนหรือชุมชน ตั้งหัวข้อ และสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน และกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ด้วยกัน”

Ehrlich, 1996 in Campus compact, (2000) ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนแบบบริการสังคมเป็นการเรียนรู้จากการสอนในวิชาต่างๆที่เชื่อมโยงกับการบริการสังคมคือปรัชญาพัฒนาการนิยมของ จอห์น ดิวอี้ การมีการตอบโต้ระหว่างความรู้และทักษะในการปฏิบัติการและประสบการณ์การรับใช้เป็นเครื่องมือสู่การเรียนรู้ นักเรียนจึงเรียนรู้จากห้องเรียนที่เปิดกว้าง พร้อมด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ นักเรียนเริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้น และการประยุกต์ใช้ความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการแก้ไขปัญหา โดยที่ใช้ทักษะต่าง ๆ ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อจัดการกับปัญหาที่แตกต่างกัน

ทิตินา แคมมณี (2561) ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมไว้ว่า การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนและวางแผนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาพิจารณาไตร่ตรองจนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอดหลักการหรือสมมติฐานต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

นันทิยา ต้นศรีเจริญ (2546) ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้ทำความรู้จักกับชุมชน วิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้พร้อมทั้งได้เรียนรู้จากการลงมือช่วยเหลือชุมชนด้วย หัวใจสำคัญของการรับใช้สังคม การที่ผู้เรียนและชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ เท่ากัน ไม่ใช่เกิดประโยชน์เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้ากับรายวิชาหรือหลักสูตร สถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ใช้การบริการสังคมเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสร้างทักษะทางการศึกษาที่เข้มแข็ง ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม พัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมือง ตลอดจนมีการวัดและประเมินผลทั้งด้านวิชาการและการบริการสังคม

2.3.3.2 ความสำคัญของการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม

สถาบันการเรียนรู้การบริการสังคมแห่งชาติ (NSLC: National Service Learning Clearinghouse. n.p. อ้างอิงใน ขวลา เวชยันต์ม 2544) การเรียนรู้แบบบริการสังคมเริ่มปรากฏในงานวิจัยต่าง ๆ ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 อธิบายถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมว่า การเรียนรู้แบบบริการสังคมเป็นกลยุทธ์ในการสอนและการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้สู่ชุมชน ด้วยการสร้างประสบการณ์ ความรับผิดชอบ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยผู้เรียน การเรียนรู้แบบบริการสังคมได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วทุกระดับทั้งในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา วิทยาลัย มหาวิทยาลัย

Paulo Freier, (1998) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ว่า หัวใจสำคัญของการสร้างจิตสำนึก คือการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดด้วยตนเองมีการนำปัญหาสังคมมาขบคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์สนทนาในปัญหาควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติการบริการสังคม จนเกิดความตระหนักต่อปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่เขาดำรงอยู่

ทิสนา แคมมณี (2561) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมไว้ว่า นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือสังคมโดยตรงแล้ว ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนได้อย่างดี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นการเรียนรู้จากความเป็นจริง ตามสภาพที่แท้จริงจึงเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสังคมได้จริง

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ (2548, หน้า 23) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมไว้ว่า นอกจากจะมุ่งเน้นที่การสร้างความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์แล้ว ยังทำให้เกิดผลดีทางด้านวิชาการ ด้านการใช้เหตุผล ความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเอง

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า ความสำคัญของการเรียนการสอนแบบบริการสังคมนอกจากให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงแล้ว ยังพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน สามารถสร้างความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ได้

2.3.3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม

1. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการแบบ Park Service-learning Model

Georgia Department of Education, (1997: 21-22) เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการแบบ Park Service-learning Model ซึ่งแบ่งกระบวนการออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นตอนการวางแผนทำกิจกรรม เริ่มจากการมอบหมายให้นักเรียนสำรวจหาความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนที่นักเรียนจะช่วยเหลือได้ โดยอาจสอบถามจากผู้นำชุมชน หน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้คนในชุมชน จากการสังเกตของ

นักเรียนเอง หรือครูผู้สอนอาจจะเสนอแนะปัญหาของชุมชนขึ้นมาร่วมด้วยก็ได้ แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมาพิจารณาเลือกหัวข้อที่สอดคล้องกับสิ่งที่นักเรียนต้องการศึกษาเรียนรู้และอยู่ในความสามารถที่นักเรียนจะทำได้ โดยครูช่วยดูแลชี้แนะและเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้กิจกรรมนั้นเกิดประโยชน์ต่อชุมชน และส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริง จากนั้นนำปัญหาที่เลือกได้มาวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางการแก้ไข แล้ววางแผนกิจกรรมเป็นขั้นตอนเพื่อพร้อมไปพัฒนา

เมื่อวางแผนกิจกรรมเรียบร้อยแล้วควรสำรวจว่ามีข้อมูลหรือทักษะใดที่นักเรียนขาดแต่จำเป็นต่อการทำงานที่วางไว้ แล้วจัดการให้นักเรียนค้นคว้าหรือได้รับการอบรมทักษะเพิ่มเติม เพื่อประสิทธิภาพในการลงมือปฏิบัติงานก่อนให้บริการนักเรียนควรจะ

- เลือกชุมชนที่จะเข้าไปให้บริการ
- เลือกและวางแผนกิจกรรมที่จะไปบริการโดยเป็นกิจกรรมที่ชุมชนต้องการ โดยเฉพาะ
- ประชาสัมพันธ์ผู้สนใจและผู้ต้องการสมัครเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครตามหน่วยงานต่าง ๆ
- แนะนำสถานที่ /พื้นที่ ๆ ที่จะเข้าไปให้บริการและจัดให้มีการอบรมกิจกรรมที่จะไปให้บริการก่อนหน้าการปฏิบัติงานจริง

2. ขั้นปฏิบัติการ (Action) คือการนำแผนการที่วางไว้ไปปฏิบัติให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม ซึ่งไม่ได้หมายความว่านักเรียนจะปฏิบัติงานตามลำพัง แต่สามารถขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงาน องค์กร ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ การแบ่งงานตามความถนัด การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เปิดโลกให้นักเรียนได้ออกนอกห้องเรียนเพื่อไปสัมผัสชีวิตจริง โดยนำสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และรู้จักแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้งานลุล่วงได้ดี ดังนั้นการปฏิบัติการในการให้บริการ จึงสรุปดังนี้

- เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ
- เป็นการบูรณาการรายวิชาต่าง ๆ
- มีพัฒนาการอย่างเหมาะสม
- เตรียมให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม
- ให้การดูแลอย่างเพียงพอ

3. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นตอนที่ทำให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อได้ให้มีประสบการณ์บริการทางสังคม และประยุกต์ให้มีการเรียนรู้วิชาการอย่างกว้างขวาง การสะท้อนกลับจะเป็นโอกาสที่เหมาะสมในการเชื่อมโยงรายวิชาต่าง ๆ เข้า

กับกิจกรรมการบริการสังคม นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้มาวิเคราะห์ผ่านการอภิปรายในชั้นเรียน เขียนสรุปเป็นรายงานรายบุคคล รายกลุ่ม รายห้อง หรือจัดนิทรรศการ

4. การเฉลิมฉลอง (Cerebration) เป็นการระลึกถึงสิ่งที่นักเรียนได้ลงมือทำให้แก่ผู้อื่นหรือชุมชน เป็นกิจกรรมที่แสดงออกว่านักเรียนได้เสร็จสิ้นปฏิบัติการบริการสังคมอาจเป็นการจัดปาร์ตี้ในสวนสาธารณะที่นักเรียนได้ช่วยกันบูรณะ เชิญชวนนักเรียน ครูอาจารย์ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งนี้ ตลอดจนผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาร่วมงานเลี้ยงฉลองนี้ด้วย ทั้งนี้ครูอาจจะออกใบประกาศนียบัตรให้เป็นที่ระลึกแก่นักเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมนี้ เพื่อเป็นรางวัลและสิ่งเตือนใจให้นักเรียนระลึกถึงการกระทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นครั้งนี้ ซึ่งก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการร่วมกันรับผิดชอบช่วยเหลือสังคมต่อไป

2. รูปแบบการเรียนรู้จากการบริการสังคมแบบ I CARE

Mark, (2001: 273-274) เสนอรูปแบบการเรียนรู้จากการบริการสังคมแบบ I CARE ในหนังสือ Creating sustainable community programs: examples of collaborative public เป็นรูปแบบการเรียนรู้สำหรับให้นักเรียนเลือกและวิเคราะห์เพื่อการวางแผนในการปฏิบัติและประเมินผลได้อย่างเข้าใจ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญคือ

1. ระบุปัญหา (Identify) เริ่มต้นที่ระบุปัญหาโดยนักเรียนหรือกลุ่มนักเรียนร่วมกันระบุนำถึงผลประโยชน์และความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ไม่น้อยไปกว่าทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการให้บริการสังคม นักเรียนจะต้องเขียนเค้าโครงของโครงการเพื่อแสดงให้เห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดโครงการและบอกข้อจำกัดที่อาจจะเกิดขึ้น บอกเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการในลักษณะของยุทธศาสตร์ รวมทั้งภาระงานที่จำเป็นต้องปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

2. การทำงานร่วมกัน (Collaborate) นักเรียนจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ทราบว่าอะไรคือสิ่งที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ประโยชน์จากความสามารถของมนุษย์และประโยชน์จากทรัพยากร ผู้ร่วมงานจะทำงานประสานในรูปแบบเดียวกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะของผู้ร่วมงานให้สอดคล้องกับความต้องการในชุมชน สิ่งที่ทำให้แน่ใจว่านักเรียนสามารถทำตามความต้องการของชุมชนได้ในขั้นตอนนี้คือการให้การฝึกอบรมเรื่องการทำโครงการ การมอบหมายหน้าที่และภาระงาน ตลอดจนกำหนดระยะเวลาการทำโครงการ สิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยคือ การถกเถียงกันในกลุ่มและนักเรียนขาดแคลนทรัพยากรในการปฏิบัติงาน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้กระบวนการในขั้นนี้เปลี่ยนแปลงไป

3. การแสดงออก (Act) การทำงานร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการ ตลอดจนโครงการจะสำเร็จได้ต้องอาศัยนักเรียนในการแสดงออก นักเรียนจะต้องให้การบริการตามหลักการทางด้านวิชาการ และพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสมกับความต้องการของสังคม

4. การสะท้อนกลับ (Reflection experiences) กระบวนการบริการสังคมทั้งหมดนั้น นักเรียนและคณะจะต้องสะท้อนประสบการณ์ออกมา การฝึกฝนการสะท้อนกิจกรรมการบริการจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้ร่วมงานและถ่ายทอดความเป็นอาสาสมัครให้แก่นักเรียน มีคำถาม 3 ข้อที่จะต้องใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ อะไร อะไรที่ทำให้เป็นเช่นนั้นและปัจจุบันเป็นอย่างไร ในขั้นตอนนี้ นักเรียนแต่ละคนจะต้องบอกความหมาย จุดประสงค์ของโครงการ กำหนดความเชื่อมโยงระหว่างการบริการวิชาการกับสาขาวิชาที่เรียนและบอกผลกระทบจากโครงการที่มีต่อสมาชิกและประโยชน์ของชุมชนเทคนิคการสะท้อนกลับจะแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม

5. การสนับสนุนส่งเสริม (Encourage) เมื่อโครงการเสร็จสมบูรณ์แล้วนักเรียนจะมีการสนับสนุนและส่งเสริมกันเองตลอดจนเริ่มต้นโครงการในขั้นตอนนี้ใหม่อีกครั้ง โดยการหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่เพื่อดูความต้องการใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการจัดทำโครงการในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะพิจารณาหาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ผลการรายงานต่าง ๆ ประเมินความมีประสิทธิภาพ กำหนดขอบเขตเป้าหมายที่แท้จริงและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมและกำหนดบทบาทที่คาดหวังอีกครั้ง ในขั้นตอนนี้จะสะท้อนกลับไปสู่ขั้นตอนการระบุปัญหา (Identify) และขั้นตอนต่าง ๆ ก็จะดำเนินไปอีกครั้ง ประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งจะเกิดขึ้นเมื่อคณะและนักเรียนได้ร่วมกันค้นคว้าผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการบริการ ซึ่งนอกเหนือไปจากการเรียนรู้เนื้อหาทางด้านวิชาการ นั่นคือ ประสบการณ์ของนักเรียน การพัฒนาองค์กรการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตลอดจนทักษะการสื่อสาร นำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนได้ก้าวเข้าสู่โลกที่แท้จริงอย่างสมบูรณ์

ตารางที่ 2.3 รูปแบบการเรียนรู้จากการบริการสังคมแบบ I CARE

ขั้นตอน	คำถามที่ใช้
1. ระบุปัญหา (Identify)	- อะไรคืองานเดี่ยว งานกลุ่ม ประโยชน์และความต้องการของชุมชนและสิ่งใดคือของจำเป็นที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติงาน
2. การทำงานร่วมกัน (Collaborate)	- ผู้ร่วมงานจะทำงานประสานในรูปแบบเดียวกันได้อย่างไร - จะพัฒนาผู้ร่วมงานได้อย่างไร
3. การแสดงออก (Act)	- การบริการด้านหลักวิชาการจะต้องเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน
4. การสะท้อนกลับ (Reflection experiences)	- อะไร - อะไรที่ทำให้เป็นเช่นนั้น - ปัจจุบันเป็นอย่างไร
5 การสนับสนุนส่งเสริม	- เริ่มต้นขั้นตอนการทำงานในสถานที่ใหม่ที่ต้องการไปทำ

(Encourage)	โครงการ - ทำรายงานฉบับสมบูรณ์ - วัดประสิทธิภาพจากความสำเร็จร่วมกันของชุมชน - ผลที่นักเรียนได้รับ - เริ่มต้นขั้นตอนใหม่อีกครั้ง
-------------	--

ที่มา: Mark R. Daniels. (2001) *Creating sustainable community program: examples of collaborative public administration*. P.275

3. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี (Active Citizenship Today: ACT)

Close up Foundation และ Constitutional Right Foundation Chicago ในเมืองลอสแอนเจลิส (CRFC. 1997) พัฒนาโครงการสอนสังคมศึกษากับการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Active Citizenship Today: ACT) โดยมีขั้นตอนนำเสนอ ดังนี้

1. การเตรียมการ
 - 1.1 การระดมชุมชนของผู้เรียน
 - 1.2 การสำรวจชุมชน สภาพและปัญหา
2. การเลือกปัญหาที่สนใจและสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา
 - 2.1 การสำรวจปัญหาที่เลือกในรายละเอียด
 - 2.2 การเตรียมทักษะที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการดำเนินการ
3. การศึกษานโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจ
 - 3.1 ศึกษา นโยบายหรือกฎหมาย
 - 3.2 ผลกระทบจากนโยบาย หรือกฎหมายนั้น
 - 3.3 นำเสนอนโยบายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
4. การปฏิบัติกิจกรรม
 - 4.1 การวางแผนปฏิบัติการ
 - 4.2 ลงมือกระทำกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้
5. การไตร่ตรอง ประเมินและกิจกรรมแสดงผลงาน
 - 5.1 กำหนดกิจกรรมและเวลาในการไตร่ตรอง
 - 5.2 ทำการพิจารณาไตร่ตรองในแต่ละขั้นตอน ด้วยการเขียนบันทึก รายงาน ปากเปล่า สนทนา อภิปราย การเขียนรายงานสรุป

5.3 ประเมินผลในแต่ละขั้นตอน

5.4 สรุปและนำเสนอกิจกรรมการบริการสังคมและบทเรียนที่เรียนรู้และประชาสัมพันธ์นำผลงานออกแสดง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning) และการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักการและขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสาระสำคัญของแต่ละแนวคิดและทฤษฎีที่จะใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 2.4 สรุปสาระสำคัญแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้	สาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎี
ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism)	การสร้างความรู้ของผู้เรียนมีพื้นฐานของการสร้างความรู้ 2 ท่าน จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ 1) แนวคิดการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Cognitive Constructivism) และ 2) แนวคิดการสร้างความรู้ทางสังคม (Social Constructivism) 1. แนวคิดการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว และการสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์ที่ได้รับ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนกับสื่อ เป็นต้น โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของความรู้ด้วยตัวเอง โดยบุคคลพยายามปรับตัวโดยใช้กระบวนการดูดซับ (Assimilation) และกระบวนการปรับตัวให้เหมาะสม (Accommodation) โดยการพยายามปรับความรู้ความคิดเดิมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งทำให้บุคคลอยู่ภาวะสมดุล สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ 2. แนวคิดการสร้างความรู้ทางสังคม กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นจะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม ข้อมูล และสื่อที่เป็นจริง พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของผู้เรียนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ที่อยู่รอบข้างหรือการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายจากผู้อื่น

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)	การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่เรียนรู้ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับประสบการณ์ใหม่ที่ทำหายด้วยการลงมือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวของผู้เรียนเอง รวมถึงได้สะท้อนความคิด (Reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมา หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้ นั้น ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง และทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผูกพัน ความต้องการ และความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลจากการลงมือกระทำซึ่งสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behaviour) อารมณ์ความรู้สึก (Attitude) และความรู้ (Knowledge)
ทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning)	เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) การเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียนที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์จริง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำเอง ความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากการค้นพบ (Tacit Knowledge) เกิดจากการปฏิบัติ และเป็นทักษะภายใน (Internal Tacit Knowledge) เน้นการพัฒนาจิตใจของผู้เรียน เช่น การพัฒนาให้มีสติ เห็นตนเองตามความเป็นจริง การเกิดจิตอาสา

จากตารางที่ 2.4 ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญในแต่ละทฤษฎี ประกอบไปด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning) เมื่อได้สาระสำคัญในแต่ละทฤษฎีแล้ว ผู้วิจัยได้นำสาระสำคัญมากำหนดเป็นหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ได้ดังตารางที่ 2.5 ดังนี้

ตารางที่ 2.5 การกำหนดหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากตารางที่ 2.5 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เพื่อนำหลักการไปสู่การพัฒนาจุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

จากตารางที่ 2.6 ผลการสังเคราะห์จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี นำไปสู่การกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 2.7 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้

ที่	ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	นักการศึกษา			ผลการสังเคราะห์	
		ศรัทธา วงศ์สัมพันธ์ และคณะ	พรศิริ อุปคำ และคณะ	จิรพันธุ์ สวัสดิ์พัชรกุล		
1	กระตุ้นความรู้เดิม	✓	✓		}	ขั้น วาง แผน และเตรียมการ
2	ปฐมนิเทศ/เตรียมบริบท			✓		
3	เชื่อมโยงความคิด	✓				
4	ขั้นการวางแผนและดำเนินการ	✓		✓		
5	ขั้นปฏิบัติการ	✓	✓	✓	}	ขั้น ปฏิ สัม พันธ์ สร้างสรรค์ผลงาน
6	ขั้นปฏิสัมพันธ์กลุ่ม			✓		
7	ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน		✓			
8	ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด	✓	✓	✓	}	ขั้นสร้างความรู้อย่าง ไตร่ตรอง
9	ขั้นสรุปผลนำเสนอผลงาน	✓		✓		
9	ขั้นอภิปรายผล			✓	}	ขั้น ประ ยุ ก ต์ ใช้ อภิปรายผล
10	ขั้นประยุกต์ใช้			✓		
11	ขั้นติดตามและประเมินผล	✓	✓	✓	}	ขั้นประเมินผล

จากตารางที่ 2.7 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ จากนักการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการเรียนการสอนของผู้วิจัย เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนและเตรียมการ

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิสัมพันธ์ สร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้อย่างไตร่ตรอง

ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้ อภิปรายผล

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

ตารางที่ 2.8 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ที่	ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	นักการศึกษา				ผลการสังเคราะห์	
		Mark Tittly (1994)	Kolb, (1984: 25-38)	Ester Goh (1998)	เกศสุตา รัชฎาวิชิตกุล 2547		
1	กระตุ้นความรู้เดิม	✓					
2	ปฐมนิเทศ/เตรียมบริบท		✓	✓	✓		ขั้นเตรียมบริบท
3	ขั้นปฏิบัติการ	✓	✓	✓	✓	}	ขั้นปฏิบัติการสัมพันธ์กลุ่ม
4	ขั้นปฏิสัมพันธ์กลุ่ม	✓			✓		
5	ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด	✓	✓	✓	✓		ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด
6	ขั้นสรุปผลนำเสนอผลงาน	✓			✓		
7	ขั้นอภิปรายผล			✓		}	ขั้นประยุกต์ใช้ อภิปรายผล
8	ขั้นประยุกต์ใช้	✓	✓	✓			
9	ขั้นติดตามและประเมินผล		✓		✓		ขั้นประเมินผล

จากตารางที่ 2.8 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จากนักการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการเรียนการสอนของผู้วิจัย เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมบริบท

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการสัมพันธ์กลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด

ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้ อภิปรายผล

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

ตารางที่ 2.9 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม

ที่	ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	นักการศึกษา			ผลการสังเคราะห์	
		CRFC 1997	Mark 2001	Georgia Department of Education 1997		
1	ขั้นเตรียมการ	✓		✓	}	ขั้นเตรียมการระบุปัญหา
2	ขั้นระบุปัญหา	✓	✓			
3	ขั้นการวางแผนและดำเนินการ	✓			}	ขั้นวางแผนและปฏิบัติการ
4	ขั้นปฏิบัติการ	✓	✓	✓		
5	ขั้นร่วมมือกันทำงาน		✓			ขั้นร่วมมือทำงาน
6	ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด	✓	✓	✓		ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด
7	ขั้นสรุปผลนำเสนอผลงาน		✓		}	ขั้นสรุปผลชื่นชมผลงาน
8	ขั้นชื่นชมผลงาน			✓		

จากตารางที่ 2.9 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม
จากนักการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการเรียนการสอนของผู้วิจัย เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการระบุปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนและปฏิบัติการ

ขั้นที่ 3 ขั้นร่วมมือทำงาน

ขั้นที่ 4 ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปผลชื่นชมผลงาน

ตารางที่ 2.10 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม

ทฤษฎีการสร้างความรู้	ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์	ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม	ผลการสังเคราะห์
ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนและเตรียมการ	ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมบริบท	ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการระบุปัญหา	ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ
ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ผลงาน	ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการสัมพันธ์กลุ่ม	ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนและปฏิบัติการ	ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ
ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้อย่างไตร่ตรอง	ขั้นที่ 3 ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด	ขั้นที่ 3 ขั้นร่วมมือทำงาน	ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง
ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้อภิปรายผล	ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้อภิปรายผล	ขั้นที่ 4 ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด	
ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล	ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล	ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปผลชิ้นชมผลงาน	ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน

จากตารางที่ 2.10 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่สอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ของรูปแบบโดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

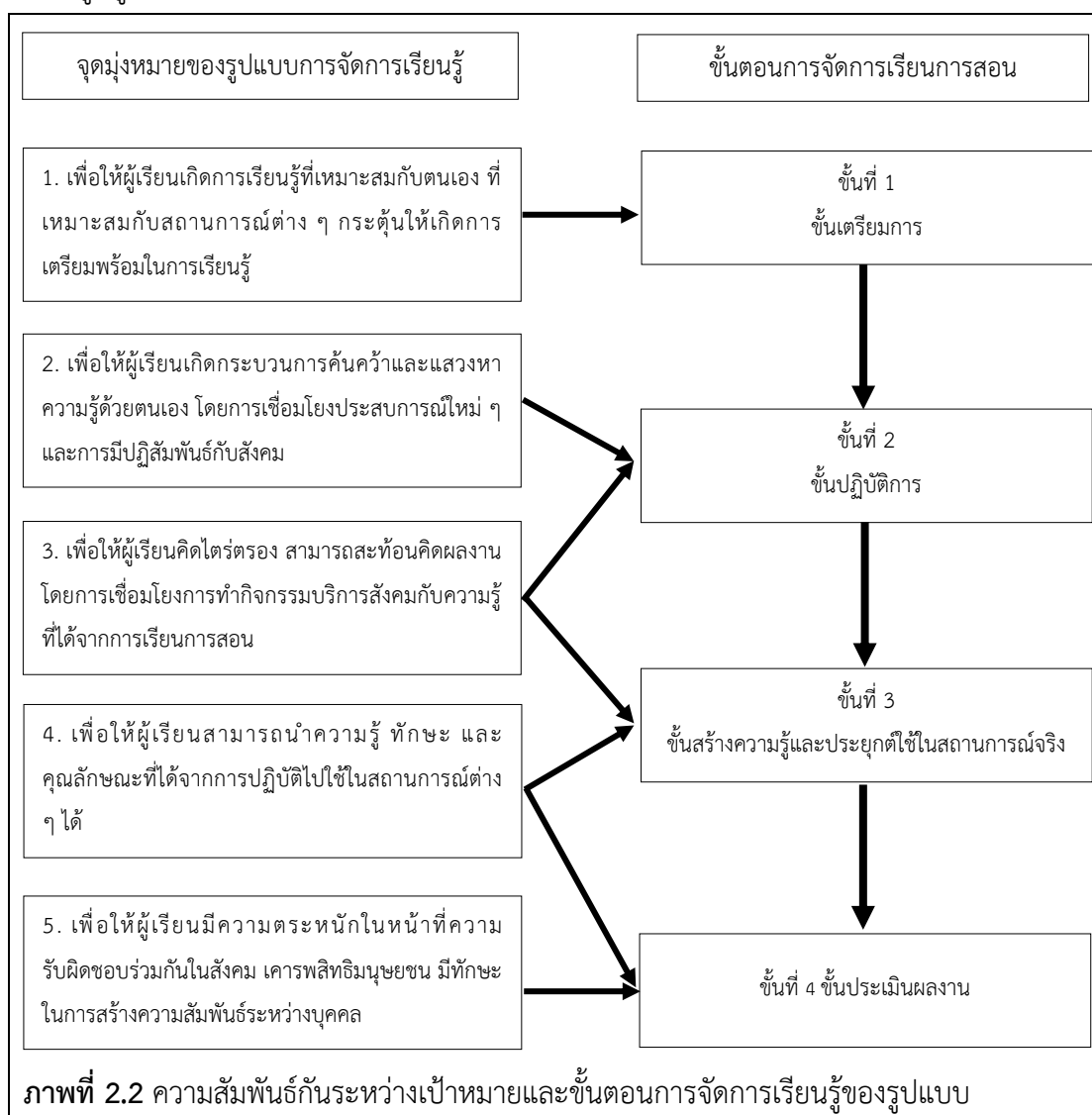
ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ หมายถึง ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักต่อปัญหาทางสังคม โดยการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านสื่อการสอน เช่น การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการแก้ปัญหาสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ โดยความร่วมมือทั้งกับผู้สอน เพื่อน และชุมชน โดยขั้นนี้จะให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม แล้วร่วมกันลงพื้นที่สำรวจชุมชนร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงของชุมชน และร่วมกันกำหนดกิจกรรมและเขียนโครงการที่จะช่วยแก้ปัญหาให้กับชุมชน

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ได้กระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง โดยลงพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรม มาผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการออกแบบกิจกรรม และสรุปผลกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน หมายถึง ขั้นการแสดงผลงานของผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยผลงานที่เป็นรายงานในวิจัย และวีดิทัศน์จากการทำงานร่วมกับชุมชน ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกัน และผู้สอนอาจจะให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับผลงานที่ผู้เรียนได้ทำจนสำเร็จร่วมกับผู้อื่น ชุมชน และสังคม

จากหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สู่เป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีดังกล่าว สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังภาพที่ 2.2

2.4 แนวคิดความเป็นพลเมืองดี

2.4.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองดี

ในแต่ละสังคมย่อมมีความต้องการสมาชิกของสังคมที่มีความเป็นพลเมืองดี เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข การจะพัฒนาสังคมให้หรือพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดีนั้น ขั้นตอนสำคัญจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความเป็นพลเมืองดี” ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้ามีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “ความเป็นพลเมือง (Citizenship)” และ คำว่า “ความเป็นพลเมืองดี (Good Citizenship)” ดังนี้

T.H. Marshall (cited in Cesarani & Fulbrook, 1996) อธิบายว่า พลเมือง ประกอบด้วย สิทธิที่จำเป็นสำหรับอิสรภาพของบุคคล เสรีภาพของแต่ละคน อิสรภาพในคำพูด ความคิด สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินและการทำสัญญา รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรม

Dagger (1997) ให้ความหมายของพลเมืองว่า พลเมืองไม่ใช่เพียงแค่สถานภาพทางกฎหมายที่มีพร้อมกับสิทธิพิเศษและการป้องกันต่าง ๆ พลเมือง คือ วิถีชีวิตที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ดีและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจการสาธารณะ

Cogan and Derricott (1998) ให้คำนิยามว่า พลเมือง คือ สมาชิกที่เป็นส่วนประกอบของสังคม ในอีกด้านหนึ่งพลเมือง คือ ชุดของคุณลักษณะแห่งการเป็นประชาชน

Isin and Wood (1999) ให้ความหมายของพลเมืองว่า ชุดของการปฏิบัติ (เกี่ยวกับวัฒนธรรม สัญลักษณ์และเศรษฐกิจ) รวมทั้งสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับพลเมือง การเมืองและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเป็นสมาชิกในการปกครอง

T.H. Marshall (Cited in Goldman & Perry, 2002) อธิบายว่า ในศตวรรษที่ 18 Marshall ให้ความหมายของ civil citizenship คือ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินสมบัติ เสรีภาพ และความยุติธรรมภายใต้กฎหมายที่บังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ในศตวรรษที่ 19 Political Citizenship คือ การเข้าถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมที่จะแสดงออกถึงอำนาจทางการเมือง การมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการรวมกลุ่ม ในศตวรรษที่ 20 Social Citizenship คือ สิทธิในการเข้าถึงการสงเคราะห์ทางเศรษฐกิจและความปลอดภัยทางสังคม เช่น การได้รับเงินชดเชยหากว่างงาน การได้รับเงินบำนาญ

Hudson and Slaughter (2007) อธิบายว่า คำนิยามของพลเมืองประกอบด้วยสี่ส่วน คือ สิทธิ หน้าที่ การมีส่วนร่วมและอัตลักษณ์ สิทธิและหน้าที่ คือ มิติอย่างเป็นทางการของพลเมืองในขณะที่การมีส่วนร่วมและอัตลักษณ์ คือ มิติที่ไม่เป็นทางการ

Kivisto and Faist (2007) ให้คำนิยามพลเมืองใน 2 ลักษณะ คือ ความเป็นสมาชิกในรูปแบบการปกครอง และความเป็นสมาชิกที่มีทั้งความรับผิดชอบและหน้าที่ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามสถานที่และเวลา หน้าที่ พื้นที่ เช่น การเสียภาษี การเชื่อฟังกฎหมาย

Ciprut (2008) อธิบายว่า พลเมือง คือ ชุดของสิทธิและข้อผูกมัดที่นิยามบทบาททางสังคมของบุคคล

ปริญญา เทวณมิตรกุล (2550) ให้คำนิยามพลเมือง คือ กำลังของเมือง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง

ถวิลวดี บุรีกุล (2555) อธิบายว่า พลเมือง คือ สมาชิกในชุมชน สังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพ ควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพในสิทธิของบุคคลอื่น เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล และเคารพกฎกติกาของสังคม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542) ให้ความหมายของพลเมืองว่า หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ มีข้อมูลข่าวสารและมีความคิดในการแสดงออกและมีส่วนร่วมประชาธิปไตย ประเทศชาติต้องการบุคคลที่มีข้อมูลข่าวสารในระบอบประชาธิปไตยในการสร้างสมรรถนะให้บุคคลทำหน้าที่พลเมืองได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ใช้สิทธิในบางครั้ง

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2558) ให้ความหมายของพลเมืองว่าหมายถึง คนที่มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นทั้งต่อตัวเอง และส่วนรวม มีความรู้และช่วยตัดสินใจในปัญหาสำคัญ ๆ ของสังคม ชุมชน และประเทศ มีส่วนร่วมในความคิดอย่างมีอิสระ ทั้งนี้ ประชาชน หมายถึง ผู้ที่รับคำสั่ง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ การเปลี่ยนประชาชนให้กลายเป็นพลเมืองที่มีสิทธิกำหนดทิศทางของประเทศได้

Shoeman (2006) ได้กล่าวถึง “ความเป็นพลเมือง” ไว้ว่า ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และความรู้สึกร่วมเกี่ยวกับการรวมกันระหว่างปัจเจกบุคคลกับกรอบทางการเมือง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบการปกครองโดยพลเมืองหรือประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการความเป็นอยู่ของสาธารณชน

วิชัย ตันศิริ ระบุว่า พลเมืองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบ และพร้อมเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ เป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ตระหนักถึงการร่วมรับผิดชอบ พลเมืองเป็นผู้ผลิตหรือสร้างการเมืองโดยอริสโตเติลกล่าวไว้ว่า ความเป็นพลเมืองเปลี่ยนบุคคลจากการเป็นผู้รอความช่วยเหลือ และเรียกร้องโอกาสจากรัฐบาล เป็นผู้ปฏิบัติที่มีส่วนร่วมเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเป็นอำนาจทางการเมืองใหม่ ที่พลเมืองสร้างขึ้นด้วยตัวเอง (วิชัย ตันศิริ อ้างถึงใน ทิพย์พาพร ตันติสุนทร ในสถาบันพระปกเกล้า, 2555: 40)

ยุทธนา วรณปิติกุล (2542 อ้างถึงใน นุชสุดา เสริมสมรรถ, 2544) ได้กล่าวไว้ว่า พลเมืองดี คือ ผู้ที่รักชาติบ้านเมืองและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และได้กล่าวสรุปวิธีแสดงความรักชาติของ

พลเมืองดี จากในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่
โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ดังนี้

1. เอื้อเฟื้อแก่คนสัญชาติเดียวกัน
2. ต้องไม่ประทุษร้ายต่อคนสัญชาติเดียวกัน
3. ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี มีความเคารพต่อพระราชกำหนดกฎหมาย ไม่ประพฤติสิ่งใดที่จะทำลายสาธารณสุขเลย การประพฤติดนเป็นพลเมืองดีจึงจัดว่าเป็นวิธีแสดงความรักชาติอย่างหนึ่งโดยแท้
4. ความเต็มใจยอมเสียสละให้แก่ชาติ มุ่งความร่วมมือทั้งการเสียภาษีอากร ทั้งออกทุนทรัพย์บำรุงสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บ้านและสาธารณชน อีกทั้งการยอมสละเวลาและความสุขของตนเพื่อทำการให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองด้วย กิจกรรมที่กล่าวมานี้เรียกว่า “กรณียะ” คือ กิจกรรมที่เป็นหน้าที่ควรกระทำ และเป็นสมบัติอย่างหนึ่งของพลเมืองดี
5. รู้จักหวงแหนและสงวนชาติ คือ ต้องไม่ยอมให้ใครมาทำลาย ไม่ยอมให้ใครแย่งถิ่นที่ตั้งของชาติ ใครมารุกรานแดนของเรา เราต้องสู้ต้านทานจนสุดกำลัง ถึงแม้ว่าต้องเสียเลือดเสียเนื้อหรือเสียชีวิตก็ต้องยอมเสีย เพื่อสงวนไว้เป็นมรดกแก่บุตรหลานของเราสืบไป

ปรีชา ตงมณี (2531) ได้กล่าวว่า พลเมืองดี คือ บุคคลในสังคมยอมรับว่ามีคุณลักษณะเป็นที่พึงปรารถนาที่คนกล่าวถึงในทางที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง ปฏิบัติตามคุณธรรม กล่าวทำความดีโดยไม่หวังผล เป็นผู้ได้รับการอบรมหรือพัฒนาดีทั้งกาย วาจา ใจ และปัญญา คือ การพัฒนากายเป็นการมีพลานามัยร่างกายให้เข้มแข็ง รู้จักพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาวาจาเป็นการตั้งตนอยู่ในศีลมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว การพัฒนาจิตใจเป็นการอบรมจิตใจประกอบด้วยคุณธรรมสุภาพจิตดี และการพัฒนาปัญญาเป็นการรู้จักไตร่ตรองวินิจฉัยตรงตามความเป็นจริง นอกจากนี้ยังกล่าวได้ด้วยว่า พลเมืองดี จะต้องทำหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. หน้าที่พลเมืองดีต่อตนเอง คือ ต้องมีคุณธรรมประจำตัว
2. หน้าที่พลเมืองดีต่อครอบครัว คือ การนำเอาหน้าที่พลเมืองดีต่อตนเองมาใช้ในการพัฒนาครอบครัวให้สมาชิกในครอบครัวได้รับความสุข
3. หน้าที่พลเมืองดีต่อชุมชน คือ ช่วยทำให้ชุมชนหรือสังคมสงบสุขและปลอดภัย
4. หน้าที่พลเมืองดีต่อชาติ คือ ต้องรักและหวงแหนชาติ และปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองตามที่กฎหมายกำหนด

ทั้งนี้ต้องการให้ทุกคนในชาติต้องรู้จักสิทธิหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบของแต่ละคนอย่างจริงจังด้วยจิตสำนึกอย่างถูกต้องเหมาะสม ประกอบด้วยคุณลักษณะพิเศษ เช่น ความขยัน อดทน การประหยัด รวมไปถึงการรักความก้าวหน้าของตนเองเป็นสำคัญ โดยรู้จักสร้างสำนักสร้างตนเอง

พึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความรู้สึกการเป็นบุคคลที่มีเลือดนักรู้สำนึกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างจริงจัง โดยปฏิบัติตนลดความเห็นแก่ตัวให้น้อยลง จึงจะถือว่าเป็นพลเมืองดี

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ, 2543) ได้ให้ทัศนะโดยสรุปเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีว่า “พลเมืองดี” ก็คือ คนดี ซึ่งหมายถึง คนที่มีวิชา มีความรู้ดีด้วย มีความประพฤติดีหรือคนดี ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรม จะกล่าวได้ว่า คนดีต้องมีคุณลักษณะ 2 ประการ คือ มีคุณวุฒิ หมายถึง ความเจริญด้วยความดี โดยมีวิชาความรู้ปรากฏอย่างชัดเจน จนเป็นที่ยอมรับของคนทั้งหลายว่าดีเด่นในด้านวิชาความรู้ และมีคุณภาพ หมายถึง การแสดงออกซึ่งความดีในตนให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์อย่างเด่นชัด แจ่มแจ้ง จนเป็นที่ยอมรับของคนทั้งหลายอีกว่ามีความสามารถเหมาะสมทุกประการ คู่ควรกับการงาน ฐานะ ทั้งมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดและพลเมืองที่จะเป็นคนจะต้องมีคุณธรรมบางประการ คือ คนดี ต้องมีความรู้ดี มีมารยาทงาม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีน้ำใจ พุดดี เป็นผู้ขยัน ประหยัด รู้จักรักษาเกียรติตนเองและผู้อื่น รวมถึงสถานที่อันตนทำงาน มีจิตรักสงบ รู้จักปกครองตนเอง และสามารถสร้างตนเองให้เป็นหลักฐานโดยชอบ ถ้าบุคคลใดมีสิ่งเหล่านี้จะสามารถช่วยในการพัฒนาตนให้เป็นคนดี

Good (1959) ได้ให้ความหมายของพลเมืองดีว่า ความเป็นสมาชิกตามลักษณะรูปแบบแห่งการปกครองอันเกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนดำรงอยู่

Remy (1980) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีขึ้นพื้นฐานว่า สมรรถภาพความเป็นพลเมืองดี หมายถึง คุณภาพของความร่วมมือของบุคคลหนึ่ง ๆ ในกระบวนการเกี่ยวกับการปกครองกลุ่ม เช่น การตัดสินใจต่าง ๆ การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือการติดต่อสื่อสารกับหัวหน้ากลุ่ม นั่นคือ ความสามารถเฉพาะที่แต่ละบุคคลพึงมีเพื่อที่จะประพฤติตามแนวทางที่จะก่อให้เกิดผลที่ตนต้องการตามบทบาทในฐานะพลเมืองและความเป็นพลเมืองดีเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในคนกลุ่มต่าง ๆ ฉะนั้นเราสามารถที่จะเตรียมเยาวชนให้เป็นพลเมืองได้โดยชี้ให้เยาวชนรู้จักสิทธิความรับผิดชอบและงานของความเป็นพลเมืองดีไว้

กรมวิชาการ (2544) ได้ให้ความหมายของพลเมืองดีว่า พลเมืองดี คือ คุณลักษณะของพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ หรือที่สังคมนั้น ๆ คาดหวัง เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการปกครองตนเองซึ่งผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ สติปัญญา

กรมการศาสนา (2544) ได้ให้ความหมายของพลเมืองดีว่า พลเมืองดี คือ กำลังสำคัญของชาติ ต้องรักชาติ เคารพศาสนา เทิดทูนพระมหากษัตริย์

ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ (2550) ได้ให้ความหมายของความเป็นพลเมืองดี หมายถึง การที่บุคคลเป็นผู้ที่มีทัศนคติ ค่านิยม และความประพฤติที่เหมาะสมตามสภาพของสังคมและทำประโยชน์ให้แก่สังคม ได้แก่ การรู้จักสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เคารพสิทธิและปฏิบัติตนตามกฎหมายของบ้านเมือง ร่วมมือแก้ปัญหาและสร้างประโยชน์ต่อชาติ

เป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรม และมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์หรือหัวหน้าผู้ปกครองประเทศแสดงบทบาทของหน้าที่ที่สังคมยอมรับ เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการพัฒนาประเทศและพัฒนาตนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความประพฤติดี และมีจิตใจดี มีเหตุผลมีความรับผิดชอบ รักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความสำนึกในความสำคัญของการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคม

จากความหมายของความเป็นพลเมืองดี ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปความหมายได้ว่า ความเป็นพลเมืองดี หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น มีทักษะ ทศนคติ และค่านิยมที่ดี มีความประพฤติที่เหมาะสมมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบและสันติสุข

2.4.2 หน้าที่พลเมือง

การอธิบายความหมายของหน้าที่พลเมือง พบว่า มีการกล่าวถึงความหมายของหน้าที่พลเมือง ดังนี้

Hudson and Slaughter (2007) อธิบายว่า หน้าที่พลเมือง คือ การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร และการศึกษาซึ่งเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งทางการ สำหรับหน้าที่ทั่วไปที่ต้องรับผิดชอบ คือ การเคารพกฎหมาย และการออกเสียง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ 2550: ออนไลน์) กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทย ดังนี้ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติและปฏิบัติตามกฎหมาย บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และบุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พึ่งพิงปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า หน้าที่พลเมือง หมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบต่อในฐานะสมาชิกของสังคมเพื่อสนับสนุนและผดุงรักษาให้สังคมสามารถดำเนินต่อไปได้ เช่น การเคารพกฎหมาย การเสียภาษี การใช้สิทธิเลือกตั้ง การป้องกันประเทศ การรักษากลประโยชน์ของประเทศชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ

ความหมายของพลเมืองและหน้าที่พลเมืองข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าทั้งสองมีความหมายที่แตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงแนวคิด คือ พลเมืองเป็นคำที่อธิบายสถานภาพหรือฐานะของประชาชนที่เป็นสมาชิกของสังคม เมื่อประชาชนมีสถานภาพเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมนำไปสู่การมีภาระผูกพันกับสังคมนั้น ๆ ภาระผูกพันดังกล่าว คือ หน้าที่พลเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องถือ

ปฏิบัติเพื่อให้สังคมที่ตนเป็นสมาชิกสามารถดำรงอยู่ได้ ภายใต้กฎระเบียบและกฎหมายของสังคมนั้น ในทางกลับกันสังคมมีหน้าที่ที่จะต้องดูแล จัดสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนให้สมาชิกของสังคมสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้อย่างมีเสรีภาพและปลอดภัย

2.4.3 แบบของพลเมือง

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความเป็นสากลและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ Westheimer and Kahne (2004) จึงได้ศึกษาและพัฒนาแบบของการเป็นพลเมืองออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.4.3.1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)

การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในสังคม พลเมืองจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยจะต้องมีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อชุมชน เช่น การบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะในชุมชน การบริจาคโลหิต การปฏิบัติตามกฎหมาย การชำระภาษี การเป็นอาสาสมัครในยามจำเป็น การสนับสนุนอาหารและเสื้อผ้าแก่คนยากไร้ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจึงต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยในตนเอง และเป็นผู้ลงมือตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง

2.4.3.1.1 คำจำกัดความของความรับผิดชอบ

มีนักการศึกษาและนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบต่อเกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

Weeks (1998:12-15) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นการลงมือปฏิบัติและการมีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างพันธะของประชาชนที่มีต่อชุมชนและการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของชาติ และสร้างทัศนคติเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสาธารณะโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการปฏิบัติต่อผู้อื่น การมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น

Self (2005) กล่าวว่า ความรับผิดชอบในมุมมองที่มีต่อสาธารณะเป็นความรับผิดชอบต่อพลเมืองที่มีปัจจัยทางด้านการเมือง ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของพลเมืองเป็นแรงผลักดันไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่ประกอบไปด้วยการกระทำและทัศนคติที่สัมพันธ์กับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางสังคมรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐบาล องค์กรศาสนา การเป็นอาสาสมัครหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสมาคมอาสาสมัคร

สุวิมล จุลวานิช (2548: 40) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ตามสถานภาพและบทบาทที่มีความแตกต่างกัน หากบุคคลได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบของตนได้ดีย่อมเป็นที่ยอมรับของสังคม

เวสาลี ชาติสุทธิพันธุ์ (2550: 35) กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบที่มีต่อสาธารณะว่า เป็นพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดจากการรับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมทางสังคมจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือด้วยความเต็มใจจนกลายเป็นพฤติกรรมในหน้าที่ต่อสิ่งนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยจิตสำนึกที่ดีต่อสาธารณะชน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ (2547: 78) กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบว่า เป็นความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างเต็มความสามารถ โดยเน้นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และยอมรับผลที่เกิดขึ้นทั้งดี และไม่ดีจากการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน

จากการศึกษาความหมายของความรับผิดชอบจากนักวิชาการและนักการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังกล่าวไว้ว่า พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หมายถึง การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมสาธารณะด้วยการมีจิตสำนึกที่ดี มีจิตสาธารณะ โดยมุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

2.4.3.1.2 ลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้

Karen L. Hinton (2010) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Self-Responsibility and Social Responsibility) เป็นการรับรู้และยอมรับผลจากการกระทำของแต่ละคน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายของบุคคลและวัฒนธรรม มีความสามารถในการยอมรับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่างและแปลกใหม่ เข้าใจความสำคัญของการเป็นอาสาสมัครและการมีส่วนร่วมในสังคมและกิจกรรมของชุมชน ตระหนักในประเด็นของชุมชนโลก ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การร่วมมือและทักษะสังคม

กรมวิชาการ กลุ่มวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ (2540) ได้กำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบ ได้แก่ รู้จักหน้าที่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามข้อตกลงร่วมกัน หรือปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนางาน สามารถบอกผลของการปฏิบัติงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในงานที่กระทำจนสำเร็จปรากฏเป็นผลงานเด่นชัด และสามารถยอมรับผลจากการกระทำของตน รับฟังเหตุผลและข้อวิจารณ์ของผู้อื่น แล้วนำไปปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ ตลอดจนแสวงหาความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานโดยพิจารณาเลือกแหล่งความรู้มาใช้ในการพัฒนางานได้อย่างเหมาะสม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2545) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในสังคม รู้จักรวบรวมข้อมูลตัดสินใจอย่างมีเหตุผลทั้งในเรื่องชุมชนและสาธารณะ รู้จักสำรวจค่านิยม ความเชื่อ และความเห็นของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเคารพในความเชื่อและค่านิยมของผู้อื่น มีส่วนร่วมในชุมชนและกิจกรรมอาสาสมัครในฐานะสมาชิกหรือผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตด้วยความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรับผิดชอบ หลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์ ช่วยแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งโดยสันติวิธีและมีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นด้วยความยุติธรรม

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อจากนักวิชาการและนักการศึกษา สรุปได้ว่า พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อจะปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ประพฤติตนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน สังคม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และร่วมแก้ปัญหาของสังคมอย่างสันติวิธี

2.4.3.1.3 ประเภทของความรับผิดชอบต่อ

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประเภทของความรับผิดชอบต่อ (ชุดิมา ไชยสิทธิ์, 2554: 29-30) ซึ่งสามารถสรุปได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงการดูแลเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง รักษาดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตั้งใจเรียน ใฝ่หาความรู้ มีความคิดริเริ่ม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำงานด้วยความตั้งใจ มีความเพียร อดทนในการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพทันเวลาที่กำหนด และรู้จักยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งผลดีและผลเสีย ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ตลอดจนรู้จักปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ แสดงการนับถือ เคารพเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้ความช่วยเหลืองานตามสมควร ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามกำลังความสามารถ ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว รักษาและเชิดชูชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

2. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนต่อเพื่อนด้วยการคำนึงถึงสิทธิของเพื่อน ไม่ล่วงละเมิดเรื่องส่วนตัวของเพื่อน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบเพื่อน ดักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด ให้ความช่วยเหลือและแนะนำเพื่อนในทางที่เป็นประโยชน์ และรู้จักให้อภัยเมื่อเพื่อนทำความผิด

3. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของโรงเรียน ให้ความเคารพ เชื่อฟังครู ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลืองานโรงเรียน ช่วยรักษาความสะอาด และดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนไม่ให้เสียหาย

4. ความรับผิดชอบต่อชุมชน หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสังคม ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม เอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยคิดและแก้ปัญหาของชุมชน รู้จักแบ่งปันสิ่งของ ให้บริการ และเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน ตลอดจนให้ความร่วมมือแก้ไขสิ่งที่จำเป็นอันตรายต่อชุมชนตามความสามารถ

5. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสังคม เคารพและคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมและร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ละเลยสิทธิและหน้าที่ของตน เอาใจใส่ในประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2.4.3.2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

สังคมประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน พลเมืองจึงต้องเป็นผู้ประพัตติตนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐและชุมชน เอาใจใส่ดูแลความต้องการจำเป็นในการดำเนินชีวิต สนับสนุนและร่วมวางแผนการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ สร้างความสัมพันธ์อันดี ทำความเข้าใจและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านอาหารแก่คนยากไร้ในสังคม พลเมืองที่มีส่วนร่วมจึงต้องมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในการจัดระบบ และโครงสร้างชุมชน

2.4.3.2.1 คำนิยามของการมีส่วนร่วมของพลเมือง

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้นิยามของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้หลายแนวทางดังนี้

Milbrath (1965) อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า เป็นการกระทำของบุคคลที่พยายามมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและระบบการเมือง รวมถึงบทบาทของประชาชนในการกระทำใด ๆ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อผลทางการเมือง โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเพิ่มความสนใจทางการเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้นเป็นลำดับ

McClosky (1968) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็นกิจกรรมที่กระทำโดยสมัครใจด้วย และเป็นกิจกรรมซึ่งสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งการกระทำนั้นอาจกระทำโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

คณะกรรมการพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2550 อ้างถึงใน อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2556: 47) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐราชการ

สถาบันพระปกเกล้า (2556: 73) ได้นิยามความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

จากการศึกษาความหมายจากนักวิชาการและนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของ การมีส่วนร่วมของพลเมือง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะกับภาครัฐด้วยความสมัครใจ โดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

2.4.3.2.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง

นักวิชาการได้จำแนกองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง ไว้ดังนี้
ปรัชญา เวสารัชช, (2558: 5) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง ดังนี้

1. มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายาม เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน

ถวิลวดี บุรีกุล (2557) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
2. มีกิจกรรมเป้าหมาย กรให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
3. มีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้าร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน ทั้งนี้มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็น

กลุ่มผู้ที่อาจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเชิงบวกและเชิงลบ หรืออาจเป็นกลุ่มผู้ที่มีความสนใจ

จากการศึกษาองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง จากนักวิชาการและนักการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง ประกอบด้วย กลุ่มคนเป้าหมาย กิจกรรม และผลที่ได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

2.4.3.3 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)

พลเมืองที่สนใจในกิจการของบ้านเมืองในฐานะที่ตนหรือกลุ่มของตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการตั้งคำถามต่อระบบสังคมที่เกิดขึ้น และแสวงหาแนวทางการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยเป็นบุคคลที่สามารถประเมิน วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองโดยให้ความสนใจ สืบค้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่เป็นธรรมทางสังคม และสามารถจัดทำกลยุทธ์เพื่อใช้แก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น การพัฒนาสังคมพลเมืองในรูปแบบนี้จึงต้องมุ่งเน้นให้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามโต้แย้งและมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างเมื่อพบความไม่เป็นธรรมในสังคม

2.4.3.3.1 คำจำกัดความของความไม่เป็นธรรม

“ความเป็นธรรม” มีลักษณะเป็นสิ่งที่ไม่เป็นรูปธรรม แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมมักปรากฏแฝงอยู่ในระบบนโยบายของรัฐ และระบบศีลธรรม ความเป็นธรรมทางสังคมจึงอาจไม่มีความเป็นสากลแต่เป็นสิ่งที่ได้รับการกำหนดควบคุมจากผู้มีอำนาจภายใต้ชุดของศีลธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมวัฒนธรรม (Social guide, 2013)

ธีระพงษ์ วงษ์นา (2557: 138) ได้อธิบายว่า การศึกษาแนวคิดและคำจำกัดความของความเป็นธรรมได้มีการศึกษาค้นคว้ามาตั้งแต่ในอดีต โดยเริ่มจากแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมก่อนสมัยคริสตกาล ประกอบด้วย Socrates (469-399 ก่อน ค.ศ.) ที่มุ่งเน้นประเด็นความเป็นธรรมผ่านคุณธรรมของการมีชีวิตที่มีความสุข ซึ่งจะต้องมีคุณธรรมด้านความยุติธรรม ประกอบไปด้วย ความเป็นธรรมในลักษณะดังกล่าวจึงหมายถึงความยุติธรรมของการแสดงการกระทำที่เคารพสิทธิของผู้อื่นและการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่นแม้ว่าผู้นั้นจะทำอันตรายแก่ตน ส่วน Plato (427-347 ก่อน ค.ศ.) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความเป็นธรรมในลักษณะของการจัดสรรให้ทุกคนตามส่วนที่พึงได้รับ ซึ่งคนแต่ละกลุ่มในสังคมนั้นจะทำหน้าที่แตกต่างกันสมควรได้รับผลตอบแทนต่างกัน จึงเกิดความเป็นธรรมขึ้น ต่อมานักคิดในสมัยคริสตกาล John Stuart Mill (ค.ศ.1806-1873) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในลักษณะของการเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์

ในการดำรงชีพที่ดี โดยจะเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพอย่างมาก และเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เพื่อให้เกิดพันธะและการปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า ความเป็นธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีลักษณะเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคมต่าง ๆ หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งถ้าอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นธรรมแล้ว ย่อมทำให้สังคมนั้น ๆ เกิดความปกติสุขอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ Westheimer and Kahne (2004) ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ดังตารางที่ 2.11

ตารางที่ 2.11 แบบของพลเมืองดีตามแนวคิด Westheimer and Kahne (2004)

หัวข้อ	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)
ลักษณะ	- ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชน - ทำงานอย่างสุจริตและจ่ายภาษี - เคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย - การแยกขยะ - บริจาคโลหิต - อาสาสมัครเพื่อให้ความช่วยเหลือในเวลาวิกฤติ	- เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรหรือชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน - บริหารจัดการดูแลให้ชุมชนได้รับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจหรือรักษาสงแวดล้อม - มีความรู้ในกระบวนการทำงานของรัฐ - รู้กลยุทธในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์	- วิพากษ์วิจารณ์เพื่อประเมินโครงสร้างทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ให้เข้าใจถึงปัญหาอย่างลึกซึ้ง - พยายามสืบค้นและจัดการกับความไม่เป็นธรรมในสังคม - รู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางสังคมและวิธีการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคม
ตัวอย่างการปฏิบัติ	- รมรงค์และให้การสนับสนุนอาหารแก่คนยากจน	- ช่วยจัดวางระบอบอาหารแก่คนยากจน	- สำนวญเพื่อค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหาร
แนวคิดพื้นฐาน	- แนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์รับผิดชอบ เคารพกติกาของสังคม และปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมาย	- แนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมืองจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และเป็นผู้นำในการจัดระบบโครงสร้างของชุมชน	- แนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมืองจะต้องรู้จักตั้งคำถาม ไต่แย้งและเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบของพลเมืองตามแนวคิด Westheimer and Kahne (2004) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและกำหนดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่าน และยังสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาในหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจในความหมายและความสำคัญของความเป็นพลเมือง บทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงที่เป็นประโยชน์และรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึกความเป็นไทย จิตอาสาและจิตสาธารณะ เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดี และมีคุณค่าของสังคมไทย และสังคมโลก โดยผู้วิจัยได้กำหนดพลเมืองดีของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หมายถึง พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) ทั้งต่อชุมชน ต่อตนเอง เคารพกติกาสังคมและเสียสละเพื่อส่วนรวม

2.4.4 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

การอธิบายคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง พบว่ามีการกล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) ได้ศึกษากับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. การทำงานแบบสุจริต
2. การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย
3. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
4. การเต็มใจที่จะเสียภาษี
5. การปฏิบัติตามกฎหมาย

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2554) ได้ระบุเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ว่าประกอบด้วย

1. การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษาและมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลก เหนือกว่าเป็นสมาชิกของสังคม
2. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก
3. มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ
4. เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม
5. มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล
6. มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพลเมือง
7. เคารพกฎหมาย และยึดหลักนิติรัฐ
8. มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง (Political Literacy)

และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ

9. ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

วิรัตน์ บัวขาว (2541) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของทรัพยากรมนุษย์ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ว่าจะต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ คือ

1. มีความรู้รอบตัว ความรู้เพียงส่วนเดียวย่อมไม่เพียงพอแก่การดำรงตนให้มีความสุขต่อไป นอกจากความรู้รอบตัวแล้ว ต้องศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิตและเป็นรุ่นใหม่ที่มีความเก่ง กล้า คือ กล้าคิด กล้าทำ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

2. มีทักษะหลากหลาย มุ่งเน้นให้เป็นผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและเป็นความรู้ที่สามารถปฏิบัติจริงได้

3. มีคุณธรรมสูง ของบุคคลในสังคมจะนำพาสังคมสู่ความสันติสุขได้ สังคมใดเห็นทางธรรมะ ย่อมนำไปสู่ความhayนะ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. มีความรับผิดชอบสูง นั่นคือ รับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติและต่อโลก เพราะทุกคนต่างเป็นสมาชิกในหมู่บ้านที่เรียกว่า โลก แห่งเดียวกัน

5. ไม่เป็นภาระต่อสังคม บุคคลใดกระทำตนเป็นภาระต่อสังคม คือ เป็นบุคคลที่ไร้คุณภาพ โลกยุคใหม่ต้องการให้ทุกคนพึ่งตนเองได้ นั่นคือ รู้จักประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

6. เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการจัดการ โลกยุคใหม่เป็นโลกของการแข่งขัน หากไม่มีความสามารถด้านนี้จะไม่สามารถแข่งขันกับใครได้

7. เป็นบุคคลที่มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง จะเห็นได้ว่าประชากรทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญต่อสุขภาพของคนในชาติ

8. เป็นบุคคลที่มีทักษะ สามารถใช้ภาษากลางของโลกและเครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ เพราะเนื่องจากการติดต่อสื่อสารทั่วโลกได้ ก็ต้องใช้ภาษากลางสื่อสารกันในชีวิตประจำวันและสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี

วรรณกร พลพิชัย (2555) ได้สรุปลักษณะพลเมืองดีไว้ ดังนี้

1. มีคุณธรรม ปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรม
2. มีระเบียบวินัย
3. มีความซื่อสัตย์
4. มีความนอบน้อม
5. มีความรับผิดชอบ

6. มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. มีความรักสามัคคี

กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กล่าวถึงลักษณะพลเมืองดี ไว้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ คือ ปฏิบัติหน้าที่อย่างตั้งใจ เพื่อให้ภาระที่ตนรับผิดชอบอยู่สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ความซื่อสัตย์ คือ การปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมากับความเป็นจริง

3. ความมีเหตุผล คือ สามารถใช้ความคิด สติปัญญา ไตร่ตรองหรือพิสูจน์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่นำอารมณ์และความคิดของตนเองมาเกี่ยวข้อง

4. ความกตัญญูกตเวที คือ การรู้สำนึกบุญคุณของผู้มีอุปการคุณ และแสดงออกถึงความสำนึกบุญคุณด้วยการตอบแทน

5. ความอดุสาหะ คือ ความพยายามบรรลุผลสำเร็จในการทำงานหรือกิจกรรมที่ทำด้วยความกระตือรือร้น อดทน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค

6. ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

7. ความมีระเบียบวินัย คือ การควบคุมความประพฤติของตนเองให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับมารยาททางสังคม กฎ ระเบียบ กฎหมายและศีลธรรม

8. ความเสียสละ คือ การละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) กล่าวถึง ลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 6 ประการ คือ

1. มีอิสรภาพและพึงตนเอง หมายถึง ประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง เป็นอิสระชน ที่พึงตนเองและสามารถรับผิดชอบตนเองได้ และไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจ หรือระบบอุปถัมภ์ของผู้ใด

2. เห็นคนเท่าเทียมกัน หมายถึง ประชาชนทุกคนล้วนเท่าเทียมกัน ต้องเคารพหลักความเสมอภาค และเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนเป็นแนวระนาบ (horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน

3. ยอมรับความแตกต่าง หมายถึง การยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ถึงแม้จะแตกต่างกันในวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ยอมรับความหลากหลาย และจะต้องไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นต่างไปจากตนเอง

4. เคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การมีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่มี มีขอบเขต ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ถึงแม้ทุกคนมีสิทธิ แต่ไม่ควรใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง

5. รับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การใช้สิทธิเสรีภาพของตนเอง โดยรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อไม่ให้สังคมแย่ลง โดยที่สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลงล้วนเป็นผลมาจากการกระทำของคนในสังคมทั้งสิ้น จึงควรใช้สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาและช่วยกันทำให้สังคมดีขึ้น

6. เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าใจหลักพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามสมควร รวมถึงการติดตามความเป็นไปและมีส่วนร่วมทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

อนงค์ รอดแสน (2557) กล่าวถึง ลักษณะของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้

1. มีความรู้ รับผิดชอบ และพึ่งพาตนเองได้ คือ รับรู้ เข้าใจในสิทธิหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตย มีความคิด แสวงหาความรู้ รับผิดชอบและพึ่งพาตนเองได้

2. เคารพกติกาและเคารพกฎหมาย คือ การยอมรับและปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชน ท้องถิ่น และสังคม เคารพความแตกต่าง เคารพความเสมอภาค และเคารพกฎหมาย

3. มีคุณธรรมและจริยธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยอมเสียสละ และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

4. มีความรู้ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นต่อส่วนรวมในกิจกรรมทางการเมือง สิทธิทางสังคม เศรษฐกิจ และสิทธิมนุษยชน

5. มีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนและสังคม คือ มีจิตสำนึกและปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมสาธารณะ และมีจิตอาสา

6. ดำรงชีวิตอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ คือ เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมไทยที่อยู่ล้อมรอบตนเอง โดยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่แยกออกจากบริบทสังคม และความเป็นพลเมืองโลก

สุพรรณิการ์ (2558) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ประกอบด้วย

1. มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม
3. มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อ
4. มีใจเป็นธรรม
5. มีทัศนคติในเชิงบวก

6. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. มีจิตสาธารณะ

Ralph (1991) กล่าวถึงลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดี ดังนี้

1. มีความเคารพนับถือต่อชีวิตตนเองและผู้อื่น
2. มีบุคลิกภาพที่แสดงออกซึ่งการปกป้องทรัพย์สินของตนเอง
3. มีความประพฤติดี สำคัญยิ่งกว่าสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ ศาสนา เชื้อชาติ
4. คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
5. ให้การยอมรับสิทธิที่เป็นของตนเองและผู้อื่น
6. มีความรักและจงรักภักดีต่อประเทศชาติ
7. มีความระมัดระวัง ตั้งใจทำความดี ใช้สิทธิเสรีภาพของตนในขอบเขตและใจกว้าง
8. มีความระมัดระวัง รอบคอบ

ตารางที่ 2.12 การสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด Westheimer และ Kahne (2004)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	ถวิลวดี (2555)	ทิพย์พพร (2554)	วีรัตน์ (2541)	วรรณกร (2555)	ปริญญา (2555)	อนงค์ (2557)	สุพรรณิการ์ (2558)	Ralph (1991)	ผลการสังเคราะห์
พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ									
1. รับผิดชอบต่อตนเอง									
1) ซื่อสัตย์ สุจริต/ตรงต่อเวลา	✓		✓	✓		✓	✓		✓
2) การทำงานอย่างเต็มความสามารถ	✓		✓	✓			✓		✓
3) ใฝ่เรียนรู้		✓	✓			✓			✓
4) พึ่งพาตนเองได้ ไม่เดือนร้อนผู้อื่น		✓			✓	✓		✓	
2. รับผิดชอบต่อผู้อื่น/ทำงานร่วมกับผู้อื่น									
1) เคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น					✓				

2) เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม		✓			✓	✓	✓		✓
3) ยอมรับความแตกต่าง ของผู้อื่น		✓			✓	✓	✓		✓
4) ปรับตัวต่อการเข้า ร่วมกับผู้อื่น		✓				✓			✓
3. การรับผิดชอบต่อสังคม									
1) มีส่วนร่วมกับกิจกรรมใน สังคม					✓	✓			
2) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และกติกา	✓	✓	✓		✓	✓			✓
3) ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม เป็นหลัก		✓				✓		✓	✓
4) มีจิตสาธารณะ			✓	✓			✓		✓

จากตารางที่ 2.12 สังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด Westheimer และ Kahne (2004) ได้กำหนดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จำนวน 3 คุณลักษณะ ได้แก่

1. การรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง พฤติกรรมดีที่ผู้เรียนแสดงออกกับตัวผู้เรียนเอง ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1.1) การทำงานอย่างเต็มความสามารถ 1.2) การใฝ่เรียนรู้ และ 1.3) ซื่อสัตย์และสุจริต

2. การรับผิดชอบต่อผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมดีที่ผู้เรียนแสดงออกต่อผู้อื่น ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 2.1) ปรับตัวต่อการเข้าร่วมกับผู้อื่น 2.2) เคารพความเสมอภาค 2.3) ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น

3. การรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมดีที่ผู้เรียนแสดงออกต่อสังคมและส่วนรวม ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 3.1) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และกติกาของสังคม 3.2) ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และ 3.3) มีจิตสาธารณะ

2.4.5 พฤติกรรมบ่งชี้ตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี

1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง

ความหมาย

สุพัตรา สุภาพ (2540) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเอง ว่าเป็นหน้าที่ที่บุคคลต้องกระทำ ต้องปฏิบัติไม่คำนึงถึงสิทธิเพียงอย่างเดียว

ปรีชา ชัยนิยม (2542) ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมาย ยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ทั้งพยายามที่จะ ปรับปรุงหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ศศิวิมล เนืองนิตย์ (2543) ให้ความหมายความรับผิดชอบต่อตนเองว่า หมายถึง คุณลักษณะ ของบุคคลที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ไม่หลีกเลี่ยง มีความพากเพียรเพื่อสู่เป้าหมาย มีความละเอียดรอบคอบ ตรงเวลาและพยายามปรับปรุง แก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ยอมรับผลการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจทั้งใน ด้านที่เป็น ผลดีและผลเสีย

Sartre (2003) ให้ความหมายความรับผิดชอบต่อตนเอง ว่าหมายถึง เสรีภาพที่ จะเลือกดำเนินชีวิตและตัดสินใจเองของมนุษย์ทุกขณะโดยไม่ปล่อยให้ชีวิตของตนเองขึ้นอยู่กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบแสดงออกในรูป การตัดสินใจหรือการเลือกกระทำของตนในปัจจุบัน

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

จันทรา พวงยอด (2543) กล่าวถึงลักษณะของการรู้จักรับผิดชอบ ไว้ดังนี้ การรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่

1. ตรงต่อเวลา ได้แก่ การตรงต่อเวลาที่กำหนดนัดหมายไว้ เช่น การไปโรงเรียน การทำงาน การประชุม การนัดพบ เป็นต้น
2. รู้จักหน้าที่ของตน ได้แก่ การรู้จักสภาพของตนที่กำลังเป็นอยู่ ตนมีหน้าที่ทำอะไรทำสิ่งนั้นให้สมบูรณ์ ด้วยความขยันหมั่นเพียร เพิ่มความสามารถ
3. รู้จักคุ้มครองตนเอง ได้แก่ การรู้จักวิธีรักษาตน ปกป้องตนเองให้พ้นจาก อันตรายต่างๆ
4. รู้จักควบคุมความประพฤติตน ได้แก่ การที่ตนมีความสามารถควบคุมจิตใจของตนไม่ให้หลงใหลในอบายมุข ไม่ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม
5. รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ได้แก่ การรักษาร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ สามารถต้านโรคร้ายไข้เจ็บได้ดี เพื่อจะได้ใช้ความสามารถทำหน้าที่การทำงานให้ได้ผลสมบูรณ์ เช่น ต้องรู้จักระมัดระวังเกี่ยวกับเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัยให้สะอาด เป็นต้น

โสภาพรรณ อัครราศีวะโรจน์ (2545) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองหมายถึง การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักแก้ปัญหาทุกชนิดที่ทำให้ตนเองเป็นทุกข์ ปฏิบัติหน้าที่การทำงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงเวลา มีความใส่ใจ ขยันหมั่นเพียร

ที่จะศึกษาเล่าเรียน มีคุณธรรม รวมทั้งยอมรับผลการกระทำของตนเอง พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองมี 8 ประการ ดังนี้

1. การตรงต่อเวลา
2. การสนใจใฝ่เรียนรู้ในหน้าที่การงาน
3. การเพียรพยายามในการทำงาน
4. การมีความละเอียดรอบคอบ
5. การรักษากฎระเบียบของโรงเรียน
6. การรู้จักดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง
7. การมีความซื่อสัตย์
8. การยอมรับผลการกระทำของตน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539) กล่าวว่า คนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดและเต็มกำลังความสามารถ
2. ทำงานเสร็จ และทันเวลาที่กำหนดโดยไม่มีการควบคุม
3. กล้ารับในส่วนที่เป็นความผิด
4. เอาจริงเอาจัง ใฝ่รู้และขยัน
5. ไม่ทิ้งงานไปกลางคัน
6. ไม่ผัดวันประกันพรุ่งหรือทิ้งปัญหา
7. ไม่โทษผู้อื่นหากงานนั้นไม่สำเร็จหรือเกิดความเสียหาย
8. ตรงต่อเวลาในการทำงานหรือนัดหมาย

อังคณา ธีรศิลาเวทย์ (2548) ได้สรุปถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองมีลักษณะดังนี้

1. เอาใจใส่การงานและการเรียน
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถของตนเต็มที่
4. กล้าเผชิญความจริง และยอมรับผลการกระทำของตน
5. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่อย่างดี
6. รักษาสิทธิและหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
7. ติดตามผลงานที่ได้กระทำไป
8. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เรียนรู้อยู่เสมอ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
9. ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น

10. ยอมรับผลของการกระทำ

จอร์จัน นันท์ทิวีกูล (2538) สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองไว้ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ โดยมุ่งมั่น ที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจทำงานอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีจิตใจจดจ่อ มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย

2. มีความละเอียดรอบคอบ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงการรู้จักใคร่ครวญในการทำงานเพื่อให้ถูกต้องและสมบูรณ์ รู้จักคิดก่อนทำว่างานนั้น จะมีผลดี ผลเสียอย่างไรบ้าง วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นและหาทางป้องกัน ไว้ล่วงหน้า เมื่อทำงานเสร็จแล้วต้อง ตรวจสอบดูว่าถูกต้อง เรียบร้อยดีหรือยัง

3. มีความขยันหมั่นเพียร หมายถึง มีความพยายามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้รับความสำเร็จในงานที่ทำและทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ไม่ชอบอยู่เฉยหรือว่างงาน มีความคิดริเริ่มแสวงหางานใหม่ ๆ อย่างเสมอ

4. มีความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้นาน จนทำให้สำเร็จได้โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใด ๆ มีร่างกาย แข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ดีเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนหรือเกียจคร้าน

5. มีความตรงต่อเวลา หมายถึงการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด

6. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป ไม่ว่าผลงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ก็ตาม

7. การปรับปรุงผลงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึง การติดตามผลงานที่ได้ทำลงไปแล้ว ถ้าไม่ดีต้องพยายามค้นคว้าหาความรู้ใหม่ และปรับปรุงให้ดีขึ้น

นภดล ภวนะวิเชียร (2540) กล่าวถึง ลักษณะพฤติกรรมหลักที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองว่าประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 5 ประการ คือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ คือ

- 1.1 รับรู้สิ่งที่กระทำ
- 1.2 ยอมรับหน้าที่เป็นสิ่งที่ตนต้องกระทำ
- 1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
- 1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งสำคัญ

2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยไม่ต้องมีการบังคับ มีพฤติกรรม ดังนี้

2.1 สม่ครใจทำหน้าที่

2.2 ควบคุมตนเองได้

3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจเอาใจใส่ พฤติกรรมนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ

3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน

3.2 มีระเบียบวินัย

3.3 มีความซื่อสัตย์

3.4 มีความละเอียดรอบคอบ

3.5 มีสติ

4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จนงานเสร็จ พฤติกรรมนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ

4.1 มีความอดทน

4.2 มีความเพียร

4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4.4 มีมนุษยสัมพันธ์

4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง

5. ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

5.1 ติดตามผลการกระทำ

5.2 มีเหตุผล

5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ความหมาย

สุเมธ งามกนก (2551) ได้ให้ความหมายของ การทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่า 1 คน โดยที่สมาชิกทุกคนนั้น จะต้องมีความหมายเดียวกัน แล้วทุกคนต้องยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนทำงานร่วมกัน

ดิเรก วรรณเศียร (2552) ได้ให้ความหมาย ว่า การทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์หรือมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ช่วยกันทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและผู้ร่วมกลุ่มต่างมีความพอใจในการทำงานนั้น

มัลลิกา วิชุกรอิงครัต (2553) ได้ให้ความหมายว่า การทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาร่วมกันทำกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน สนับสนุนช่วยเหลือ

กัน ใช้ทักษะประสบการณ์ ร่วมกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ และมีการประสานงานอย่างดีเพื่อ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และพัฒนากลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้

อัจฉรา ชุนณะวงศ์ (2553) ได้ให้ความหมายว่า การทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเดียวกัน ให้ความร่วมมือร่วมใจประสานงาน ติดต่อสื่อสารร่วมกัน เพื่อให้งานที่ตนรับผิดชอบนั้น บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2551) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำงานร่วมกัน ดังนี้

1. สมาชิกต้องรู้และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และทุกคนรู้สึว่าต่างคนต่างมีภาระผูกพันที่ต้องปฏิบัติหรือดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง
2. สมาชิกมีความสามารถในการเข้าใจพฤติกรรมของตนและเพื่อร่วมทีม โดยต้องเข้าใจว่ามนุษย์นั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งมีเป้าหมายในชีวิตไม่เหมือนกัน
3. สมาชิกต้องแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม โดยมีทั้งบทบาทที่มุ่งเน้นสนองความต้องการที่เฉพาะคน และบทบาทตามตำแหน่ง
4. ต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือช่วยควบคุมให้สมาชิกของทีมประพฤติปฏิบัติตามเกณฑ์หรือมาตรฐานนั้น ๆ
5. มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในทีม
6. มีวิธีการกำจัดข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประนีประนอม พูดด้วยเหตุผลหรือการลงมติ
7. สร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิก

ประคอง สุคนธจิตต์ (2551) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่มีประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

1. สมาชิกมีความเข้าใจในบทบาทของผู้อื่นแต่ละคนเป็นอย่างดี
2. สมาชิกมีความเข้าใจลักษณะของผู้อื่นและบทบาทของผู้อื่นที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่ม
3. สมาชิกทุกคนมีการสื่อสารกับและกัน โดยสะดวกและคล่องตัว
4. สมาชิกทุกคนต่างสนับสนุน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. สมาชิกแต่ละคนต่างเข้าใจกระบวนการทำงาน เข้าใจพฤติกรรมและพลวัตกลุ่มที่ช่วยให้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด
6. สมาชิกมีแนวทางการทำงานและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม

สุพิชญา ชัยโชติรัตนันท์ (2551) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

1. มีเป้าหมายร่วมกัน
2. มีภาวะผู้นำ
3. มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
4. มีการสื่อสารอย่างเปิดเผยและกล้าเผชิญหน้า
5. มีกระบวนการทำงานที่ดี
6. เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
8. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
9. มีความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์
10. เข้าใจบทบาทของตนเป็นอย่างดี
11. การมีส่วนร่วมในการทำงาน

Varney (1990) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. มีความเข้าใจบทบาทของสมาชิกแต่ละคน
2. มีความเข้าใจลักษณะของบุคคล
3. มีการติดต่อสื่อสารถึงกันและกันระหว่างสมาชิกภายใน
4. มีการสนับสนุนกันระหว่างสมาชิกด้วยกัน
5. มีความเข้าใจในการทำงานกลุ่ม
6. มีแนวทางการทำงานและแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ
7. สามารถใช้ความขัดแย้งให้เป็นประโยชน์มากกว่าการทำลาย
8. การร่วมมือประสานงานกันระหว่างสมาชิก
9. การร่วมมือประสานกับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเพิ่มสมรรถนะของทีม
10. ความเคารพในหน้าที่ของแต่ละคนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3) การรับผิดชอบต่อสังคม

ความหมาย

ยุวรี ผลพันธิน (2551) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสังคม ช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติส่วนรวม ร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม ช่วยคิดแก้ปัญหาให้ชุมชน ให้ความร่วมมือแก้ไขในสิ่งที่ป็นอันตรายต่อชุมชนและสังคมตามความสามารถ ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์

สร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มความสามารถ สอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อชุมชน ให้ความรู้แก่ประชาชนตามความสามารถของตน ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ละเลยสิทธิและหน้าที่ของตน

ฉันทนา จันทบรรจง (2554) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การแสดงออกถึงความมีจิตสาธารณะ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎหมาย แก้ปัญหาความขัดแย้ง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

รัตน์ชัย ศรสุรณ (2557) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ที่คำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อสังคม โดยไม่ทำให้สังคมหรือสิ่งแวดล้อมเกิดความเสียหาย และยังต้องบำรุงรักษาให้ดีขึ้นด้วย

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

กมลรัตน์ ทวีชาติวิทยากุล (2531) ได้นำเสนอลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่

1. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาสังคม
2. แนะนำให้ประชาชนปฏิบัติตามเป็นสมาชิกที่ดี
3. ให้ความช่วยเหลือกับทางราชการในการพัฒนาสังคม
4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
5. ติดตามความเคลื่อนไหวทางสังคม
6. ยอมเสียสละเวลาส่วนหนึ่งเพื่อทำประโยชน์แก่สังคม
7. เป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์กระทำผิด
8. ไม่กระทำในสิ่งที่เป็นภัยต่อสังคม
9. ระวังการกระทำที่เป็นผลเสียหายต่อส่วนรวม
10. ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบของสังคม
11. รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม
12. ควบคุมการกระทำของตนให้อยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับ
13. ช่วยรักษาสาธารณสมบัติ
14. ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ธวัช ทันทภาส (2551) ได้อธิบายวิธีการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ ไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามขั้นตอน ผู้ที่มีความรับผิดชอบจะต้องปฏิบัติงานตามขั้นตอนและกำหนดการที่วางแผนไว้อย่างมีมานะและอดทน และตั้งใจเพื่อให้มีคุณภาพและบรรลุผลตามเป้าหมาย

2. การปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้ที่มีความรับผิดชอบจะต้องปฏิบัติตามถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบของหมู่คณะ ตลอดจนคำนึงสัญญาและข้อตกลงต่าง ๆ

3. การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ ผู้ที่มีความรับผิดชอบจะต้องปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามสิทธิและหน้าที่โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4. การรักษาทรัพย์สินสมบัติ ผู้ที่มีความรับผิดชอบจะต้องรักษาทรัพย์สินสมบัติของตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวม รวมทั้งคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และไม่นำสมบัติส่วนรวมมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน

5. การยอมรับผลการกระทำของตน ผู้ที่มีความรับผิดชอบจะต้องยอมรับผลการกระทำของตนทั้งด้านความผิดและความชอบ กล้าเผชิญกับปัญหา และพยายามหาหนทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2548) ได้ยกตัวอย่างคุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. บังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติทั้งในด้านสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในสังคม

2. รู้จักรวบรวมข้อมูล ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลทั้งในเรื่องสาธารณะและเรื่องในชุมชน

3. รู้จักสำรวจค่านิยม ความเชื่อ และความเห็นของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเคารพในความเชื่อและค่านิยมของผู้อื่น

4. มีส่วนร่วมในชุมชนและกิจกรรมอาสาสมัครในฐานะสมาชิกหรือผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

5. ดำเนินชีวิตด้วยความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม

6. ปฏิบัติตนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรับผิดชอบ หลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์

7. ช่วยแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งโดยสันติวิธีและมีความรับผิดชอบ

8. ปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นด้วยความยุติธรรม

Karen L. Hinton (2010) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (SelfResponsibility and Social Responsibility) ว่าประกอบไปด้วยพฤติกรรมดังนี้

1. การรับรู้และยอมรับผลจากการกระทำของแต่ละคน

2. การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. การยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายของบุคคลและวัฒนธรรม

4. ความสามารถในการยอมรับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่างและแปลกใหม่
5. ความเข้าใจความสำคัญของการเป็นอาสาสมัครและการมีส่วนร่วมในสังคมและกิจกรรมของชุมชน
6. ความตระหนักในประเด็นของชุมชนและโลก
7. การพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำการติดต่อสื่อสาร การร่วมมือ และทักษะสังคม

ตารางที่ 2.13 การสังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ตามคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี

[illegible]

2. การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น													
1) รับฟัง ความคิดเห็นของ ผู้อื่น					✓		✓	✓					
2) ช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกัน และกัน						✓							
3) มีการ สื่อสารที่ เหมาะสม					✓	✓	✓	✓					
4) มีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี					✓	✓	✓	✓					
5) ยอมรับ ความแตกต่าง ของผู้อื่น					✓	✓	✓						
6) ยอมรับใน บทบาทและ หน้าที่ของผู้อื่น					✓	✓	✓	✓					
3. การ รับผิดชอบต่อ สังคม													
1) ทำ กิจกรรม สาธารณประโยชน์ ของ สถานศึกษาและ ชุมชน									✓		✓		
2) รักษาของ ใช้ที่เป็นของ ส่วนรวม									✓	✓			
3) รักษา สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชา ติ									✓		✓		

4) ปฏิบัติตาม กฎระเบียบและ เคารพกติกาของ ส่วนรวม									✓	✓	✓	✓	
5) ไม่สร้าง ปัญหาต่อสังคม และชุมชน									✓				
6) อนุรักษ์สืบ สานวัฒนธรรม ไทย									✓				

จากตารางที่ 2.13 ผลการสังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจาก
นักการศึกษาหลายท่าน และผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ดังนี้

1. การรับผิดชอบตนเอง กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ 3 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 1) ทำงานอย่างเต็มความสามารถ หมายถึง การรับผิดชอบทุ่มเท ทำงานอย่างเต็มกำลัง และตั้งใจทำงานให้งานสำเร็จอย่างมีคุณภาพ และทันต่อเวลาที่กำหนด
- 2) ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ หมายถึง แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเองตลอดเวลา
- 3) ซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงไม่แสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น

2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ 3 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี หมายถึง การเลือกใช้ภาษา หรือวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม และแสดงออกด้วยความสุภาพทุกครั้ง
- 2) รับฟังความคิดเห็นต่อผู้อื่น หมายถึง ฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ ให้เกียรติความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น และสามารถสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
- 3) ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น หมายถึง ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง มองเห็นศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมของความเป็นมนุษย์

3. การรับผิดชอบต่อสังคม กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ 3 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 1) ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ หมายถึง มีจิตอาสา ทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวม ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ
- 2) รักษาสาธารณสมบัติ หมายถึง ดูแลรักษาทรัพย์สินที่เป็นของส่วนรวม ไม่นำทรัพย์สินส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

3) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและเคารพกติกาของสังคม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม และปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสิทธิ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) ดำเนินการศึกษาคือความเป็นพลเมืองในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) การจัดทำตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมไทย 2) ศึกษาประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย และ 3) ศึกษาการมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย โดยตัวอย่างได้จากการสุ่มตามความน่าจะเป็นจากรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ 1,500 คน และทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 – 15 มิถุนายน 2554 ก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 และระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม – สิงหาคม 2554 หลักการเลือกตั้ง ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย

จุฑามาศ ช่อคง (2556) ดำเนินการสร้างแบบวัดความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพและสร้างเกณฑ์ปกติเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำนวน 516 คน ผลการวิจัยสรุปว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นประกอบด้วยคำถาม 92 ข้อ มุ่งวัดความเป็นพลเมืองดี 10 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย เคารพกฎหมายและกติกาสังคม 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่น รับผิดชอบในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ 9) มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และ 10) เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง เป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยแต่ละตัวเลือกมีคะแนนที่แตกต่างกันตั้งแต่ 0-3 คะแนน ข้อคำถามของแบบวัดมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามของความเป็นพลเมืองดี ตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.62 ในส่วนของความตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า โครงสร้างของแบบวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าไคสแควร์ที่ค่าองศาอิสระเท่ากับ 25 มีค่าเท่ากับ 37.14 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.043 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.031 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.985 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.968 มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 เกณฑ์ปกติสำหรับแปลความหมายคะแนนของแบบวัดความเป็น

พลเมืองดีในรูปของคะแนนปกติที่ทั้งฉบับมีค่าตั้งแต่ T19-T81 และคู่มือการใช้แบบวัดที่จัดทำขึ้นมีความเหมาะสม สะดวก สามารถนำไปใช้ได้ และมีองค์ประกอบครบถ้วน

ธัญรัช วิภาติภูมิประเทศ (2556) ได้ศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดจากยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 ของคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี โดยสรุปให้เหลือคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง 3 ประการ คือ ความเคารพกติกา ความเคารพสิทธิผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อผู้อื่น การวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 410 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัย พบว่า 1) นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกา สูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค อาณา ผลการเรียน คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

กานต์รวี บุญญาณสุทธิ (2554) ได้พัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการคือ ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เรียนรู้ผ่านการร่วมมือในการปฏิบัติ สามารถคิดไตร่ตรอง มีการพัฒนาจิตและการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญา และมีจิตสาธารณะ มีชั้นการเรียนการสอน 5 ชั้น ได้แก่ 1) ปัญหาชวนคิด (Challenging Problem) 2) คิดอย่างไตร่ตรอง (Reflective thinking) 3) กระจ่างค่านิยม (Value Clarification) 4) จิตอาสา (Volunteer Mind) และ 5) สนทนาที่ประทับใจ (Inspired Dialogue) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นการวัดและประเมินที่เกิดขึ้นทั้งในระหว่างการเรียนการสอนและภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบโดยผู้ประเมินประกอบด้วยตัวผู้เรียน เพื่อน และผู้สอน ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งเคารพและจิตแห่งจริยธรรมสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขในวิชาศิลปะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ปฐมาภรณ์ ธรรมเดชะ (2558) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองและความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย

พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีหลักการ 5 ประการ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และมุมมองของบุคคลอื่น การคิดอย่างเสรี การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ การแสวงหาความรู้และสร้างความเข้าใจ และกระบวนการกลุ่ม ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสนทนาเพื่อสร้างความสนใจและกระตุ้นการคิด 2) ขั้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและสร้างความเข้าใจ 3) ขั้นวินิจฉัยสถานการณ์ และ 4) ขั้นสื่อสารแลกเปลี่ยนมุมมองเพื่อขยายความคิด ประสิทธิภาพหลังการทดลองใช้พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่านักเรียนกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เบญญาภา คงมาลัย (2556) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 9 สมรรถนะ ได้แก่ (1) มีความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้ (2) มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (3) มีทักษะด้านการบ่งชี้ความรู้ (4) มีทักษะในการจัดการความรู้ (5) มีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (6) มีทักษะในการแบ่งปันความรู้ (7) มีทักษะการคิดและการแก้ปัญหา (8) มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้ และ (9) มีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ 2) สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.89) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะการมีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.57) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการประเมินหลังการทดลองสูงกว่าผลการประเมินก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=.018$) โดยค่าเฉลี่ยสมรรถนะด้านการจัดการความรู้ในภาพรวมก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.42) ค่าเฉลี่ยสมรรถนะด้านการจัดการความรู้ในภาพรวมหลังการทดลองอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.92)

พรเทพ จันทราอุกฤษฎ์ (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการรูปแบบการสืบสอบแบบโต้แย้งและแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์และความมีเหตุผลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์และความมีเหตุผล โดยมีหลักการ 2 ประการ ได้แก่ (1) การใช้แบบจำลองจะช่วยส่งเสริมศักยภาพในการโต้แย้งโดยใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอย่างมีเหตุผล (2) การนำแบบจำลองไปประกอบการโต้แย้งจะช่วยให้การโต้แย้งมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่ง

เป็นแนวทางในการตรวจสอบข้อโต้แย้ง ข้อสรุป และความมีเหตุผลได้ง่าย การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตั้งประเด็นคำถาม (2) ขั้นสร้างแบบจำลองเบื้องต้น (3) ขั้นสำรวจตรวจสอบแบบจำลอง (4) ขั้นปรับปรุงแบบจำลอง (5) ขั้นสร้างข้อสรุปและคำอธิบาย (6) ขั้นขยายความรู้ โดยการอภิปรายโต้แย้งอยู่ในทุก ๆ ขั้น 2) (1) นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์ร้อยละ 60.23 ซึ่งยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70 อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาสูงกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยความมีเหตุผลสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยความมีเหตุผลระหว่างนักเรียนกลุ่มโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาและกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน และผลการสังเกตพฤติกรรมความมีเหตุผลระหว่างนักเรียน พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแสดงพฤติกรรมความมีเหตุผลสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 9 พฤติกรรม จาก 10 พฤติกรรม

ประเสริฐ ลำอานนตกุล (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นเยาว์ตามรูปแบบการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ สำหรับเสริมสร้างสมรรถนะทางธุรกิจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นเยาว์ มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ของหลักสูตร 2) พันธกิจ 3) มาตรฐานและตัวชี้วัด 4) สารของหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย คาบเวลาเรียน โครงสร้างเวลาเรียน 6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 8) แหล่งเรียนรู้ และ 9) การประเมินคุณภาพ เอกลักษณ์ของหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นเยาว์เป็นสาระซึ่งพัฒนาขึ้นจากความต้องการของผู้เรียนและสภาพการปฏิบัติงานทางธุรกิจ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบและปรัชญาการศึกษาพัฒนานิยม มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางธุรกิจตามแนวคิดการฝึกปัญญาจากต้นแบบ เนื้อหาประกอบด้วยสาระผู้ประกอบการธุรกิจ 5 สาระ คือ 1) เริ่มต้นการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ 2) ก้าวสู่การประกอบการธุรกิจ 3) การดำเนินงานประกอบการธุรกิจ 4) การเงินและบัญชีประกอบการธุรกิจ 5) การเจริญเติบโตประกอบการธุรกิจ ผลการทดลองใช้พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจทางธุรกิจ และความสามารถในการประกอบการธุรกิจมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีแรงขับเคลื่อนต่อพฤติกรรมประกอบการธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

สุจิตรา วันทอง (2554) ได้วิจัยและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน คือ (1) ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนและมีความสำเร็จอยู่ในระดับสูง โดยการจัดกิจกรรมใช้สื่อที่หลากหลาย ปัญหาที่ครูพบคือ ความไม่พร้อมของนักเรียนและงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ไม่เพียงพอ และ (2) ครูมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย และมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย และขาดทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ (1) การตีความและการกำหนดปัญหา (2) การวางแผนงาน (3) การดำเนินงานตามแผน และ (4) การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยคือ เรียนรู้ประชาธิปไตย ใส่ใจส่วนรวม และร่วมสืบสานความเป็นไทย 3) นักเรียนที่เรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยของคะแนนของคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยด้านพุทธิพิสัยและด้านจิตพิสัยสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ตามแผนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรินทร์ คล้ายรามัญ (2543) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ศึกษาผู้นำสตรี จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 20 คน ผลการวิจัยแสดงว่า กระบวนการอบรมมีขั้นตอนดังนี้ 1) รวบรวมประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการอบรม 2) ให้ประสบการณ์ใหม่ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและอภิปราย 4) ให้ผู้เข้าอบรมสรุปความคิดรวบยอด 5) ให้ผู้เข้ารับการอบรมประยุกต์ความรู้โดยการวางแผนการบริการสังคม 6) ให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกิจกรรมการบริการสังคม 7) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและวิเคราะห์ประสบการณ์จากการบริการสังคม 8) ให้ผู้เข้ารับการอบรมรายงานผลการเรียนรู้ 9) ประเมินผลการอบรม 10) ติดตามผลการอบรม ผลการทดลองใช้พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านความรู้สูงกว่าก่อนอบรม ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ทางการเมือง เจตคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลังการอบรม และจากการติดตามผลการอบรมไม่แตกต่างกัน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ทางการเมืองหลังการอบรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนค่าเฉลี่ยเจตคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยความรู้ทางการเมือง เจตคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากกาติดตามผลการอบรมไม่แตกต่างกัน

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ลิมพาท (Limpart. 1998) ทำการศึกษากระบวนการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับหลักสูตรในระดับ K - 12 โดยเน้นโครงสร้างของสถาบันเพื่อการประยุกต์ใช้และแนวนโยบายที่อาจส่งเสริมหรือขัดขวางกระบวนการ ผลพบว่า 1) ต้องยึดหลักการเปลี่ยนแปลงองค์กรมาประยุกต์ใช้เพิ่มเริ่มโครงการ 2) โครงสร้างขององค์กรมีผลกระทบโดยตรงต่อการนำการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมมาใช้ 3) การออกแบบการเรียนรู้แบบบริการสังคมต้องมีกรอบแนวคิดที่ชัดเจน ของปรัชญาการศึกษา โครงสร้าง และหัวข้อโครงการ 4) นโยบายการจัดการต้องชัดเจน เพื่อสามารถประเมินผลที่มีต่อสังคม 5) การฝึกสอนเป็นเรื่องสำคัญแต่มักจะลืมองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้แบบบริการสังคม 6) การอุทิศอย่างเอาใจจริงเอาใจขององค์กร เป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จ

กิลฟอร์ด (Guilford 1971) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถด้านการรู้ (Cognition) การจำ (Memory) การคิดแบบอนกนัย (Convergent Thinking) การประมาณค่า (Evaluation) ขั้นตอนการคิดของตัวชี้ ผลปรากฏว่าความสามารถด้านการรับรู้มีความเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ กิลฟอร์ดยังได้อธิบายต่อว่าความสามารถด้านการรู้นี้หมายถึง พฤติกรรมด้านความรู้-ความคิด สี่อย่างของบลูม ได้แก่ ความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ พฤติกรรมทั้งสี่ประเภทนี้กลุ่มจัดเป็นส่วนหนึ่งของจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและสามารถฝึกฝนให้เกิดได้จากการเรียนการสอนพฤติกรรมดังกล่าวจึงจัดเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหรือทางการเรียน

แทร์รี (Terry. 2000) ทำการศึกษาเรื่อง กรณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของวัยรุ่นที่มีความสามารถพิเศษกับชุมชน เป็นการศึกษาการรับรู้ของวัยรุ่นจำนวน 28 คนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการบริการสังคม ตั้งแต่ปี 1998-2000 การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า การร่วมในโครงการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมทำให้นักเรียนมีโอกาสเติบโตในด้านสติปัญญา ด้านบุคคล ความริเริ่ม และด้านสังคม มีความตระหนักและความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองดี

มัวริซิโอ (Mauricio. 1998) ทำการศึกษานักเรียนตั้งแต่เกรด 9 ถึงเกรด 12 ในโรงเรียนเอกชนหญิง โดยทำการวิจัยเชิงคุณลักษณะ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความเห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม มีผลต่อการเรียนรู้ ความเป็นตัวของตนเอง และความเข้าใจต่อความรับผิดชอบต่อสังคม นอกนั้นยังทำให้นักเรียนรู้ว่าตนมีทักษะอะไร ได้มีโอกาสพิจารณาค่านิยม และมี

โอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในชุมชน นอกนั้นยังมีการพัฒนาความเข้าใจต่อภาวะผู้นำในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงด้วย

มาร์เบอร์ (Marbury. 1998) ทำการประเมินโครงการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมโดยใช้รูปแบบการประเมินของ สตีฟเฟิลปีม (CIPP) เนื่องจากโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำการศึกษได้ริเริ่มในการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เข้าในวิชาภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา จึงทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการทราบผลของโครงการ เพราะนักเรียนจะต้องใช้เวลาที่เป็นการบูรณาการทั้ง 2 วิชา สัปดาห์ละหนึ่งวันไปทำกิจกรรมการบริการสังคม ผลการประเมินคือ องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เป็นเรื่องสำคัญต่อประสิทธิผลของโครงการ โครงการที่มีประสิทธิผลต้องคำนึงถึงรูปแบบของโครงการ ผลประโยชน์ต่อนักเรียน และผลประโยชน์ต่อชุมชน ในแต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยหลายประการ ขอเสนอแนะที่เกี่ยวข้องคือ นักเรียนทำกิจกรรมการบริการสังคมในโรงเรียนน้อยไป และโครงการไม่มีการต่อเนื่อง

ดอร์แมน (Dorman. 1997) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในนักเรียนกับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมในห้องเรียน โดยการเก็บข้อมูลทั้งด้านปริมาณและคุณลักษณะ ผลพบว่า นักเรียนทุกคนเชื่อว่าทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ว่า การเป็นผู้นำเป็นอย่างไร ผู้นำไม่ใช่ผู้ที่มีตำแหน่ง และความสำคัญของการมีศีลธรรมของผู้นำและทุกคนรับรู้ว่าจะตนเองมีลักษณะการเป็นผู้นำมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิซึม ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม และการพัฒนาสมรรถความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียน พบว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีนั้น ต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติในสภาพจริงโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสามารถในการวิเคราะห์และระบุปัญหา ก่อให้เกิดองค์ความรู้และสามารถสร้างนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนและสังคมได้ ตลอดจนสามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีได้อย่างต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และ 3) เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

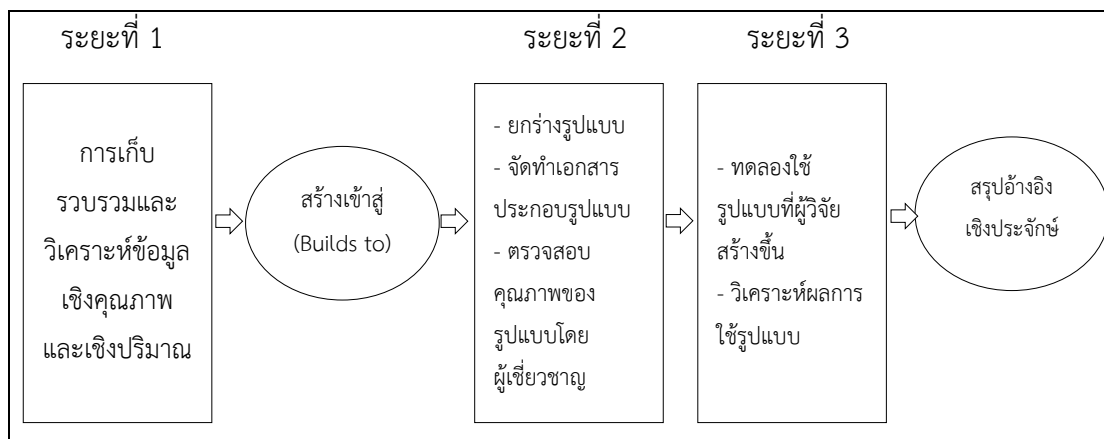
2. การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

3. การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

3.1 รูปแบบการดำเนินการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้แบบแผนแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) ซึ่งเริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ ความรู้ความเข้าใจ การวิจัย งานวิจัย นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบ และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลังจากนั้นเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ซึ่งการศึกษาในลักษณะนี้ให้ความสำคัญทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณในการแปลผลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

หรือทำให้ผลการวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น (John W. Creswell, 2018, P.41 อ้างถึงใน กันต์ฤทัย คลังพหล, 2561)

ภาพที่ 3.1 การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)

ที่มา : Mixed Methods Research (กันต์ฤทัย คลังพหล, 2561)

3.2 การดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1: การศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

1. จุดมุ่งหมาย

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

2. แหล่งข้อมูล

2.1 ข้อมูลเอกสาร แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1.1 หลักสูตรศิลปบัณฑิต

2.1.2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

2.1.3 ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism)

2.1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

2.1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning)

2.1.6 แนวคิดความเป็นพลเมืองดี

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

2.3 นักศึกษาปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 20 เท่า ต่อตัวแปรที่สังเกตได้ 1 ตัวแปร โดยในงานวิจัยมีตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด 18 ตัวแปรสังเกตได้ ดังนั้นจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจริง 360 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบด้วย 1) การสุ่มเลือกสถานศึกษาในสังกัดโดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม 2) การสุ่มเลือกนักศึกษาระดับปริญญาตรีของแต่ละสถานศึกษา โดยใช้นักศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3.1.1 การศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี จากเอกสาร แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

3.1.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนเพื่อยืนยันองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยการพิจารณาคุณสมบัติด้านคุณวุฒิทางการศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาความเป็นพลเมือง หรือมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและด้านหลักสูตรและการสอนหลังจากนั้นนำความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การประเมินกำหนด ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

3.2 แบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60 - 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปมอบให้กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน

4.3 การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ยื่นการรับรองจริยธรรมการวิจัย ของข้อเสนอการวิจัยกับคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2) วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัวเป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานบรรยายให้ทราบค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สัมประสิทธิ์การกระจาย ของตัวแปรแต่ละตัวที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

3) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (Confirmatory Factor Analysis: First Order) เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงหรือความสอดคล้องขององค์ประกอบย่อยที่วัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแต่ละด้าน คือ ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการรับผิดชอบต่อสังคม ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ และ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Confirmatory Factor Analysis: Second Order) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงหรือความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีซึ่งเป็นโมเดลสมมติฐานทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Measure) เป็นค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงในภาพรวมทั้งหมดของโมเดลโดยพิจารณาจากค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ลิขสิทธิ์วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

(1) ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Statistics: χ^2) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานที่ว่าฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่าไคสแควร์มีค่าต่ำมาก ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(2) ค่าดัชนีอัตราส่วนไคสแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square Ratio: χ^2/df) เป็นอัตราส่วนระหว่างค่าไคสแควร์กับองศาอิสระ (ไคสแควร์หารด้วยองศาอิสระ) สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่าควรมีค่าน้อยกว่า 2

(3) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ดัชนี GFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และเป็นค่าที่ไม่ขึ้นกับขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ลักษณะการแจกแจงขึ้นอยู่กับขนาดกลุ่มตัวอย่าง ถ้ามีค่าดัชนีมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์กลมกลืนดี

(4) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) เมื่อนำดัชนี GFI มาปรับแก้โดยคำนึงถึงขนาดขององศาอิสระซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ค่าดัชนี AGFI มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับดัชนี GFI ถ้าค่าดัชนีมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(5) Comparative Fit Index (CFI) ค่า CFI มีค่าระหว่าง 0 -1 ซึ่งใกล้ 1 หมายถึง เกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และถ้าค่า CFI > 0.90 จะถือว่าเกิดความกลมกลืน (กันต์ฤทัย คลังพหล, 2561)

(6) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) แสดงถึงค่าเฉลี่ยของความแตกต่าง (ความไม่กลมกลืน) ต่อองศาอิสระ ดังนั้น RMSEA ของโมเดลที่กลมกลืนควรมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และมีรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้ (กันต์ฤทัย คลังพหล, 2561)

(7) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) ค่าดัชนี SRMR เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดล ถ้าค่าดัชนีมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กล่าวโดยสรุปค่าดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีเกณฑ์ในการพิจารณาดังตารางต่อไปนี้

ค่าสถิติ	เกณฑ์การพิจารณา	การแปลผล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)	สอดคล้องกลมกลืน
χ^2/df	< 2	สอดคล้องกลมกลืนดี
GFI	≥ 0.95	สอดคล้องกลมกลืนดี
AGFI	≥ 0.95	สอดคล้องกลมกลืนดี
CFI	≥ 0.95	สอดคล้องกลมกลืนดี
RMSEA	< 0.05	สอดคล้องกลมกลืนดี
SRMR	< 0.05	สอดคล้องกลมกลืนดี
RMR	< 0.05	สอดคล้องกลมกลืนดี

ตารางที่ 3.1 สรุปค่าดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) สถิติพื้นฐาน

สถิติพื้นฐานที่ผู้วิจัยใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในขั้นตอนยืนยันองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยผู้เชี่ยวชาญ การหาคุณภาพ และการหาความเชื่อมั่น ดังนี้

(1) หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้ (วิไล ทองแผ่, 2547)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของข้อมูล
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
 n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

(2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้ (วิไล ทองแผ่, 2547)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน ข้อมูลหรือคะแนนแต่ละตัว

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของข้อมูล

n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

(3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficients) โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{XY} แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

N แทน จำนวนคนในกลุ่ม

X แทน คะแนนรายข้อของแต่ละคน

Y แทน คะแนนรวมทุกข้อของแต่ละคน

2) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

(1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยประเมินความสอดคล้องด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาหาค่าน้ำหนักเป็นคะแนน โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้ ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 : พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (วิจัยเชิงปริมาณ Quantitative Research)

ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

1. จุดมุ่งหมาย

1.1 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2. แหล่งข้อมูล

2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน, ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล, ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาความเป็นพลเมือง จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

3.3 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และแบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม

ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ดังนี้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยความสำคัญ หลักการ เป้าหมาย กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอน โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรศิลปบัณฑิต

2. ศึกษาคำอธิบายรายวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบ
ต่อสังคม

3. ศึกษาเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองดี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองดี ที่ประกอบไปด้วย

4.1 สารสำคัญ

4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

4.3 คุณลักษณะ

4.4 เนื้อหา

4.5 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

4.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4.7 สื่อ/แหล่งเรียนรู้

5. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองดี ที่สร้างขึ้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของ
แผนการจัดการเรียนรู้

6. แก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของ
ผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษา
ปริญญาตรี

1) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยการใช้การประเมินแบบรูบริก (Rubric) กำหนดเป็นเกณฑ์
ระดับคุณภาพ

2) นำแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่สร้างขึ้นให้
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีที่สร้างขึ้น โดยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละ
คนมาให้น้ำหนักคะแนนโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Indexes of Item-Objective
Congruence) พิจารณาคะแนนแต่ละข้อ

- +1 เมื่อแน่ใจว่า แบบประเมินสอดคล้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่า แบบประเมินสอดคล้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี
- 1 เมื่อแน่ใจว่า แบบประเมินไม่สอดคล้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี

3) นำแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4) นำแบบประเมินที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

5) นำผลที่ได้จากการทดลองใช้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

3.5.2 แบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม โดยใช้การประเมินแบบรูบริก (Rubric) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์ระดับคุณภาพ แล้วนำแบบคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษาที่สร้างขึ้น โดยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาให้น้ำหนักคะแนนโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Indexes of Item-Objective Congruence)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1.1 จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการตอบแบบสอบถาม และยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

1.2 แจกแบบสอบถามโดยขอความร่วมมือและอธิบายรายละเอียดในการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

1.3 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อคำนวณสถิติและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

1.1) สถิติเชิงพรรณนา ผู้วิจัยนำสถิติเชิงพรรณนา มาใช้ในการอธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยอธิบายปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ คณะแผนกเฉลี่ย ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ระยะที่ 3 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ดำเนินการทดลองใช้และประเมินผลปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) ที่มีกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม ให้ตัวแปรทดลองระยะหนึ่งและทดสอบหลังการทดลอง (The Single – Group, Posttest Only Design) (กัณฑ์ฤทัย คลังพล, 2561, หน้า 115) ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังนี้

กลุ่ม (Group)	ตัวแปรจัดทดลอง	การวัดหลังการทดลอง
กลุ่มทดลอง	X	O

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

X คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม

○ คือ ผลที่วัดได้หลังการทดลอง ด้วยแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของกลุ่มทดลอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้กลุ่มประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในเขตภาคกลาง จำนวน 840 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 คณะศิลปนาฏดุริยางค์ จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มแบบ 3 ขั้นตอน (3-Stage sampling) (กันต์ฤทัย คลังพหล, 2561, น. 166-167) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มจากคณะวิชา วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั่วประเทศ จาก 16 แห่ง เลือกมา 1 ภาค คือภาคกลาง จำนวน 7 แห่ง ประกอบไปด้วยคณะวิชา 3 คณะ, วิทยาลัยช่างศิลป์, วิทยาลัยนาฏศิลป์ 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์(ศาลายา) วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง และ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มจากภาคกลาง 8 แห่ง ได้มา 1 แห่ง คือ คณะศิลปนาฏดุริยางค์

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มจากภาคกลาง ได้มา 1 แห่ง คือ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ ที่มีนักศึกษาที่ศึกษาในภาควิชานาฏศิลป์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน ซึ่งกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่

- การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่

- คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรับผิดชอบตนเอง 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 3) การรับผิดชอบต่อสังคม

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เนื้อหาสาระการเรียนรู้รายวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม (Citizenship and Responsibility) ระดับปริญญาตรี ตามหลักสูตรศิลปบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560 คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดังนี้

1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม เวลาเรียน 15 ชั่วโมง

1. พลเมืองดี

2. พลเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
3. คุณธรรม จริยธรรมกับความเป็นพลเมือง
4. จิตสาธารณะ กับความรับผิดชอบต่อสังคม
- 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พลเมืองกับการมีส่วนร่วม เวลาเรียน 15 ชั่วโมง
 5. ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม
 6. มนุษย์สัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร
 7. การทุจริต และการเสริมสร้างแนวทางป้องกันการทุจริต
- 3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง พลเมืองไทย พลเมืองโลก เวลาเรียน 12 ชั่วโมง
 8. พลเมืองดีในศตวรรษที่ 21 และในสังคมยุคดิจิทัล
 9. การสร้างความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลกที่ดี

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 15 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 4 แผน สัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง จำนวน 5 แผน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 แผน รวมเป็นเวลา 42 ชั่วโมง

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

6.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.2.1 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

6.2.2 แบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม

7. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.1 วิธีดำเนินการทดลองก่อนใช้รูปแบบการสอน

ในขั้นตอนนี้ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการปฐมนิเทศเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมแก่นักศึกษาโดยดำเนินการ ดังนี้

7.1.1 ประสานงานและนัดหมายกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมจัดเตรียมเอกสารและสื่อการจัดการเรียนรู้ให้มีความพร้อมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ครบทุกคน

7.1.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบและวิธีดำเนินการในแต่ละขั้นตอน อธิบายเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผล

7.1.3 ให้ความรู้เกี่ยวกับเอกสารที่ผู้เรียนใช้ประกอบการเรียนการสอนและวิธีใช้เอกสารดังกล่าว ได้แก่ ใบความรู้ และแบบวัดต่าง ๆ

7.1.4 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วย โดยความสามารถ และการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนทุกคนจะต้องอยู่ประจำกลุ่มเดิม และให้ความช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรม

7.2 วิธีดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะทดลองจริง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

7.2.1 ขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารในการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

7.2.2 นัดหมายและปฐมนิเทศนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

7.2.3 จัดเตรียมเอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เพียงพอแก่นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

7.2.4 ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และดำเนินการเก็บคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระหว่างดำเนินการเรียนการสอนตามรูปแบบด้วยแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองด้วยการวิเคราะห์ซ้ำ

2) ดำเนินการเก็บคะแนนของนักศึกษาตามแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระหว่างดำเนินการเรียนการสอนตามรูปแบบ และการทำกิจกรรมบริการสังคมร่วมกับชุมชนของนักศึกษา

3) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีหลังเรียนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวัดซ้ำทางสถิติต่อไป

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบปกติคำนวณ

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA)

8.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

8.2.1 สถิติพื้นฐาน

1) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนในกลุ่ม

N แทน จำนวนผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนในกลุ่ม

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง

8.3 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

1) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One - way Repeated Measures ANOVA) ในการเปรียบเทียบคะแนนจากพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับ นักศึกษาปริญญาตรี โดยการคำนวณจากสูตร

$$\text{สูตร} \quad F = \frac{MS_{Tr}}{MS_E} ; df = k - 1, (k - 1)(n - 1)$$

เมื่อ MS_{Tr} = ความแปรปรวนระหว่างการจัดการทดลอง

และ MS_E = ความแปรปรวนภายในการจัดการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4.1.1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผลการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรศิลปบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ประกอบไปด้วย การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาต่าง ๆ แนวคิดของความเป็นพลเมืองดี และศึกษาเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นเตรียมการ (2) ขั้นปฏิบัติการ (3) ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (4) ขั้นวัดและประเมินผล และ 5) การวัดประเมินผล ดังตารางที่ 4.1, 4.2 และ 4.3

ตารางที่ 4.1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	นักการศึกษา					
	Joyce & Weil 1978	Anderson, 1997	Kemp, Morrison and Ross, 1998	พิศนา เขมมณี 2545	Arends, 1997	ผู้วิจัย
1. หลักการของรูปแบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. เนื้อหา	✓		✓	✓		✓
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การวัดประเมินผล	✓	✓	✓			✓

จากตารางที่ 4.1 ตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ ซึ่งจะเป็นแนวคิดและพื้นฐานความเชื่อในการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น
2. จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ถึงสิ่งที่มุ่งพัฒนา คุณลักษณะที่คาดหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนนั้นว่ามุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีลักษณะอย่างไร
3. เนื้อหาที่ใช้สำหรับจัดการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบเป็นการอธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน ตลอดจนรายละเอียดของกิจกรรมหรือกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน
5. การวัดและประเมินผล ที่จะบอกถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้น

ตารางที่ 4.2 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	นักการศึกษา			
	Joyce & Weil 1978	ทิตินา แซมมณี 2545	Dick & Carey, 1996	ผู้วิจัย
1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓
2. กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย	✓	✓		
3. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ	✓	✓		
4. การออกแบบและการพัฒนา	✓		✓	✓
5. การจัดกลุ่มองค์ประกอบ		✓		
6. การวัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ		✓		
7. การทดลองใช้ / ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ	✓	✓	✓	✓
8. การประเมินผลรูปแบบ		✓	✓	✓
9. การปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น	✓	✓		✓

จากตารางที่ 4.2 ตารางการสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากนักการศึกษาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาทั้งทฤษฎี หลักการ แนวคิด เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. ขั้นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการออกแบบร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากทฤษฎี หรือแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

3. ขั้นการตรวจสอบคุณภาพ และการทดลองใช้ โดยการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

4. ขั้นการทดลองใช้รูปแบบ โดยการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและหาประสิทธิภาพของรูปแบบก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป
5. ขั้นการประเมินและปรับปรุง โดยการประเมินและแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.3 สรุปสาระสำคัญแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้	สาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎี
ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism)	การสร้างความรู้ของผู้เรียนมีพื้นฐานของการสร้างความรู้ 2 ทฤษฎี คือ 1) แนวคิดการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Cognitive Constructivism) และ 2) แนวคิดการสร้างความรู้ทางสังคม (Social Constructivism) 1. แนวคิดการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว และการสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์ที่ได้รับ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนกับสื่อ เป็นต้น โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของความรู้ด้วยตัวเอง โดยบุคคลพยายามปรับตัวโดยใช้กระบวนการดูดซับ (Assimilation) และกระบวนการปรับตัวให้เหมาะสม (Accommodation) โดยการพยายามปรับความรู้ความคิดเดิมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งทำให้บุคคลอยู่ภาวะสมดุล สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ 2. แนวคิดการสร้างความรู้ทางสังคม กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นจะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม ข้อมูล และสื่อที่เป็นจริง พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของผู้เรียนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ที่อยู่รอบข้างหรือการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายจากผู้อื่น
ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)	การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่เรียนรู้ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับประสบการณ์ใหม่ที่ท้าทายด้วยการลงมือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวของผู้เรียนเอง รวมถึงได้สะท้อนความคิด (Reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมา หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้ นั้น ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรัก

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้	สาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎี
	ผู้กำหนด ความต้องการ และความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลจากการลงมือกระทำซึ่งสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behaviour) อารมณ์ความรู้สึก (Attitude) และความรู้ (Knowledge)
ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning)	เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) การเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียนที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์จริง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำเอง ความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากการค้นพบ (Tacit Knowledge) เกิดจากการปฏิบัติ และเป็นทักษะภายใน (Internal Tacit Knowledge) เน้นการพัฒนาจิตใจของผู้เรียน เช่น การพัฒนาให้มีสติ เห็นตนเองตามความเป็นจริง การเกิดจิตอาสา

จากตารางที่ 4.3 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในแต่ละทฤษฎีมาวิเคราะห์และกำหนดเป็นสาระสำคัญในแต่ละทฤษฎี ประกอบไปด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) และทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) เมื่อได้สาระสำคัญในแต่ละทฤษฎีแล้วผู้วิจัยได้นำสาระสำคัญมากำหนดเป็นหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากตารางที่ 4.4 ผู้วิจัยสังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ และสังเคราะห์เป็นหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการสร้างความรู้ เพื่อนำหลักการไปสู่การพัฒนาจุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ผลการสังเคราะห์จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

จากตารางที่ 4.5 ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี นำไปสู่การกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ทฤษฎีการสร้างความรู้	ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์	ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม	ผลการสังเคราะห์
ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนและเตรียมการ	ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมบริบท	ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการระบุปัญหา	ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ
ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ผลงาน	ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการสัมพันธ์กลุ่ม	ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนและปฏิบัติการ	ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ
ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้อย่างไตร่ตรอง	ขั้นที่ 3 ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด	ขั้นที่ 3 ขั้นร่วมมือทำงาน	ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง
ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้อภิปรายผล	ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้อภิปรายผล	ขั้นที่ 4 ขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิด	
ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล	ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล	ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปผลชิ้นชมผลงาน	ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน

จากตารางที่ 4.6 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ ที่สอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ หมายถึง ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักต่อปัญหาทางสังคม โดยการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านสื่อการสอน เช่น การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ โดยการร่วมมือทั้งกับผู้สอน เพื่อน และชุมชน โดยขั้นนี้จะให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม แล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถกำหนดประเด็นปัญหา และร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรมในการบริการสังคม และการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ได้กระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง โดยการลงพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรม มาผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการออกแบบกิจกรรม และสรุปผลกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน หมายถึง ขั้นการแสดงผลงานของผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยผลงานที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคม

ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกัน และผู้สอนอาจจะให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับผลงานที่ผู้เรียนได้ทำจนสำเร็จร่วมกับผู้อื่น ชุมชน และสังคม

4.1.2 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.2.1 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

1) $\bar{x}$	หมายถึง ค่าเฉลี่ย
2) S.D.	หมายถึง ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3) B	หมายถึง ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardize Factor Loading)
4) SE	หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน
5) R^2	หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (square multiple correlation)
6) df	หมายถึง ค่าองศาอิสระ (degree of freedom)
7) t-Value	หมายถึง ค่าอัตราส่วน t ใช้ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย
8) P-value	หมายถึง ความน่าจะเป็น
9) n	หมายถึง จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
10) χ^2	หมายถึง ค่าสถิติไคสแควร์ (chi – square)
11) GFI	หมายถึง ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (goodness of fit index)
12) AGFI	หมายถึง ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (adjusted goodness of fit index)
13) CFI	หมายถึง ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (comparative fit index)
14) RMSEA	หมายถึง ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณ ค่าความคลาดเคลื่อน
15) SRMR	หมายถึง ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ มาตรฐาน
16) RMR	หมายถึง ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (Root mean square)

17) * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value < 0.05)

18) ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (P-value < 0.01)

4.1.2.2 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรสังเกตได้

การรับผิดชอบต่อตนเอง (SELREALL)

- 1) (SELRE01) หมายถึง ทำงานด้วยความตั้งใจทุ่มเท
- 2) (SELRE02) หมายถึง ทำงานสำเร็จทันเวลาและมีคุณภาพ
- 3) (SELRE03) หมายถึง แสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา
- 4) (SELRE04) หมายถึง พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง
- 5) (SELRE05) หมายถึง ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความถูกต้องและเป็นจริง
- 6) (SELRE06) หมายถึง ไม่เบียดเบียนและแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น

การทำงานร่วมกับผู้อื่น (WOKTOALL)

- 7) (WOKTO01) หมายถึง ใช้ภาษาและการสื่อสารที่เหมาะสม
- 8) (WOKTO02) หมายถึง แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและสุภาพ
- 9) (WOKTO03) หมายถึง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 10) (WOKTO04) หมายถึง มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
- 11) (WOKTO05) หมายถึง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง
- 12) (WOKTO06) หมายถึง แสดงความยินดีกับผลงานหรือความสำเร็จของผู้อื่น

การรับผิดชอบต่อสังคม (SOCREALL)

- 13) (SOCRE01) หมายถึง ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ
- 14) (SOCRE02) หมายถึง ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมโดยไม่ต้องร้องขอ
- 15) (SOCRE03) หมายถึง ดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ
- 16) (SOCRE04) หมายถึง เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 17) (SOCRE05) หมายถึง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

18) (SOCRE06) หมายถึง ปฏิบัติหน้าที่ตนตามสิทธิที่ส่งผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

4.1.3 ผลการศึกษาวិเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

4.1.3.1 ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จากเอกสาร แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า

1) การรับผิดชอบต่อตนเอง ประกอบไปด้วย ทำงานด้วยความตั้งใจทุ่มเท ทำงานสำเร็จทันเวลาและมีคุณภาพ แสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความถูกต้องและเป็นจริง และไม่เบียดเบียนและแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น

2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น ประกอบไปด้วย ใช้ภาษาและการสื่อสารที่เหมาะสม แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและสุภาพ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และแสดงความยินดีกับผลงานหรือความสำเร็จของผู้อื่น

3) การรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบไปด้วย ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมโดยไม่ต้องร้องขอ ดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และปฏิบัติหน้าที่ตนตามสิทธิที่ส่งผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

4.1.3.2 ผลการประเมินเพื่อยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ปรากฏผลดังตารางที่ 4.7-4.11

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	$\bar{x}$	S.D.	ความคิดเห็น
1. การรับผิดชอบต่อตนเอง	4.78	0.19	เห็นด้วยมากที่สุด
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.89	0.19	เห็นด้วยมากที่สุด
3. การรับผิดชอบต่อสังคม	4.56	0.38	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.74	0.26	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่า คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19) รองลงมาด้านการรับผิดชอบตนเองมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.19) และด้านการรับผิดชอบต่อสังคมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.38)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี องค์ประกอบที่ 1 การรับผิดชอบต่อตนเอง

องค์ประกอบที่ 1 การรับผิดชอบต่อตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1. ทำงานด้วยความตั้งใจและทุ่มเท	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ทำงานสำเร็จทันเวลาและมีคุณภาพ	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3. แสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
4. พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความถูกต้องและเป็นความจริง	4.33	0.58	เห็นด้วยมากที่สุด
6. ไม่เบียดเบียนและแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.78	0.19	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 พบว่า คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีองค์ประกอบที่ 1 การรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าทุกข้อผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันทุกด้าน ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ยกเว้นข้อ 5 ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความถูกต้องและเป็นความจริง ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีองค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น

องค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1. ใช้ภาษาและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
2. แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและสุภาพ	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
4. มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง	4.67	0.58	เห็นด้วยมากที่สุด
6. แสดงความยินดีกับผลงานหรือความสำเร็จของผู้อื่น	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.89	0.19	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 พบว่า คະแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี องค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น ในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ยกเว้นข้อที่ 5 ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีองค์ประกอบที่ 3 การรับผิดชอบต่อสังคม

องค์ประกอบที่ 3 การรับผิดชอบต่อสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1. ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ	4.67	0.58	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมโดยไม่ต้องร้องขอ	5.00	0.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3. ดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ	4.67	0.58	เห็นด้วยมากที่สุด
4. เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	4.67	0.58	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา ระเบียบของสังคม	4.67	0.58	เห็นด้วยมากที่สุด
6. ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสิทธิที่ส่งผลดีต่อทั้ง	4.33	0.58	เห็นด้วยมาก

ตนเองและผู้อื่น			
รวม	4.56	0.38	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 พบว่า คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีองค์ประกอบที่ 3 การรับผิดชอบต่อสังคม ในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่ 2 ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมโดยไม่ต้องร้องขอ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ข้อ 1 ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ, ข้อ 3 ดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ, ข้อ 4 เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และข้อ 5 ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา ระเบียบของสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) ข้อ 6 ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสิทธิที่ส่งผลดีต่อทั้งตนเองและผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58)

4.1.4 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์กับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.1.4.1 การตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ การวิเคราะห์ในขั้นนี้เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ศึกษาเพื่อยืนยันว่าตัวแปรที่ศึกษาความสัมพันธ์ร่วมกันหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการรับผิดชอบต่อตนเอง

	SELRE01	SELRE02	SELRE03	SELRE04	SELRE05	SELRE06
SELRE01	1.000					
SELRE02	0.611**	1.000				
SELRE03	0.598**	0.655**	1.000			
SELRE04	0.543**	0.557**	0.671**	1.000		
SELRE05	0.638**	0.531**	0.542**	0.589**	1.000	
SELRE06	0.579**	0.486**	0.486**	0.518**	0.668**	1.000

** . P-value < 0.01

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) ของตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการรับผิดชอบตนเอง พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 6 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($P\text{-value} < 0.01$) และ r มีค่าอยู่ระหว่าง 0.486 ถึง 0.668 ซึ่งไม่เกิน 0.80 ทำให้ไม่มีปัญหาตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) จึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการทำงานร่วมกับผู้อื่น

	WOKTO01	WOKTO02	WOKTO03	WOKTO04	WOKTO05	WOKTO06
WOKTO01	1.000					
WOKTO02	0.681**	1.000				
WOKTO03	0.645**	0.688**	1.000			
WOKTO04	0.659**	0.605**	0.649**	1.000		
WOKTO05	0.559**	0.709**	0.733**	0.651**	1.000	
WOKTO06	0.536**	0.601**	0.693**	0.633**	0.695**	1.000

** . $P\text{-value} < 0.01$

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) ของตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการทำงานร่วมกับผู้อื่น พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 6 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($P\text{-value} < 0.01$) และ r มีค่าอยู่ระหว่าง 0.536 ถึง 0.733 ซึ่งไม่เกิน 0.80 ทำให้ไม่มีปัญหาตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) จึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการรับผิดชอบต่อสังคม

	SOCRE01	SOCRE02	SOCRE03	SOCRE04	SOCRE05	SOCRE06
SOCRE01	1.000					
SOCRE02	0.731**	1.000				
SOCRE03	0.733**	0.595**	1.000			
SOCRE04	0.737**	0.712**	0.766**	1.000		
SOCRE05	0.700**	0.621**	0.779**	0.764**	1.000	
SOCRE06	0.694**	0.697**	0.776**	0.698**	0.703**	1.000

**, P-value < 0.01

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) ของตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงการรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 6 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (P-value < 0.01) และ r มีค่าอยู่ระหว่าง 0.595 ถึง 0.779 ซึ่งไม่เกิน 0.80 ทำให้ไม่มีปัญหาตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) จึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

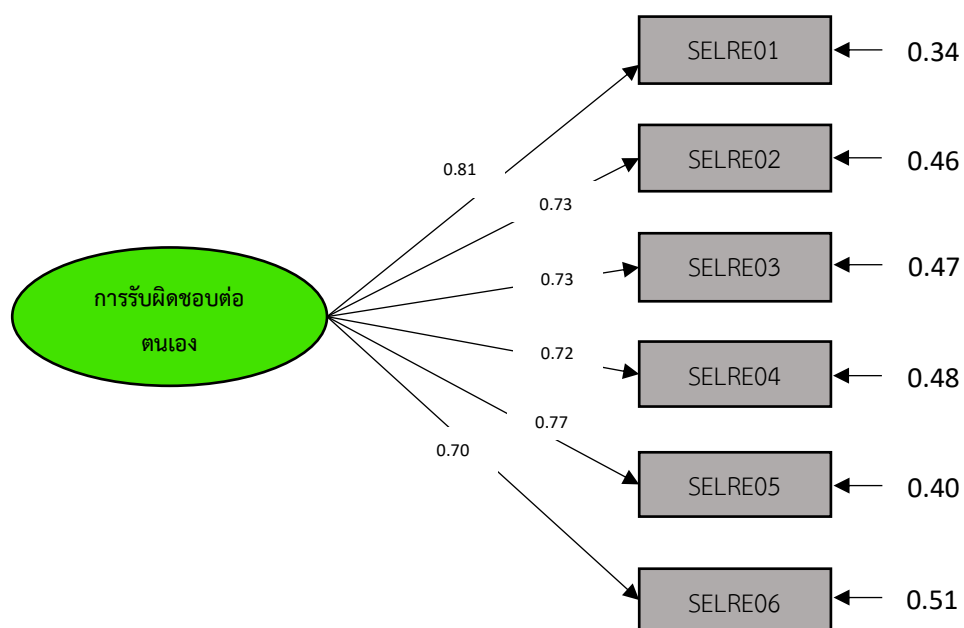
4.1.4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (Confirmatory Factor Analysis: First Order) ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อแสดงว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแต่ละด้าน คือ การรับผิดชอบต่อตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม มีความเที่ยงตรงมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง

องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง)	ตัวบ่งชี้ (ตัวแปรที่สังเกตได้)	b	SE	t	R ²
การรับผิดชอบต่อตนเอง (SELREALL)	การทำงานด้วยความตั้งใจทุ่มเท SELRE01	0.81	--	--	0.66
	ทำงานสำเร็จทันเวลาและมีคุณภาพ SELRE02	0.73	0.08	11.45**	0.54
	แสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา SELRE03	0.73	0.10	11.15**	0.53
	พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง SELRE04	0.72	0.08	11.28**	0.52
	ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความถูกต้องและเป็นจริง SELRE05	0.77	0.08	12.07**	0.60
	ไม่เบียดเบียนและแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น SELRE06	0.70	0.09	10.64**	0.49

จากตารางที่ 4.14 พบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 6 ตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.70 – 0.81 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error: SE) มีค่าตั้งแต่ 0.08 - 0.10 ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t Values) มีค่าตั้งแต่ 10.64 – 12.07 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) ค่าความเชื่อมั่นของข้อมูล (Coefficient of Determination: R²) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ตั้งแต่ 0.49 - 0.66

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อตนเองดังกล่าวสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

Chi-Square=8.54, df=6, P-value=0.20121, RMSEA=0.042

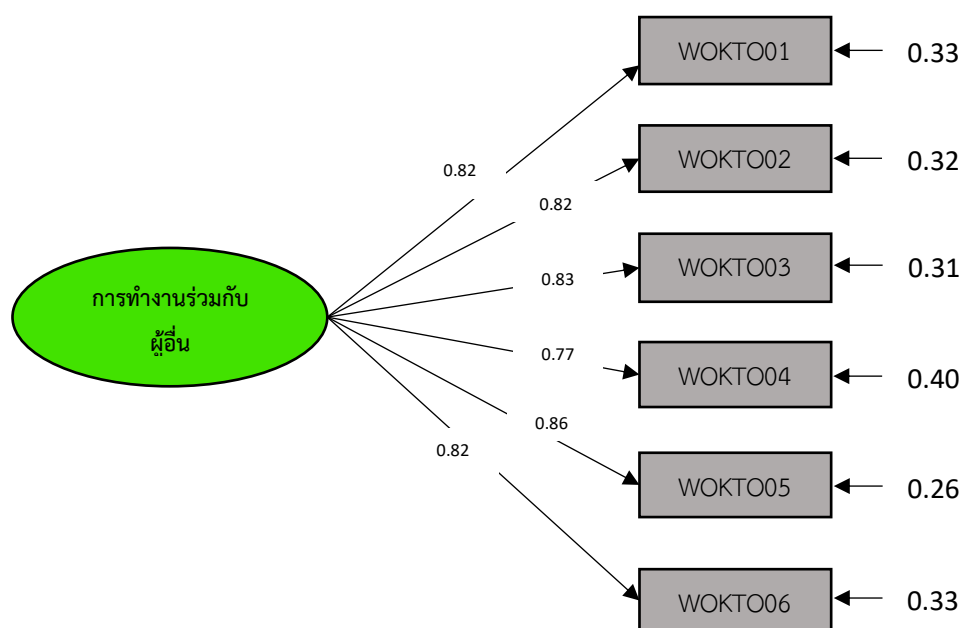
ภาพที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งรายองค์ประกอบของโมเดลการวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง

ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง)	ตัวบ่งชี้ (ตัวแปรที่สังเกตได้)	b	SE	t	R ²
การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น (WOKTOALL)	ใช้ภาษาและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม WOKTO01	0.82	--	--	0.67
	แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและสุภาพ WOKTO02	0.82	0.07	14.21**	0.68
	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น WOKTO03	0.83	0.06	14.45**	0.69
	มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี WOKTO04	0.77	0.07	13.24**	0.60
	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง WOKTO05	0.86	0.07	12.83**	0.74
	แสดงความยินดีกับผลงานหรือความสำเร็จของผู้อื่น WOKTO06	0.82	0.06	12.25**	0.67

จากตารางที่ 4.15 พบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 6 ตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.77 - 0.86 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error: SE) มีค่าตั้งแต่ 0.06 - 0.07 ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t Values) มีค่าตั้งแต่ 12.25 - 14.45 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) ค่าความเชื่อมั่นของข้อมูล (Coefficient of Determination: R²) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ตั้งแต่ 0.60 - 0.74

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นดังกล่าวสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

Chi-Square=6.37, df=6, P-value=0.38321, RMSEA=0.016

ภาพที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งรายองค์ประกอบของโมเดลการวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

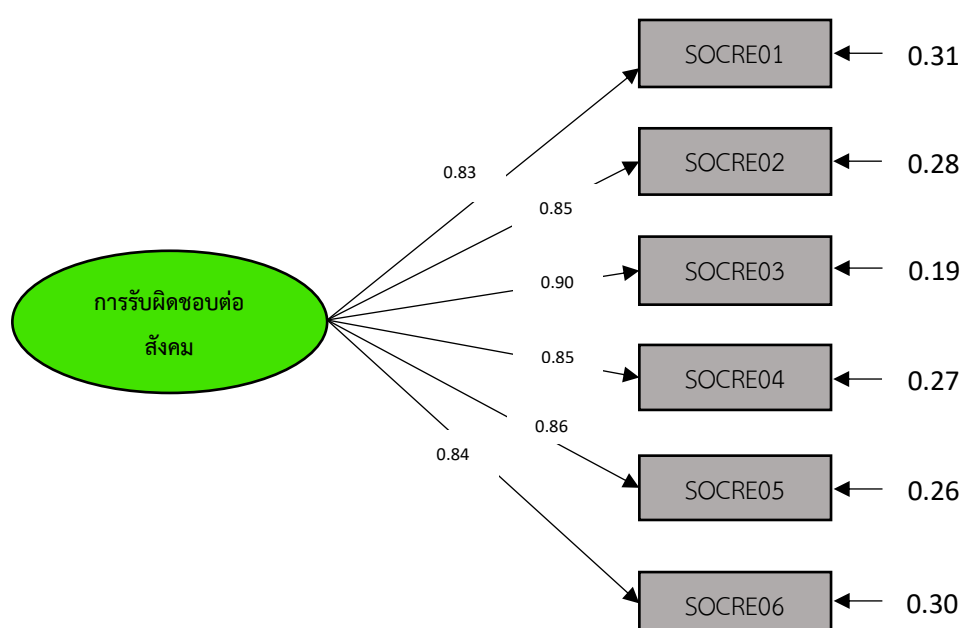
ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม

องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง)	ตัวบ่งชี้ (ตัวแปรที่สังเกตได้)	b	SE	t	R ²
การรับผิดชอบต่อสังคม (SOCREALL)	ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ SOCRE01	0.83	--	--	0.69
	ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมโดยไม่ต้องร้องขอ SOCRE02	0.85	0.07	15.79**	0.72
	ดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ SOCRE03	0.90	0.06	18.08**	0.81
	เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม SOCRE04	0.85	0.07	16.99**	0.73
	ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม SOCRE05	0.86	0.07	16.75**	0.74
	ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสิทธิที่ส่งผลดีต่อทั้งตนเองและผู้อื่น SOCRE06	0.84	0.05	16.40**	0.70

จากตารางที่ 4.16 พบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคมพบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 6 ตัวมีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบตั้งแต่ 0.83 - 0.90 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error: SE) มีค่าตั้งแต่ 0.05-0.07 ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t Values) มีค่าตั้งแต่ 15.79 – 18.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ค่าความเชื่อมั่นของข้อมูล (Coefficient of Determination: R²) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ตั้งแต่ 0.69 - 0.81

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลการวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าวสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

Chi-Square=10.93, df=7, P-value=0.14117, RMSEA=0.049

ภาพที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งรายองค์ประกอบของโมเดลการวัดเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม

4.1.3.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Confirmatory Factor Analysis: The Second Order) องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับ

นักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองโดยมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) องค์ประกอบย่อยการรับผิดชอบต่อตนเอง มีตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร
- 2) องค์ประกอบย่อยการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร
- 3) องค์ประกอบย่อยการรับผิดชอบต่อสังคม มีตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสององค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้วยค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน ตามตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

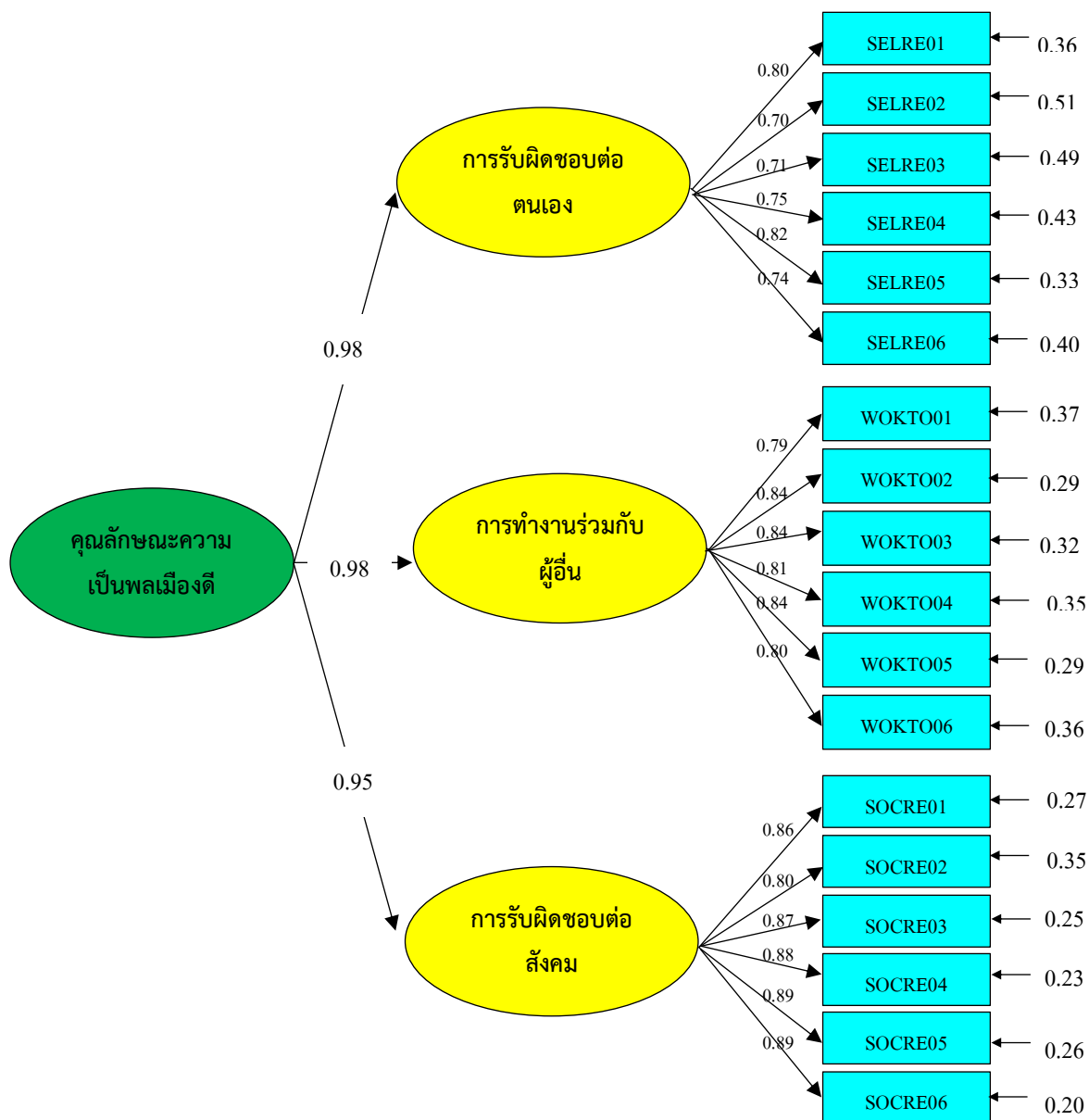
องค์ประกอบ	B	SE	t-value	R ²
การรับผิดชอบต่อตนเอง (SELREALL)	0.98	0.03	14.24**	0.95
การทำงานร่วมกับผู้อื่น (WORTALL)	0.98	0.04	14.33**	0.97
การรับผิดชอบต่อสังคม (SOCREALL)	0.95	0.04	15.42**	0.91

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (standardize factor loading) พบว่า มีค่าเกินกว่า 0.50 ทุกองค์ประกอบ มีค่าตั้งแต่ 0.95 - 0.98 โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าสูงสุด คือ SELREALL เท่ากันกับ WORTALL โดยมีค่า 0.98 ตามด้วย SOCREALL เท่ากับ 0.95 เมื่อพิจารณาค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) และค่าสถิติ t-value พบว่า แตกต่างจาก 0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (P-value < 0.01) ส่วนค่า R² ซึ่งเป็นค่าที่บอกสัดส่วนความแปรผันระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบร่วม (Communalities) พบว่า WORTALL มีค่าสูงสุด เท่ากับ 0.97 รองลงมา SELREALL เท่ากับ 0.95 และต่ำที่สุด SOCREALL เท่ากับ 0.91 นอกจากนี้ มีค่าความเที่ยง (CR) สูงเท่ากับ 0.97 (ค่ามากกว่า 0.60) และความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้(AVE) มีค่าสูงเท่ากับ 0.74 (ค่ามากกว่า 0.50) ดังนั้น ตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวแปรในตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กันทุกตัว ซึ่งความสัมพันธ์ที่ได้นี้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างความแปรปรวน และความแปรปรวนร่วมที่ปรับให้เป็นค่ามาตรฐานแล้ว จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสององค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีความเหมาะสม และกลมกลืนกันกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และความน่าเชื่อถือในระดับที่ยอมรับได้

ตารางที่ 4.18 ค่าสถิติวัดความกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสององค์ประกอบ
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ตัวแบบก่อนปรับ		ตัวแบบหลังปรับ	
χ^2 / df	≤ 2.00	3.704	×	1.208	✓
p-value	> 0.05	0.000	×	0.077	✓
CFI	> 0.90	0.98	✓	1.00	✓
GFI	> 0.90	0.81	×	0.95	✓
AGFI	> 0.90	0.76	×	0.91	✓
RMSEA	< 0.05	0.107	×	0.030	✓
RMR	< 0.05	0.020	✓	0.012	✓
CN	> 200	93.43	×	274.97	✓

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ค่าสถิติวัดความสอดคล้องขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสององค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หลังปรับกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดพิจารณาได้จาก χ^2 เท่ากับ 120.75 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 100 โดยค่า χ^2 / df เท่ากับ 1.208 ซึ่งน้อยกว่า 2.00 มีค่าความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.077 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่า เท่ากับ 0.95 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.91 และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งทั้ง 3 ดัชนีมีค่ามากกว่า 0.95 ส่วนดัชนีค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.012 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.030 ซึ่งทั้ง 2 ดัชนีมีค่าน้อยกว่า 0.05 และค่า Critical N มีค่า 274.97 ซึ่งมากกว่า 200 จึงแสดงให้เห็นว่าสามารถยอมรับโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันตามที่กำหนดได้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ภาพที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

4.2.1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่นำหลักการและแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาต่าง ๆ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี หลักสูตรศิลปบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560) งานวิจัยและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาเป็นพื้นฐานสำหรับการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีองค์ประกอบครบถ้วนตามทฤษฎีที่กำหนดไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ ได้สังเคราะห์ขึ้นผ่านกระบวนการสร้างบนพื้นฐานของทฤษฎีระบบ (System Approach) ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาร่างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นที่ 5 ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.1 ผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรอง พิจารณาสິงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึก ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เป็นการผสมผสานระหว่างการลงมือกระทำและความคิดใคร่ครวญ

1.2 เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้เดิม เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ การสะท้อนความคิดให้เกิดความเข้าใจ ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากประสบการณ์ที่ได้รับ

1.3 การเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนและปฏิบัติในสภาพจริงและปัญหาของชุมชนจริง เพื่อเพื่อแก้ปัญหาผ่านการคิดใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ

1.4 การพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ มีความเกี่ยวข้องกับควมรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบุคคล

1.5 พัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะทางด้านอารมณ์ การสร้างความสัมพันธ์ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งได้ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุมีผล

2. จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.1 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดการเตรียมพร้อมในการเรียนรู้

2.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม

2.3 เพื่อให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง สามารถสะท้อนคิดผลงานโดยการเชื่อมโยงการทํากิจกรรมบริการสังคมกับความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้

2.4 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้จากการปฏิบัติไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

2.5 เพื่อให้ผู้เรียนมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในสังคม เคารพสิทธิมนุษยชน มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3. เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นไปตามหลักการ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีมีหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม

- 1) พลเมืองดี
- 2) พลเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
- 3) คุณธรรม จริยธรรมกับความเป็นพลเมือง
- 4) จิตสาธารณะ กับความรับผิดชอบต่อสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พลเมืองกับการมีส่วนร่วม

- 5) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม
- 6) มนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร

7) การทุจริต และการเสริมสร้างแนวทางป้องกันการทุจริต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง พลเมืองไทย พลเมืองโลก

8) พลเมืองดีในศตวรรษที่ 21 และในสังคมยุคดิจิทัล

9) การสร้างความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลกที่ดี

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ก่อนดำเนินการ

เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดการปฐมนิเทศเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแก่ผู้เรียน โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1) ประสานงานและนัดหมายกับกลุ่มนักศึกษา พร้อมจัดเตรียมเอกสาร

2) ดำเนินการให้ความรู้พื้นฐานที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ทางด้านความเป็นพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี จำนวน 42 ชั่วโมง

3) อาจารย์ผู้สอนจำแนกคำอธิบายและเนื้อหาของรายวิชา เค้าวเคราะห์การสอน เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้และขอบเขตเนื้อหาอย่างชัดเจน

4) ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสอนตามรูปแบบและวิธีการดำเนินการสอนในแต่ละขั้นตอน อธิบายบทบาทของผู้สอน บทบาทผู้เรียน รวมทั้งวิธีการประเมิน

5) แนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ และวิธีการศึกษา ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน ใบงาน

6) จัดนักศึกษา 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยละความสามารถ (นักศึกษากลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน) โดยตลอดการจัดการเรียนรู้นักศึกษาทุกคนต้องประจำกลุ่มเดิม และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน

4.2 การดำเนินการ

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยมีส่วนที่แสดงถึงแนวทาง วิธีการที่ผู้สอนดำเนินการในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยแบ่งขั้นตอนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	บทบาทของอาจารย์ผู้สอน	บทบาทของนักศึกษา
ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักต่อปัญหาทางสังคม โดยการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านสื่อการสอน เช่น การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	1. อาจารย์ผู้สอนเตรียมสื่อการสอนต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ 2. อาจารย์ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักศึกษาทราบ 3. อาจารย์ผู้สอนบรรยายตามเอกสารประกอบการสอน และยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางสังคม 4. อาจารย์ให้นักศึกษาอธิบายและยกตัวอย่าง	1. นักศึกษาร่วมสนทนากับอาจารย์ตามสถานการณ์ หรือคำถามที่อาจารย์กำหนด 2. ตรวจสอบความรู้เดิมของนักศึกษาเองว่ามีความเข้าใจหรือเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่มากน้อยเพียงใด 3. นักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและความรู้พื้นฐานที่อาจารย์สอน 4. นักศึกษาสนทนา อธิบายหรือตอบคำถามต่าง ๆ ที่อาจารย์กำหนด
ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ โดยการร่วมมือทั้งกับผู้สอน เพื่อน และชุมชน โดยขั้นนี้จะให้ผู้เรียนรวมกลุ่มแล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถกำหนดประเด็นปัญหา และร่วมกันวางแผนกิจกรรมและเขียนโครงการที่จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้	1. อาจารย์ผู้สอนให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน 2. ให้นักศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม 3. อาจารย์ผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำให้กับนักศึกษา และสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักศึกษา	1. นักศึกษาแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยความสามารถ (นักศึกษากลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน) 2. นักศึกษาร่วมพูดคุยปัญหาร่วมกับกลุ่มถึงประเด็นปัญหาที่นักศึกษาสนใจและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม 3. นักศึกษานำปัญหาที่ได้มาร่วมกันระดมความคิด แสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นประเด็นปัญหาของแต่ละกลุ่ม
ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดขึ้น	1. อาจารย์คอยแนะนำให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะกับนักศึกษาในการวิเคราะห์ปัญหา	1. นักศึกษาในแต่ละกลุ่มระดมความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์จากสภาพปัญหาที่

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	บทบาทของอาจารย์ผู้สอน	บทบาทของนักศึกษา
จากการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผ่านการปฏิบัติจริง โดยการลงพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรม มาผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการออกแบบกิจกรรม และสรุปผลกิจกรรม	2. อาจารย์คอยแนะนำให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะกับนักศึกษาในการสรุปประเด็น 3. อาจารย์ผู้สอนคอยสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักศึกษาในการทำงานร่วมกับกลุ่ม	2. นักศึกษาเรียนรู้แสดงความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่ม 3. นักศึกษาแต่ละกลุ่มสามารถใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่กลุ่มสนใจ 4. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำข้อมูลหรือความรู้ได้ศึกษาร่วมกันมาร่วมกันสรุปและค้นคว้าเพิ่มเติม 5. นักศึกษาแต่ละกลุ่มเขียนสรุปประเด็นปัญหา โดยให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน 6. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน
ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน เป็นขั้นการแสดงผลงานของผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยผลงานที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคม ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกัน และผู้สอนอาจจะให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับผลงานที่ผู้เรียนได้ทำจนสำเร็จร่วมกับผู้อื่น ชุมชน และสังคม	1. อาจารย์ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาแต่ละคน โดยนำคะแนนที่ได้มาเฉลี่ยเพื่อนำไปเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษา	1. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอประเด็นปัญหา เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มอื่น ๆ สามารถเสนอแนะความคิดเห็นที่แตกต่างเพิ่มเติมได้

4.3 การวัดและประเมินผล

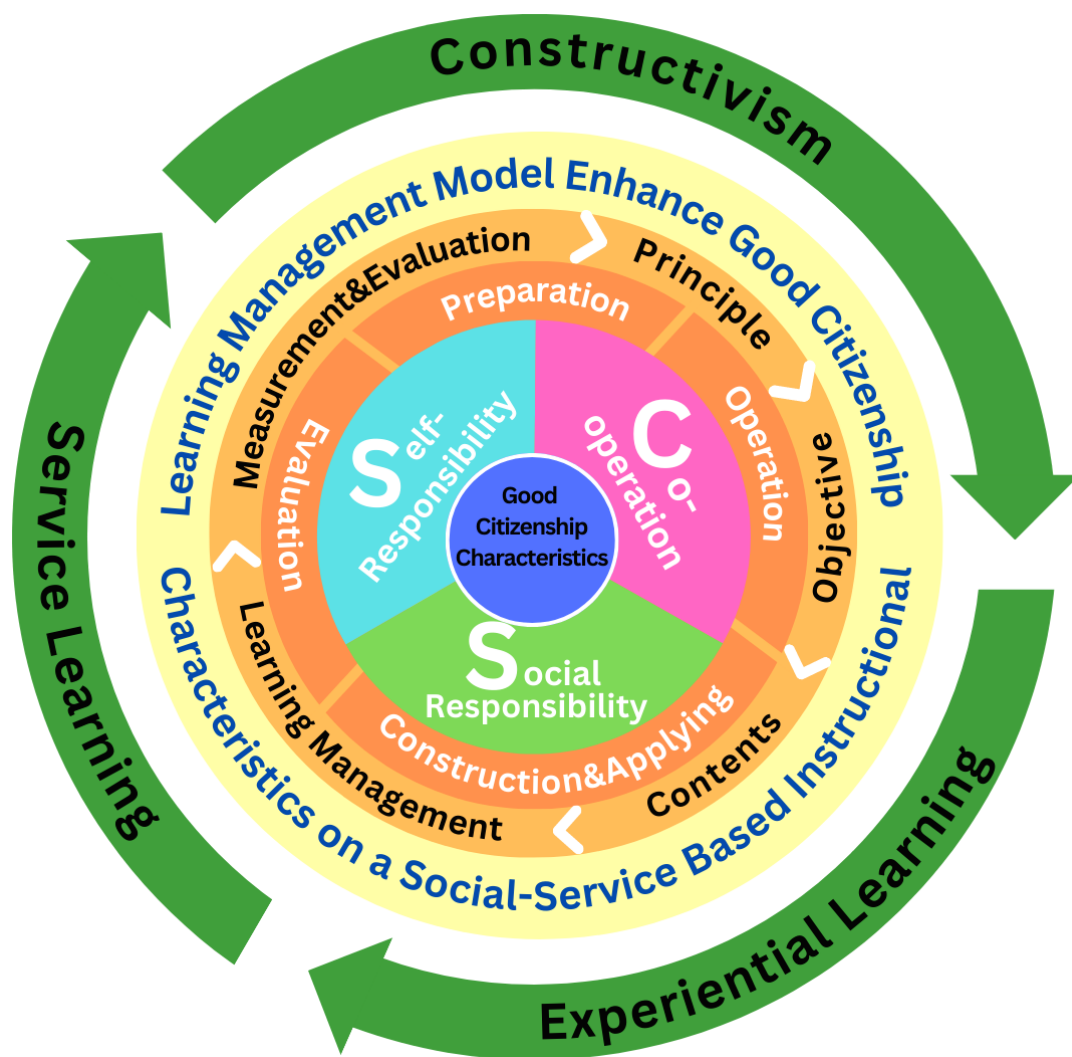
การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินความสามารถตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วย การรับผิดชอบตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม หลังการเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการลงบริการสังคม และสามารถสร้างผลงานในรูปแบบนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาสังคม โดยการใช้แบบประเมินสมรรถนะที่เหมาะสม กำหนดเกณฑ์การประเมินเป็นเกณฑ์ระดับคุณภาพ ซึ่งการวัดประกอบด้วย ประเมินเป็นระยะ

1) ในขณะที่ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แผนการสอนทั้งหมดจำนวน 9 แผน ใช้เวลา 14 สัปดาห์ จำนวน 42 ชั่วโมง อีกทั้งผู้สอนต้องสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียนในประเด็นการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อดูว่าผู้เรียนมีปัญหาในการทำกิจกรรมกลุ่มหรือไม่ หากมีผู้สอนจะได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือต่อไป

2) หลังเรียน ดำเนินการประเมินความสามารถของผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วย ความสามารถในการทำงานเป็นทีม ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่ผู้เรียนนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการลงบริการสังคม และสามารถสร้างผลงานในรูปแบบงานวิจัย โดยพิจารณาคะแนนจากการใช้แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี,แบบประเมินผลงานวิจัย และตรวจให้คะแนนโดยกำหนดตามเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Scoring Rubrics)

ดังนั้น สามารถสรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ดังแสดงดังภาพที่ 4.5

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ภาพที่ 4.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

4.2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพ และความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) รองศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรเนาวรัตน์ 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพธิพันธ์ พาณิช 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวีณา เอี่ยมยี่สุน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

4.2.2.1 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผลปรากฏดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.	
		1	2	3				
1	ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้							
	1) ความชัดเจนในการบรรยายความเป็นมาของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	2) ความเหมาะสมของเหตุผลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	3) การใช้ภาษาและการเรียบเรียงความเป็นมาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมข้อที่ 1		5.00	5.00	4.67	15	4.89	0.19	มากที่สุด
2	ทฤษฎีหรือแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้							
	1) ความชัดเจนในการบรรยายแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.	
		1	2	3				
2	2) ความเหมาะสมในการนำแนวคิดมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	3) การใช้ภาษาในการอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดต่าง ๆ	4	5	5	14	4.67	0.58	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมข้อที่ 2		4.67	5.00	5.00	15	4.89	0.19	มากที่สุด
3	องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้							
	1) หลักการ							
	1.1 ความชัดเจนของหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	1.2 ความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานที่นำมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	1.3 แสดงให้เห็นจุดเน้นของการจัดการเรียนรู้	4	5	5	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	1.4 สามารถเป็นกรอบในการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	1.5 การใช้ภาษาและการเรียงลำดับหลักการ	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.80	5.00	4.60	14	4.80	0.20	มากที่สุด
	2) จุดมุ่งหมาย							
	2.1 ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายกับหลักการ	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	2.2 ความชัดเจนแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	2.3 ความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	2.4 การใช้ภาษาและการเรียบเรียงถ้อยคำมีความเหมาะสมเข้าใจง่าย	4	5	5	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.75	5.00	5.00	15	4.92	0.14	มากที่สุด

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.	
		1	2	3				
3	3) เนื้อหา							
	3.1 ความสอดคล้องและนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.2 ขอบเขตของเนื้อหามีความเหมาะสม	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	5.00	5.00	5.00	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	4) กระบวนการจัดการเรียนรู้							
	4.1 ความชัดเจนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	4.2 ความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	4	5	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	4.3 ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้สามารถทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุผล	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	5.00	4.67	5.00	15	4.89	0.19	มากที่สุด
	5) การวัดและการประเมินผล							
	5.1 ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	5.2 ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์และแนวทางการวัดและการประเมินผล	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	5.3 ความชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	5.00	5.00	4.67	15	4.89	0.19	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมข้อที่ 3		4.91	4.93	4.85	15	4.90	0.15	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด						4.89	0.18	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.19 คุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานของระดับคุณภาพและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผลการประเมินค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยด้านองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.19) ด้านความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และด้านทฤษฎีหรือแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.18) แสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้

4.2.2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ผลปรากฏดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย	
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.		
		1	2	3					
1	คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้								
	1) รายละเอียดในคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้อย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด	
	2) แนวทางในการศึกษาเอกสารก่อนการจัดการเรียนรู้แสดงถึงความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้ศึกษาคู่มืออย่างชัดเจน	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด	
	3) รายละเอียดในคู่มือบอกเกี่ยวกับการจัดเตรียมสิ่งที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด	
	4) แผนภูมิแสดงแนวทางการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนมีความชัดเจน	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด	
	5) การสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องจัดเตรียมสำหรับการวัดและประเมินผลมีความชัดเจนและง่ายต่อการเตรียม	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด	

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.	
		1	2	3				
1	6) การกล่าวถึงวิธีการคิดคะแนนการพิจารณาตัดสินผลการเรียนรู้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	7) ข้อเสนอแนะด้านบทบาทผู้สอนบทบาทผู้เรียนและการจัดสภาพการเรียนรู้มีความชัดเจนนำไปปฏิบัติได้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		5.00	5.00	4.67	15	4.89	0.19	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.20 ผลการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม พบว่าค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพและความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.19)

4.2.2.3 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ผลปรากฏดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.	
		1	2	3				
1	การกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้							
	1) การกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ครบถ้วนครอบคลุมความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	2) การเรียบเรียงลำดับองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมช่วยให้เข้าใจง่าย	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	3) องค์ประกอบภายในแผนการจัดการ	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.	
		1	2	3				
	เรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน							
ค่าเฉลี่ยรวมข้อที่ 1		5.00	5.00	4.67	15	4.89	0.19	มากที่สุด
2	องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้							
	1) ชื่อของแผนการจัดการเรียนรู้ น่าสนใจและเหมาะสมกับเนื้อหา	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	2) สาระสำคัญของแผนการจัดการ เรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	3) จุดประสงค์การเรียนรู้							
	3.1 จุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.2 จุดประสงค์ของแผนการจัดการ เรียนรู้มีความชัดเจนสามารถแสดงถึง สิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.3 จุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ กำหนดมีความเป็นไปได้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	25	5.00
	4) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี							
	4.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ ส่งเสริมให้กับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	5) เนื้อหา							
	5.1 เนื้อหาสอดคล้องกับการส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแต่ละ แผนการจัดการเรียนรู้ และสามารถนำไปสู่ การบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการ จัดการเรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้							
	ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด

ข้อ	รายการที่ตรวจสอบ	ระดับค่าคะแนนคุณภาพ						แปล ความหมาย
		ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{x}$	S.D.	
		1	2	3				
2	ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	5.00	5.00	4.75	14.8	4.92	0.14	มากที่สุด
	7) การวัดและประเมินผล							
	7.1 การวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ	4	5	5	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	7.2 การวัดผลและประเมินผลมี สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ใน แผนการจัดการเรียนรู้	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	7.3 ใช้วิธีการวัดและประเมินที่หลากหลาย	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	7.4 มีวิธีการวัดผล เครื่องมือในการวัด และเกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองดีของแต่ละแผนการ จัดการเรียนรู้ชัดเจน	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.75	5.00	4.75	15	4.83	0.14	มากที่สุด
	8) สื่อการเรียนรู้							
	8.1 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	4	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	8.2 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	8.3 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการ เรียนรู้	5	5	5	15	5.00	0.00	มากที่สุด
	8.4 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ ตอบสนองต่อความแตกต่างของ ผู้เรียน	4	5	5	14	4.67	0.58	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.75	5.00	4.75	14.5	4.83	0.14	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมข้อที่ 2		4.94	5.00	4.78	15	4.91	0.13	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด						4.90	0.16	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.21 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพและความเป็นไปได้ของแผนการจัดการเรียนรู้ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีการประเมินค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.13) รองลงมาเป็นด้านการกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19)

4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม

ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าการด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

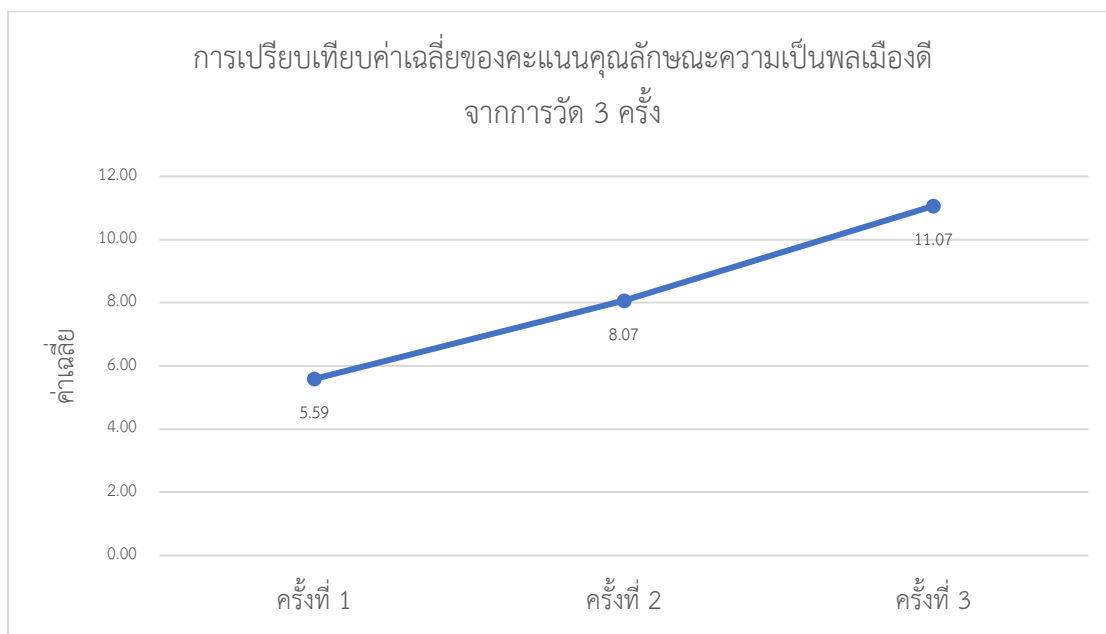
4.3.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาปริญญาตรี จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี(ครั้งที่)	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	ระดับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
1	30	12	5.59	0.29	พอใช้
2	30	12	8.07	0.30	ดี
3	30	12	11.07	0.30	ดีมาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม จากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.59, 8.07$ และ 11.07) ตามลำดับ แสดงว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีเพิ่มขึ้นตามลำดับการวัด และจากการวิเคราะห์

ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยจากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง มาแสดงเป็นกราฟเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่สูงขึ้น แสดงดังภาพที่ 4.6

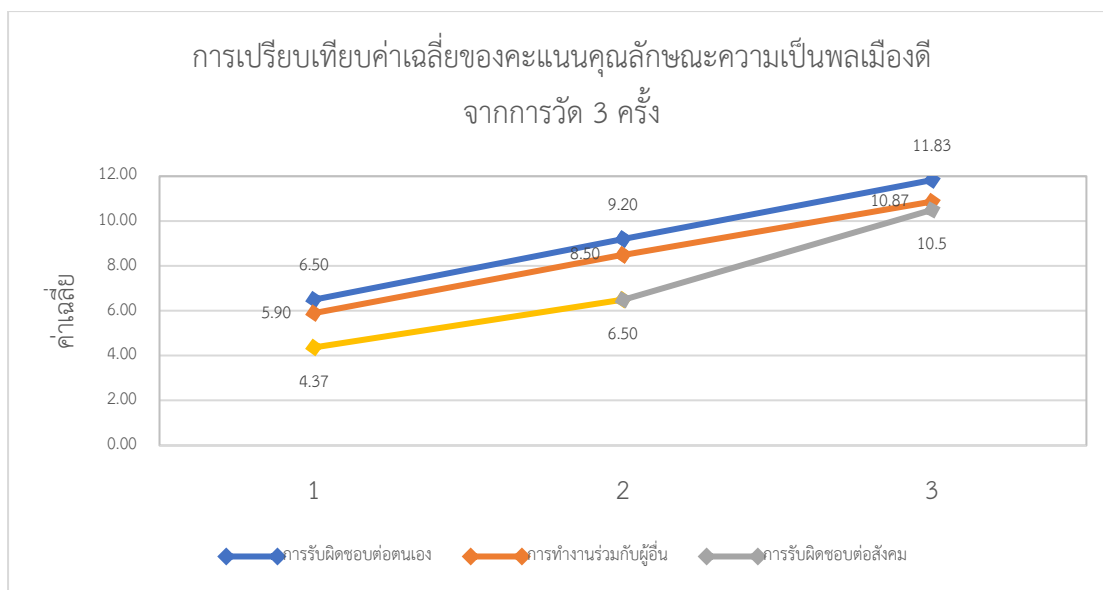

ภาพที่ 4.6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากการวัด 3 ครั้ง

ตารางที่ 4.23 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาปริญญาตรีรายด้าน จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง

ครั้งที่	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี					
	การรับผิดชอบตนเอง		การทำงานร่วมกับผู้อื่น		การรับผิดชอบต่อสังคม	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
1	6.50	0.57	5.90	0.31	4.37	0.56
2	9.20	0.41	8.50	0.63	6.50	0.51
3	11.83	0.38	10.87	0.68	10.50	0.51

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์รายด้าน จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง เพิ่มขึ้นตามลำดับการวัด และจากการวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยรายด้านจากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง มาแสดงเป็นกราฟเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่สูงขึ้นตลอดระยะเวลาของการทดลอง แสดงดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีเป็นรายด้าน จากการวัด 3 ครั้ง

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียวแบบวัดซ้ำ

4.3.2.1 ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้งด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA) ดังแสดงในตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง

Source (แหล่งความแปรปรวน)	SS (ผลรวมกำลังสอง ค่าเบี่ยงเบน)	df	MS (ผลรวมกำลังสอง ค่าเฉลี่ย)	F	Sig.
ภายในกลุ่ม					
GCC_ALL	439.200	2	210.600	1566.000	.001
Error	8.133	58	.140		
Mauchly's W = .722, Chi-Square = 9.137, df = 2.00, Sig = .010; Sphericity Assumed					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($p < .05$)

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีโดยรวม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีหนึ่งตัว

ประกอบแบบวัดซ้ำ ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ One-way ANOVA Analysis of Variance with Repeated Measures โดยใช้สถิติ Mauchly's Test of Sphericity พบว่า ความแปรปรวนมีลักษณะเป็น Compound Symmetry ซึ่งหมายถึง ความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งมีขนาดเท่า ๆ กัน ซึ่งถือว่าไม่เป็นการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น จึงสามารถนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนมีหนึ่งตัวประกอบแบบวัดซ้ำได้ และใช้วิธี Sphericity Assumed

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้ง ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	ครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 5.60$)	ครั้งที่ 2 ($\bar{X} = 8.00$)	ครั้งที่ 3 ($\bar{X} = 11.00$)
ครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 5.60$)	-		
ครั้งที่ 2 ($\bar{X} = 8.00$)	2.400*		
ครั้งที่ 3 ($\bar{X} = 11.00$)	5.400	3.000*	-

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี 3 ครั้งสูงขึ้นเป็นลำดับ โดยครั้งที่สาม มากกว่า ครั้งที่สอง และครั้งที่หนึ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสูงขึ้นในแต่ละระยะ

4.3.2.2 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีรายด้าน จากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้ง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA)

1) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบตนเอง

ตารางที่ 4.26 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง

Source (แหล่งความแปรปรวน)	SS (ผลรวมกำลังสอง ค่าเบี่ยงเบน)	df	MS (ผลรวมกำลัง สองค่าเฉลี่ย)	F	Sig.
ภายในกลุ่ม					
GCC_SELRE	426.689	2	213.344	978.610	.001
Error	12.644	58	.218		
Mauchly's W = .915, Chi-Square = 2.484, df = 2.000, Sig = .289; Sphericity Assumed					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($p < .05$)

จากตารางที่ 4.26 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีหนึ่งตัวประกอบแบบวัดซ้ำ ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ One-way ANOVA Analysis of Variance with Repeated Measures โดยใช้สถิติ Mauchly's Test of Sphericity พบว่า ความแปรปรวนมีลักษณะเป็น Compound Symmetry ซึ่งหมายถึง ความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งมีขนาดเท่า ๆ กัน ซึ่งถือว่าไม่เป็นการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น จึงสามารถนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนมีหนึ่งตัวประกอบแบบวัดซ้ำได้ และใช้วิธี Sphericity Assumed

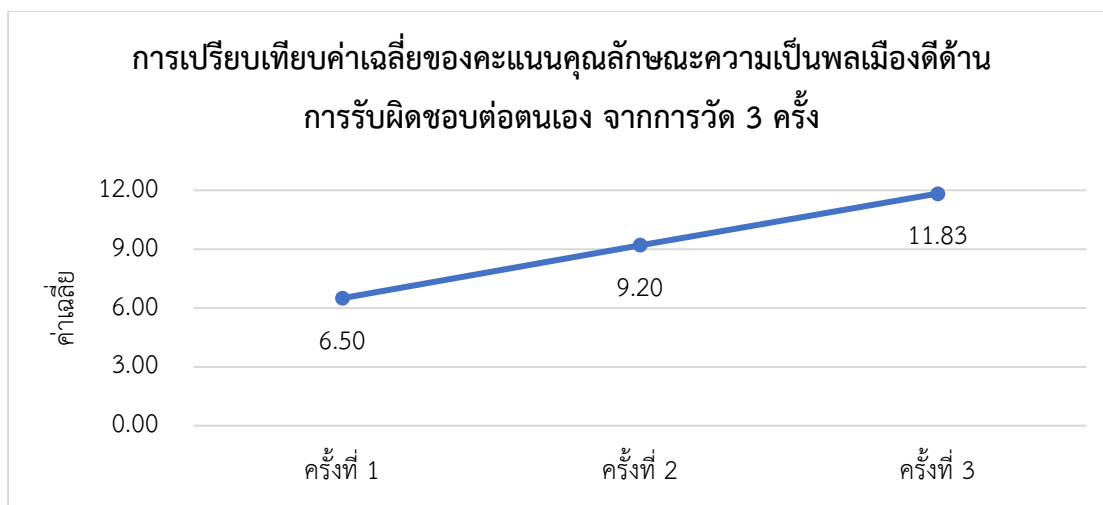
ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อตนเองในการวัดแต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง

ตารางที่ 4.27 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบตนเอง

การรับผิดชอบตนเอง	ครั้งที่ 1 ($\bar{x} = 6.50$)	ครั้งที่ 2 ($\bar{x} = 9.20$)	ครั้งที่ 3 ($\bar{x} = 11.83$)
ครั้งที่ 1 ($\bar{x} = 6.50$)	-		
ครั้งที่ 2 ($\bar{x} = 9.20$)	2.700*		
ครั้งที่ 3 ($\bar{x} = 11.83$)	5.333*	2.633*	-

จากตารางที่ 4.27 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ ทั้งนี้ในแต่ละคู่มีค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบตนเองที่เพิ่มขึ้นทุกคู่

เพื่อให้เห็นความชัดเจนถึงการพัฒนาของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบตนเองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยจากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้ง มาแสดงเป็นกราฟเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบตนเองที่สูงขึ้น แสดงดังภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง จากการวัด 3 ครั้ง

2) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ตารางที่ 4.28 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง

Source (แหล่งความแปรปรวน)	SS (ผลรวมกำลังสอง ค่าเบี่ยงเบน)	df	MS (ผลรวมกำลังสอง ค่าเฉลี่ย)	F	Sig.
ภายในกลุ่ม					
GCC_WOKTO	380.289	2	185.144	584.313	.001
Error	18.378	58	.317		
Mauchly's W = .779, Chi-Square = 7.011, df = 2, Sig = .030; Sphericity Assumed					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($p < .05$)

จากตารางที่ 4.28 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีหนึ่งตัวประกอบแบบวัดซ้ำ ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ One-way ANOVA Analysis of Variance with Repeated Measures โดยใช้สถิติ Mauchly's Test of Sphericity พบว่า ความแปรปรวนมีลักษณะเป็น Compound Symmetry ซึ่งหมายถึง ความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งมีขนาดเท่า ๆ กัน ซึ่งถือว่าไม่เป็นการละเมิดข้อตกลง

เบื้องต้น จึงสามารถนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนมีหนึ่งตัวประกอบแบบวัดซ้ำได้ และใช้วิธี Sphericity Assumed

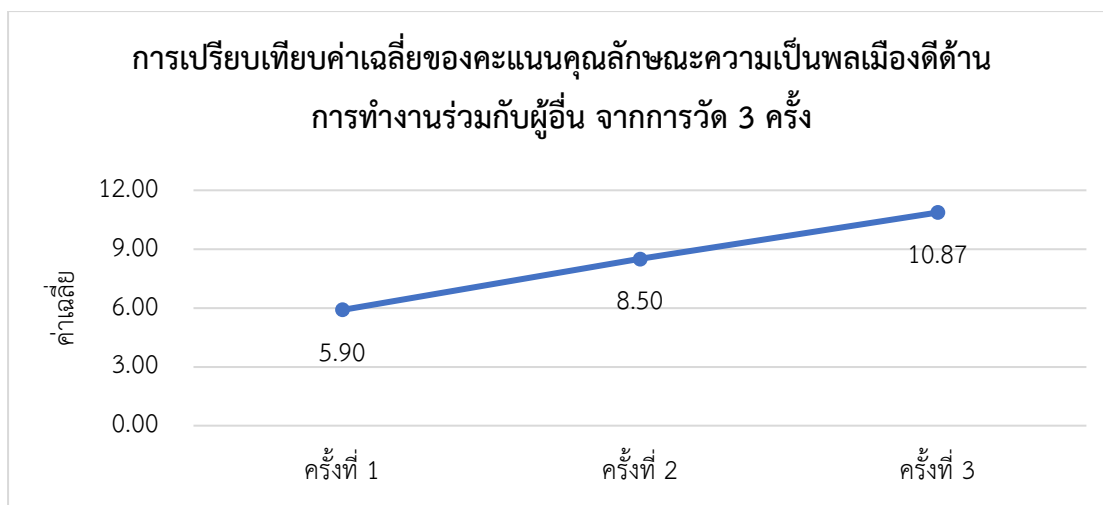
ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นในการวัดแต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ตารางที่ 4.29 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การทำงานร่วมกับผู้อื่น	ครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 5.90$)	ครั้งที่ 2 ($\bar{X} = 8.50$)	ครั้งที่ 3 ($\bar{X} = 10.87$)
ครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 5.90$)	-		
ครั้งที่ 2 ($\bar{X} = 8.50$)	2.600*		
ครั้งที่ 3 ($\bar{X} = 10.87$)	4.967*	2.367*	-

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ ทั้งนี้ในแต่ละคู่มีค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่เพิ่มขึ้นทุกคู่

เพื่อให้เห็นความชัดเจนถึงการพัฒนาของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยจากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้ง มาแสดงเป็นกราฟเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่สูงขึ้น แสดงดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการวัด 3 ครั้ง

3) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคม

ตารางที่ 4.30 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคมจากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง

Source (แหล่งความแปรปรวน)	SS (ผลรวมกำลังสอง ค่าเบี่ยงเบน)	df	MS (ผลรวมกำลังสอง ค่าเฉลี่ย)	F	Sig.
ภายในกลุ่ม					
GCC_SOCRE	581.689	2	290.844	1078.273	.001
Error	15.644	58	.270		
Mauchly's W = .984, Chi-Square = .466, df = 2, Sig = .792; Sphericity Assumed					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($p < .05$)

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีหนึ่งตัวประกอบแบบวัดซ้ำ ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ One-way ANOVA Analysis of Variance with Repeated Measures โดยใช้สถิติ Mauchly's Test of Sphericity พบว่า ความแปรปรวนมีลักษณะเป็น Compound Symmetry ซึ่งหมายถึง ความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งมีขนาดเท่า ๆ กัน ซึ่งถือว่าไม่เป็นการละเมิดข้อตกลง

เบื้องต้น จึงสามารถนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนมีหนึ่งตัวประกอบแบบวัดซ้ำได้ และใช้วิธี Sphericity Assumed

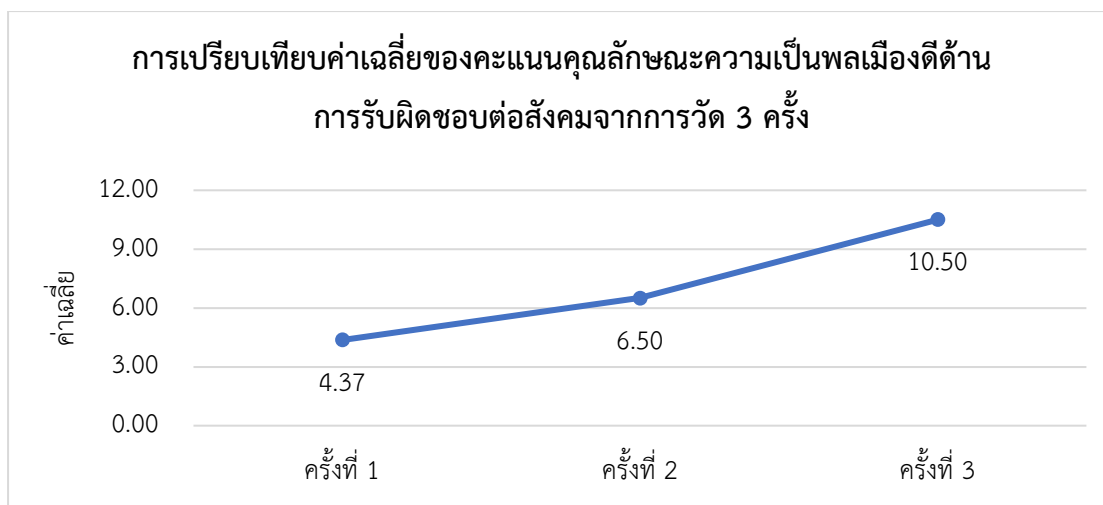
ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคม ในการวัดแต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคม

ตารางที่ 4.31 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคม

การรับผิดชอบต่อสังคม	ครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 4.37$)	ครั้งที่ 2 ($\bar{X} = 6.50$)	ครั้งที่ 3 ($\bar{X} = 10.50$)
ครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 4.37$)	-		
ครั้งที่ 2 ($\bar{X} = 6.50$)	2.133*		
ครั้งที่ 3 ($\bar{X} = 10.50$)	6.133*	4.000*	-

จากตารางที่ 4.31 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ ทั้งนี้ในแต่ละคู่มีค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคมที่เพิ่มขึ้นทุกคู่

เพื่อให้เห็นความชัดเจนถึงการพัฒนาของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยจากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้ง มาแสดงเป็นกราฟเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคมที่สูงขึ้น แสดงดังภาพที่ 4.10

ภาพที่ 4.10 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคมจากการวัด 3 ครั้ง

โดยสรุป ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สามารถส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคมให้เพิ่มสูงขึ้นได้

4.3.3 ผลการวิเคราะห์คุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม

ผลการประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม การนำเสนอนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเป็นรายงานจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้จัดทำขึ้นโดยการบริการสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.32 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษาภาพรวม

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. เรื่อง แนวทางการกำจัดขยะในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	3.66	0.42	ดี
2. เรื่อง การป้องกันปัญหาเสพติดในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	3.58	0.50	ดีมาก
ภาพรวม	3.62	0.12	ดีมาก

จากตาราง 4.32 คุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษาซึ่งเป็นผลงานจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้

โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 เรื่อง ในภาพรวมรายงานกิจกรรมบริการสังคมทั้ง 2 เรื่องของนักศึกษา มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง พบว่ามีผลรายงานกิจกรรมบริการสังคมอยู่ในระดับดีมากทั้งสองเรื่อง

ตารางที่ 4.33 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษารายข้อ

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1	ชื่อเรื่องกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจนน่าสนใจ	3.80	0.41	ดีมาก
2	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่ศึกษา	3.60	0.50	ดีมาก
3	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง	3.40	0.50	ดีมาก
4	กำหนดขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคมได้อย่างเหมาะสม	3.40	0.50	ดีมาก
5	ความรู้ความเข้าใจและการให้คำนิยามความหมายเฉพาะเรื่อง	3.60	0.50	ดีมาก
6	การกำหนดกรอบกิจกรรมบริการสังคมมีความเหมาะสมชัดเจน	2.40	0.50	ดี
7	การศึกษาเอกสารและแหล่งข้อมูล	3.60	0.50	ดีมาก
8	การออกแบบและวางแผนกิจกรรมบริการสังคม	3.00	0.64	ดี
9	ขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจน	3.20	0.41	ดีมาก
10	การปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด	3.60	0.50	ดีมาก
11	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความเหมาะสมและมีคุณภาพ	3.60	0.50	ดีมาก
12	กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจนและเหมาะสม	3.20	0.41	ดีมาก
13	การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล	2.80	0.76	ดี
14	การแปลความหมายและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องชัดเจน	2.80	0.41	ดี
15	ผลสรุปที่ได้มีความครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม	3.40	0.50	ดีมาก
16	การอภิปรายผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม	3.00	0.64	ดี
17	ข้อเสนอแนะมีความชัดเจน	2.80	0.41	ดี

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
18	การนำไปใช้ประโยชน์	4.00	0.00	ดีมาก
19	รูปแบบการเขียนรายงานถูกต้อง	3.80	0.41	ดีมาก

จากตาราง 4.33 คุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีข้อที่อยู่ในระดับดีมากจำนวน 13 ข้อ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ($\bar{X}$ = 3.20 – 4.00, S.D. = 0.00 - 0.76) มีข้อที่อยู่ในระดับดีจำนวน 6 ข้อ

โดยสรุปแล้วผลงานของนักศึกษาที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคมภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากทุกเรื่อง ซึ่งสะท้อนว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ช่วยพัฒนาให้นักศึกษาทำผลงานได้อยู่ในระดับดีมาก และสร้างผลงานที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคมจากผลการบริการสังคมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และ 3) เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

5.1.1.1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผลการศึกษาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นเตรียมการ (2) ขั้นปฏิบัติการ (3) ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (4) ขั้นประเมินผลงาน และ 5) การวัดประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรับผิดชอบตนเอง 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) การรับผิดชอบต่อสังคม และประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมการบริการสังคม

5.1.1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

องค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การรับผิดชอบตนเอง องค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น องค์ประกอบที่ 3 การรับผิดชอบต่อสังคม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 120.75 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 100 โดยค่า χ^2/df เท่ากับ 1.208 ซึ่งน้อยกว่า 2.00 มีค่าความน่าจะเป็น (P value) เท่ากับ 0.077 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.91 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ซึ่งทั้ง 3 ดัชนีมีความมากกว่า 0.95 ส่วนดัชนีค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.012 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.030 ซึ่งทั้งสองดัชนีมีค่าน้อยกว่า 0.05 และค่า Critical N มีค่า 274.97 ซึ่งมากกว่า 200 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardize Factor Loading) พบว่า มีค่าเกิน 0.50 ทุกองค์ประกอบ มีค่าตั้งแต่ 0.95 – 0.98 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (square multiple correlation) (R^2) มีค่าระหว่าง 0.91 – 0.97 โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสรุปผลเป็นรายด้านได้ดังนี้ (1) ด้านการรับผิดชอบตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.98 (2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.98 (3) ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95

5.1.2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มี 5 ข้อ ได้แก่ (1) ผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรอง พิจารณาสິงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึก ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เป็นการผสมผสานระหว่างการลงมือกระทำและความคิดใคร่ครวญ (2) เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้เดิม เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ การสะท้อนความคิดให้เกิดความเข้าใจ ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากประสบการณ์ที่ได้รับ (3) การเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนและปฏิบัติในสภาพจริง และปัญหาของชุมชนจริง เพื่อเพื่อแก้ปัญหาผ่านการคิดใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ (4) การพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ มีความเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบุคคล (5) พัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะทางด้านอารมณ์ การสร้างความสัมพันธ์

โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งได้ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มี 5 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดการเตรียมพร้อมในการเรียนรู้ (2) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม (3) เพื่อให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง สามารถสะท้อนคิดผลงานโดยการเชื่อมโยงการทำกิจกรรมบริการสังคมกับความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ (4) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้จากการปฏิบัติไปในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (5) เพื่อให้ผู้เรียนมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม เศรษฐกิจ มนุษยชน มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มี 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พลเมืองกับการมีส่วนร่วม และ 3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง พลเมืองไทย พลเมืองโลก 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นเตรียมการ (2) ขั้นปฏิบัติการ (3) ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (4) ขั้นประเมินผลงาน และ 5) การประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ประเมินโดยอาจารย์ผู้สอน

5.1.3 ผลการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

5.1.3.1 ผลการทดสอบความแปรปรวนร่วมทางเดียวแบบวัดซ้ำของคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้ผลการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองดีตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ทั้ง 3 ครั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแปรปรวนร่วมทางเดียวแบบวัดซ้ำของคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการรับผิดชอบต่อสังคม มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตลอดช่วงเวลาการทดลอง และคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีรายด้านทั้ง 3 ครั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษา

ปริญญาดรี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาด้านการรับผิดชอบต่อตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการรับผิดชอบต่อสังคม

5.1.3.2 ผลประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษาซึ่งเป็นผลงานจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาดรี มีผลทั้งหมดในภาพรวมรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษา มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.12)

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 ผลศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาดรี

1) ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาดรีพบว่า องค์ประกอบและรายละเอียดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดและการประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบและรายละเอียดของรูปแบบได้มาโดยการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากจอยซ์ และวีล (Joyce & Weil, 2015), แอนเดอร์สัน (Anderson, 1997), Kemp, Morrison and Ross, 1998, Arends, 1997 สกัลการ สังข์ทอง (2562) และดวงพร ภาคนิมมวล (2564) อีกทั้งศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism), ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) และทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) และการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักการศึกษาหลายท่าน แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับจอยซ์ และวีล (Joyce & Weil, 2015) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ คือ หลักการ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินการ และการวัดและประเมินผล หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนจะเป็นตัวขึ้นกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่วนการวัดและประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับแอนเดอร์สัน (Anderson, 1997) ที่กล่าวว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ หลักฐานที่แสดงการยอมรับประสิทธิภาพของรูปแบบนั้น

สอดคล้องกับสกุลการ สังข์ทอง (2562) ที่กล่าวว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และ การวัดการประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ ดวงพร ภาคนิมโน (2564) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และพบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการสอน และการวัดประเมินผล

การจัดองค์ประกอบให้มีความสัมพันธ์กันจะทำให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย โดยมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) หลักการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เน้นการฝึกฝนและผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสภาพจริง ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับเพียเจต์ (Piaget อ้างถึงใน บุปผชาติ ทัพพิกรณ์, 2552) กล่าวว่าหลักการสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสำคัญของความรู้เดิม เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สอดคล้องกับ เพเพิร์ท (Papert อ้างถึงใน สหทัยา พลปฎิพี และมูลนิธิศึกษาพัฒนา, 2550) กล่าวว่าหลักการสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ และสอดคล้องกับดวงพร ภาคนิมโน (2564) กล่าวว่า หลักการสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น 2) จุดมุ่งหมายเป็นเป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอนแบบบริการสังคมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเพื่อให้แสดงถึงเป้าหมาย ที่ต้องการให้เกิดขึ้น คือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง สร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และสร้างความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สกุลการ สังข์ทอง (2562) ที่กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้นำไปสู่การกำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ การเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์เดิมของผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ให้นำความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ 3) เนื้อหา ได้จากการวิเคราะห์หลักสูตรศิลปบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560)

ผู้วิจัยได้จัดลำดับเนื้อหา โดยเรียงเนื้อหาที่ต้องศึกษาก่อนหลัง และเนื้อหาที่มีความยากง่ายที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี 4)

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นเตรียมการ (2) ขั้นปฏิบัติการ (3) ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง และ (4) ขั้นประเมินผลงาน สอดคล้องกับ ศิริินภา คุ่มจั่น (2563) ที่กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ประกอบด้วย ขั้นเตรียมบริบท ขั้นปฏิสัมพันธ์ สร้างสรรค์ความรู้ ขั้นเผชิญสถานการณ์เพื่อการประยุกต์ใช้ รวมความคิดและผลิตชิ้นงาน และขั้นประเมินผล ชิ้นชมผลงาน และ 5) การวัดและการประเมินผล เป็นการวัดผลและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่แสดงถึงพฤติกรรมที่เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ รินทร์ภัส ศิริินพรัตน์ (2564) ที่อธิบายว่า การประเมินการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเก็บข้อมูลความก้าวหน้าของการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินผลไปพร้อมกับผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับสภาพจริง คือ การประเมินความสามารถที่เริ่มตั้งแต่การประเมินความคิด การวางแผน กระบวนการทำงาน คุณธรรมจริยธรรมระหว่างการทำงาน ความตั้งใจ ใส่ใจ จนสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

2) ผลการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับผิดชอบตนเอง ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการรับผิดชอบต่อสังคม โดยอภิปรายผลองค์ประกอบรายด้านตามลำดับ ดังนี้ ด้านการรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นองค์ประกอบแรกของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีโดยผู้สอนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะในการรับผิดชอบต่อตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานอย่างเต็มความสามารถ รับผิดชอบต่อหมู่คณะ ทำงานอย่างเต็มกำลัง และตั้งใจทำงานให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ และทันต่อเวลาที่กำหนด ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่นปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงไม่แสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องสุทธิพงษ์ คงชนะ (2562) ที่กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ ความมุ่งมั่นในการทำงานด้วยความตั้งใจและละเอียดรอบคอบ เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและยอมรับในผลของการกระทำของตนเอง และนำผลของการกระทำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้งานที่ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นองค์ประกอบที่สองของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีโดยผู้สอนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถสามารถกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างสร้างสรรค์แสดงความคิดเห็นของตนเอง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนตระหนักในบทบาทหน้าที่ และรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ นิธิ เรืองสุขอุดม (2563) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จของงานต่าง ๆ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการทำงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ดังนั้น การทำงานเป็นทีมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงานได้ตรงตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1) การสร้างทีมงาน เป็นการคัดเลือกสมาชิกของทีมให้มีความหลากหลาย และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนมอบหมายงานและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกอย่างเหมาะสม 2) การสร้างบรรยากาศ เป็นการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่แสดงออกถึงการยอมรับ ยกย่อง และ 3) การบริหารการเปลี่ยนแปลงของทีมงาน เป็นการเข้าใจจุดอ่อนและจุดแข็งของทีม สามารถนำประเด็นความขัดแย้งมาหาข้อสรุปที่ดีร่วมกันอย่างมีเหตุผลเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม เป็นองค์ประกอบที่สามของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายโดยผู้สอนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและอาสาทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นมาร้องขอ สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น โดยการปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่ส่งผลให้เกิดผลดีต่อตนเองตลอดจนสังคมส่วนรวม และสามารถดูแลรักษาสาธารณะสมบัติด้วยความเต็มใจ ไม่นำทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นของตนเอง ดูแลทรัพย์สินของผู้อื่นและส่วนรวม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น สอดคล้องกับ นิชาภัทร สุวรรณศรี (2561) ได้กล่าวว่า พลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การมีส่วนร่วมในการทำคุณประโยชน์เพื่อส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตสาธารณะ และมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชน สังคม ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

5.2.2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาจากหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการ

พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) 3) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) 4) ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) 5) แนวคิดของความเป็นพลเมืองดี และ 6) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีซึ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแบบการเรียนรู้ของตนเอง ค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและชุมชน ได้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติในสภาพจริง ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ในกระบวนการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนอย่างรอบคอบทำให้รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของจอยซ์ และวิล (Joyce & Weil, 2015) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ คือ หลักการ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและขั้นตอน การดำเนินการ และการวัดและประเมินผล หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะเป็นตัวชี้้นำกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและขั้นตอน การดำเนินการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่วนการวัดและประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแอนเดอร์สัน (Anderson, 1997) ที่กล่าวว่ารูปแบบ การจัดการเรียนรู้จะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ หลักฐานที่แสดงการยอมรับประสิทธิภาพของรูปแบบนั้น สอดคล้องกับสกุศลการ สังข์ทอง (2562) ที่กล่าวว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และ การวัดการประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ ดวงพร ภาคนิมมวล (2564) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และพบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการสอน และการวัดประเมินผล

5.2.3 ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พบว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี อยู่ในระดับดีมาก และมีพัฒนาการดีขึ้นตามลำดับจากการวัดซ้ำจำนวน 3 ครั้ง จาก

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง 4) ขั้นประเมินผลงาน เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาหรือความสามารถของนักศึกษาในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ มาใช้ในการสร้างผลงานในการแก้ปัญหาสังคมร่วมกับบุคคลอื่น และชุมชน และยังสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ด้วย โดยการได้ลงมือปฏิบัติจริง คิดเอง ทำเอง ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้และสรุปความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับศักดิ์ชัย นิริญทวี (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี ควรเป็นกระบวนการที่เน้นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่น กล่าวโดยวิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หรือลงมือทำ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของการสร้างทักษะการเรียนรู้ทั้งด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา และทักษะการสื่อสารและการร่วมมือทำงาน อีกทั้ง การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้เชิงรุก

นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ได้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติในสภาพจริง ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนศึกษาปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถสร้างผลงานหรือชิ้นงานได้ด้วยการทำงานร่วมกันกับเพื่อนได้ ที่เป็นดังนี้เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning) รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับเพียเจต์ (Piaget อ้างถึงใน บุปผชาติ ทัพทิกรณ์, 2552) กล่าวว่าหลักการสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้เดิม เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สอดคล้องกับเพปเพิร์ท (Papert อ้างถึงใน สหทัยา พลปัดพี และมูลนิธิศึกษาพัฒนา, 2550) กล่าวว่าหลักการสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ และสอดคล้องกับซิงวรภัทร ภูเจริญ (2552 : 67) กล่าวว่า เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบ (Tacit Knowledge) ต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงจึงจะเข้าใจได้เองและเป็นทักษะภายใน (Internal tacit Knowledge) ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของผู้ปฏิบัติ เช่น พัฒนาให้มีสติ เป็นตนเองตาม

ความเป็นจริง รักเพื่อนมนุษย์ รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง การเกิดจิตอาสา โดยการบริการสังคม อาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในประสบการณ์รับใช้ที่มีการจัดเตรียมอย่างดีเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและมีความเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งของสถานศึกษาและชุมชน รวมถึงการบูรณาการเข้าในหลักสูตรรายวิชาการของผู้เรียน และมีการจัดเวลาที่แน่นอนผู้เรียนสามารถคิด พูด และเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้กระทำ นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ทักษะความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ สามารถส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนสูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้สอนสามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้จริง และส่งผลให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ สิ่งสำคัญคือส่งเสริมให้นักศึกษาได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติในสภาพจริง จะช่วยให้นักศึกษาตระหนักต่อปัญหาและเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถนำความรู้และไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมไปใช้ ผู้สอนควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้พร้อม แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนที่จะให้นักศึกษาได้ลงทำกิจกรรมเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหากับชุมชน รวมทั้งความพร้อมของผู้สอนเอง ในบทบาทของการเป็นสนับสนุนและผู้ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาทั้งระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยกำหนดระยะเวลาในการลงบริการสังคมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการรับผิดชอบต่อสังคมได้ดียิ่งขึ้นไป

3) เนื้อหาที่เหมาะสมกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีควรเป็นเนื้อหาวิชาที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้ในเนื้อหานั้น ๆ มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และสร้างความตระหนักให้นักศึกษาเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม

4) ในการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีการดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะความแตกต่างของผู้เรียนและนำข้อมูลมาพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษารายบุคคลต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของบัณฑิตในทุกระดับการศึกษา เช่น ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมือง เป็นต้น
- 2) ควรศึกษาติดตามผล (follow-up study) พัฒนาการเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาปริญญาตรีเมื่ออยู่ในระดับชั้นปีที่สูงขึ้น
- 3) ควรศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในมิติด้านอื่น ๆ ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ทวีชาติวิทยากุล. (2531). การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบของนิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552.
- กัณฑ์ฤทัย คลังพล. (2561). วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา. ปทุมธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : เอเชียเพรส.
- จันทรา พวงยอด. (2543). การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธจักรวิทยาโดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิราภรณ์ พิมพ์ใจใส. (2553) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล . มหาวิทยาลัยศิลปากร/ กรุงเทพฯ.
- จุฑามาศ ช่อคง. (2556). การสร้างแบบวัดความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วารสารวิจัยทางการศึกษา. 8(1), 23 – 36.
- จूरรัตน์ นันทยทวิกุล. (2538). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉันทนา จันทรบรรจง. (2554). การสังเคราะห์รูปแบบ กระบวนการและเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ของประเทศญี่ปุ่น. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 13(1), 1 – 7.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, & คณะ. (2548). คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก: การบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

- ณิชาภัทร สุวรรณศรี. (2561). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง บุคคลสำคัญในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงพร ภาคนิมโนว. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ดิเรก วรรณเศียร. (2552). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในเครือสารสาสน์เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 2(2): 1 – 4.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. อาจารย์มหาวิทยาลัยกับการใช้คอมพิวเตอร์ในการสอน. เชียงใหม่: สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. เอกสารเพื่อเผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ณ ศูนย์ประชุม สหประชาชาติ วันที่ 22–24 มีนาคม 2555. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2551). การบริหารทีมงานและการแก้ปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2558). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
- ทิตินา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ทันโตภาส. (2551). สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ม. 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นภดล ภาวนะวิเชียร. (2540). การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสร้างเสริมกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของไดเซ็นและแรทส์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทิยา ตันศรีเจริญ. (2546). Service Learning: เรียนรู้จากการช่วยเหลือสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักเรียนรู้.

- นิติ เรืองสุขอุดม. (2563). สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- บุปผชาติ ทัพพิกรณ์. (2552). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- เบญญาภา คงมาลัย . (2556). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฎิมาภรณ์ ธรรมเดชะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองและความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประคอง สุคนธจิตต์. (2551). การทำงานเป็นทีม. บทความทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกริก.
- ประเวศ วะสี. (2535). แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ประเสริฐ ลีอำนันต์กุล. (2553). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นใหม่ ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางธุรกิจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์. นานมีบุ๊คส์พลับพลึงจันทร์ จำกัด.
- ปรีชา ชัยนิยม. (2542). การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรเทพ จันทราอุกฤษฏ์. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการรูปแบบการสืบสอบแบบโต้แย้งและแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์และความมีเหตุผลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการสอน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2547) . การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัลลิกา วิชชุกองครัต. (2553). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาล สังกัดเทศบาลเมือง ชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุวรี ผลพันธิน. (2551). การวิเคราะห์สภาพและแนวทางในการส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์ และคณะ. (2554). สำนักพลเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักแผนพัฒนา การเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า.
- รัตน์ชัย ศรสวรรณ. (2557). การบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณกร พลพิชัย. (2555). อิทธิพลของการมีส่วนร่วมกิจกรรมนิสิต การสนับสนุนทางสังคม ความเชื่ออำนาจควบคุมตนเองและลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมทางการศึกษาของ นิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วลัย พานิช. (2549). ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2545). พัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิรัตน์ บัวขาว. (2541). หลักสูตรประถมศึกษายุคโลกาภิวัตน์. วารสารวิชาการ. 9(กันยายน 2541) : 8 – 12.
- เวสาลี ชาตสุทธิพันธุ์. (2550) การพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบริการ เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจระดับปริญญาบัณฑิต . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/กรุงเทพฯ.

- ศศิวิมล เนื่องนิตย์. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, (2548). รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ศิริรณภา คุ่มจั่น. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะเชิงผลิตภาพสาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ .
- สกุลการ สังข์ทอง. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (การสอนภาษาไทย), มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สัจด์ อุทรานันท์. (2537). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: วงเดือนการพิมพ์
- สถาบันพระปกเกล้า. (2544). "ความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education)." ใน การประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ความยั่งยืนของประชาธิปไตย, 87-120. นนทบุรี: หจก.ธรรมมการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุจิตรา วันทอง. การวิจัยและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนา 19 วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2561 คุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ รมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- สุทธิพงษ์ คงชนะ. (2562). การศึกษาคูณลักษณะความเป็นพลเมืองดีและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของนักเรียนไทยในภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก. (2558). การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน
ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2551). เทคโนโลยีการศึกษาและการพัฒนาระบบการสอน.ขอนแก่น: ภาควิชา
เทคโนโลยีทาง การศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเมธ งามกนก. (2550). การสร้างทีมงาน. วารสารศึกษาศาสตร์. 19(1), 32.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรินทร์ คล้ายรามัญ. (2543). การพัฒนาระบบการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการ
เมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี. วิทยานิพนธ์ปร.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ:
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิมล จุลวานิช. (2556) การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร:
กรุงเทพฯ.
- โสภาพรรณ อักมราศิริโรจน์. (2545). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบ
ต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ อำเภอเมือง จังหวัด
ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หล่มศรีว., & ภักดิ์วงศ์ภ. (2559). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง ตามระบอบ
ประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. Academic Journal: Uttaradit
Rajabhat University, 11(2), 287-302. Retrieved from
<https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/uruj/article/view/77118>
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). การเมืองของพลเมืองสู่สหัสวรรษใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ :
โครงการจัดพิมพ์คปไฟ / มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา.
- อังคณา ธีรศิลาเวทย์. (2548). จิตลักษณะและปัจจัยทางสังคมที่สัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อการ
เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม
เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัจฉรา ชุนณะวงศ์. (2553). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดเห็นของครู
โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- Anderson, T. P. (1997). Using Models of Instruction. In C. R. Dills and A. J. Romiszowski (eds). *Instructional Development Paradigms*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Arends, R. I. (1997). *Classroom Instruction and Management*. New York: McGraw Hill
- Brandell, J.L. (1994). Helping students write paragraph proofs in geometry. *The Mathematics Teacher*, 87(7), 498-502.
- Cogan, J. & Derricott, R. (1998). *Citizenship for the 21st Century. An International Perspective on Education*. London: Kogan Page.
- Cooper, Mark. (1996). What is service learning. Retrived March, 05,2006 from <http://csf.colorado.edu/sl.html>
- Delve, I. Cecilia, Suzanne, D. Mintz, & Greig, M. Stewart. (1990) *Community Service as values education*. San Francisco: Jossey – Bass.
- Dick, W., & Carey, L. (1996). *The systematic design of instruction* (4th ed.). New York: Longman.
- Dorman, Adelle Kristine. (1997). *Critical Leadership in Service-Learning In Classrooms*. UMI ProQuest Digital Dissertation: ATT9807397
- Eggen, P. and Kauchak, D. (2001). *Educational psychology windows on classrooms*. (5th ed). Columbus: Prentice-Hall.
- Ehrlich, T. (1996). Foreword. In B. Jacoby & Associates, *Service learning in higher education: Concepts and practices*. (pp. xi-xii). San Francisco, C.A.: Jossey-Bass.
- Erickson, H.L. (1998). *Concept-based curriculum and instruction*. CA: Corwin Press Inc.
- Gardner. (2006). *Five Minds for the Future*. Boston: Harvard Business School.
- Georgia department of Education. (1997). *Service Learning Making a World of Difference for Students*. Retrieved 15, 6, 2009, from http://www.tennessee.gov/education/ci/service/add_info.shtml
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Guilford, J.P. 1967. *The Nature of Human Intelligence*. McGraw-Hill, Book Company.
- Johnson, D. W.; Johnson, R.T. and Holubec, E. J. (1994). *The Nuts and Bolts of Cooperative Learning*. Minnesota: Interaction Book Company.
- Joyce. B. & Wiel, M. (1986). *Model of Teaching*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice - Hall.

- Karen L. Hinton. (2010). Self Responsibility and Social Responsibility from
<http://www.unce.unr.edu/publications/files/cy/other/fs9396>.
- Karen L. Hinton. (2010). Self Responsibility and Social Responsibility. Accessed May 5, 2017. Available from
<http://www.unce.unr.edu/publications/files/cy/other/fs9396>.
- Kemp, J. E.; Morrison, G. R. & Ross, S. M. (1994). *Designing Effective Instruction*. New York: Mcmillan College.
- Kivisto, P. & Faist, T. (2007). *Citizenship: discourse, theory and transnational prospects*. Oxford and Malden:Blackwell.
- Kolb, D. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning process*. City:Prentice Hall.
- Kraft, Michael E. & FurlongScott R. (2004). *Public Policy: Politics Analysisand Alternatives*. Washington D.C.: CQ Press.
- Limpart, Lynda Wenger. (1998). *The Process of Integrating a Service Learning Program into Grade K-12 Curriculum at Elizabethtown Area School District. A Case Study*. UMI ProQuest Digital Dissertation. ATT 9724250.
- Marbury, Evelyn C. (1998). *Program Evaluation of One Service Learning Program*. UMI ProQuest Digital Dissertation.ATT9829440
- Marshall,T.H. (2002). *Citizenship and social class*. InB.S.Turner andP.Hamiton(Eds.) *Citizenship: Citical concept volum II*. (pp.5-44) New York: Routledge.
- Mauricio, Collen L. (1998). *Voices of Personnel Growth: Hight School Girl Respond to Community Service and Learning*. UMI ProQuest Digital Dissertation. ATT9805063
- McClosky. (1968). *Political inquiry: The nature and uses of survey research*. London: The Macmillan Company.
- Milbrath, Lester W. (1965). *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics?* Chicago: Rand McNally.
- National Center for Education Statistics. (1999). *Service-Learning and Community Service in K-12 Public School*. U.S. Department of Education.
- Rhoads, Robert A.& Jeffrey P.E. Howard. Editors. (1998). *Academic Service Learning: A Pedagogy of Action and Reflection*. *New Directions For Teaching And Learning*. San Francisco: Jossey Bass.

- Vygotsky, L.S. (1987). Thinking and speech. (N. Minick.Trans.). New York: Plenum Press.
- Weigert, Kathleen Mass. (1998) Academic service learning: its meaning and relevance, academic service learning. San Francisco: Jossey Bass.
- WoodCock, Mike. (1989).Team development manual Worcester: Billing and Sons.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ที่ วธ ๐๘๐๑/๒๕๓๖

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
๑๑๙/๑๙ หมู่ ๓ ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรนาวรัตน์

เนื่องด้วย นายปรเมศวร์ พิชฌักหวาน ได้รับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ในการทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ในการนี้ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ สามารถตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุญาตเคราะห้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งคำชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางนิภา โสภาสัมฤทธิ์)

อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สำนักงานอธิการบดี

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔ ต่อ ๓๖๙ , โทรสาร ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔

ผู้ประสานงาน นายปรเมศวร์ พิชฌักหวาน โทร. ๐๙๔ ๙๒๑ ๕๔๖๔

ที่ วธ ๐๘๐๑/๕๙๓๘

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
๓๓๘/๓๙ หมู่ ๓ ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพธิพันธ์ พานิช

เนื่องด้วย นายปรเมศวร์ พิชผักหวาน ได้รับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ในการทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ในการนี้ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ สามารถตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งคำแนะนำแนวทางในการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางนิภา โสภาสัมฤทธิ์)

อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สำนักงานอธิการบดี

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔ ต่อ ๓๖๙ , โทรสาร ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔

ผู้ประสานงาน นายปรเมศวร์ พิชผักหวาน โทร. ๐๙๔ ๙๒๑ ๕๔๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานอธิการบดี กลุ่มประกันคุณภาพการศึกษา โทร. ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔ ต่อ ๓๖๘

ที่ วร ๐๘๐๑.๐๔/๑๕๕

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประวีณา เอี่ยมยี่สุน)

เนื่องด้วย นายปรเมศวร์ พิซผักหวาน ได้รับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ในการทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ในการนี้ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ สามารถตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งคำชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบพระคุณยิ่ง

(นายปรเมศวร์ พิซผักหวาน)

หัวหน้าโครงการ

“มุ่งมั่นพัฒนา ก้าวหน้าวิชาการ สืบสานงานศิลป์”

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินวิจัยฉบับสมบูรณ์

ที่ วธ ๐๘๐๑/๗๖๑

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
๑๑๙/๑๙ หมู่ ๓ ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรเนาวรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ (ปกอ่อน) จำนวน ๑ เล่ม

๒. แบบประเมินรายงานฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายปรเมศวร์ พิชักหวาน ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สังกัดกลุ่มประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้รับทุนสนับสนุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เรื่อง “การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี”

ในการนี้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยดังกล่าว ตามรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณารับเชิญ จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางนิภา โสภาสัมฤทธิ์)

อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สำนักงานอธิการบดี

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔ ต่อ ๓๖๙ , โทรสาร ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔

ผู้ประสานงาน นายปรเมศวร์ พิชักหวาน โทร. ๐๙๔ ๙๒๑ ๕๔๖๔

ที่ วธ ๐๘๐๑/๗๗๒

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
๑๑๘/๑๙ หมู่ ๓ ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพธิพันธ์ พานิช

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ (ปกอ่อน) จำนวน ๑ เล่ม
๒. แบบประเมินรายงานฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายปรเมศวร์ พิชผักหวาน ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สังกัดกลุ่มประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้รับทุนสนับสนุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เรื่อง “การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี”

ในการนี้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมิน เล่มรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยดังกล่าว ตามรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณารับเชิญ จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางนิภา โสภาสัมฤทธิ์)

อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สำนักงานอธิการบดี

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔ ต่อ ๓๖๙ , โทรสาร ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔

ผู้ประสานงาน นายปรเมศวร์ พิชผักหวาน โทร. ๐๙๔ ๙๒๑ ๕๕๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานอธิการบดี กลุ่มประกันคุณภาพการศึกษา โทร. ๐ ๒๔๘๒ ๒๑๗๔ ต่อ ๓๖๙

ที่ วธ ๐๘๐๑.๐๔ / ๓๗

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรียน รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประวีณา เอี่ยมยี่สุน)

เนื่องด้วย นายปรเมศวร์ พิชผักหวาน ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สังกัดกลุ่มประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้รับทุนสนับสนุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เรื่อง “การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี”

ในการนี้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยดังกล่าว ตามรายละเอียดสิ่งที่ส่งมาด้วยดังนี้

๑. เล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ (ปกอ่อน) จำนวน ๑ เล่ม
๒. แบบประเมินรายงานฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๑ ชุด ตามเอกสารดัดแนบ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณารับเชิญ จะขอบพระคุณยิ่ง

(นายปรเมศวร์ พิชผักหวาน)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก ค

ผลการประเมินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แบบประเมินผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ชื่อผู้วิจัย.....ดร.ปรเมศวร์ พิษผั๊กหวาน.....

สังกัด.....สำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....

ชื่อเรื่อง.....การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด.....

การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคุณภาพ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับคุณภาพ ดีเด่น (ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป)

๔ หมายถึง มีระดับคุณภาพ ดีมาก (ร้อยละ ๖๐-๗๙)

๓ หมายถึง มีระดับคุณภาพ ดี (ร้อยละ ๔๐-๕๙)

๒ หมายถึง มีระดับคุณภาพ พอใช้ (ร้อยละ ๒๐-๓๙)

๑ หมายถึง มีระดับคุณภาพ ควรปรับปรุง (ต่ำกว่า ร้อยละ ๒๐)

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๑. ชื่อเรื่อง มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา	✓				
๒. การเขียนบทนำ					
๑) นำเสนอให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย		✓			
๒) แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการวิจัย	✓				
๓. วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง					
๑) ความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย		✓			
๒) ความสามารถในการสังเคราะห์วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง		✓			
๓) ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากวรรณกรรมแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง		✓			
๔. วิธีการดำเนินการวิจัย					
๑) ความเหมาะสมของกระบวนการวิจัย		✓			

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๒) ความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มบุคคล ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย		✓			
๕. การวิเคราะห์งานวิจัย					
๑) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย		✓			
๒) ความเหมาะสมของการนำเสนอผลการวิเคราะห์		✓			
๓) ความชัดเจนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์		✓			
๖. การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ					
๑) ความเหมาะสมของประเด็นที่อภิปราย		✓			
๒) การใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบการอธิบาย		✓			
๓) ความเหมาะสมในการเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	✓				
๗. ความถูกต้องในการเขียนและการพิมพ์					
๑) การใช้ภาษา วรรคตอน ย่อหน้า และการสะกดในเนื้อหา		✓			
๒) ความถูกต้องของการพิมพ์บรรณานุกรม		✓			
๘. ภาพรวมของงานวิจัย					
๑) เสริมสร้างความรู้และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการอย่างกว้างขวาง หรือสามารถนำไปประยุกต์ได้อย่างแพร่หลาย	✓				
๒) แสดงความก้าวหน้าทางวิชาการ		✓			
๓) สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้		✓			
๔) เป็นที่เชื่อถือยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ และ/หรือระดับนานาชาติ		✓			

ผลสรุปคุณภาพโดยรวมของผลการวิจัย

- ☐ ดีเด่น
☒ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

75552.

เมื่องานวิจัยที่มีคุณค่า และ สามารถใช้ประโยชน์

ลงชื่อ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรนาวรัตน์)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

วันที่ 20 เดือน ก.พ. พ.ศ. 66

แบบประเมินผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ชื่อผู้วิจัย.....ดร.ปรเมศวร์ พิษผักหวาน.....

สังกัด.....สำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....

ชื่อเรื่อง.....การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด.....

การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคุณภาพ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

๕	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ดีเด่น	(ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป)
๔	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ดีมาก	(ร้อยละ ๖๐-๗๙)
๓	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ดี	(ร้อยละ ๔๐-๕๙)
๒	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ พอใช้	(ร้อยละ ๒๐-๓๙)
๑	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ควรปรับปรุง	(ต่ำกว่า ร้อยละ ๒๐)

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๑. ชื่อเรื่อง มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา	✓				
๒. การเขียนบทนำ					
๑) นำเสนอให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย	✓				
๒) แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการวิจัย	✓				
๓. วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง					
๑) ความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย	✓				
๒) ความสามารถในการสังเคราะห์วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	✓				
๓) ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากวรรณกรรมแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง		✓			
๔. วิธีการดำเนินการวิจัย					
๑) ความเหมาะสมของกระบวนการวิจัย		✓			

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๒) ความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มบุคคล ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	✓				
๕. การวิเคราะห์งานวิจัย					
๑) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓				
๒) ความเหมาะสมของการนำเสนอผลการวิเคราะห์		✓			
๓) ความชัดเจนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์	✓				
๖. การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ					
๑) ความเหมาะสมของประเด็นที่อภิปราย		✓			
๒) การใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบการอธิบาย	✓				
๓) ความเหมาะสมในการเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	✓				
๗. ความถูกต้องในการเขียนและการพิมพ์					
๑) การใช้ภาษา วรรคตอน ย่อหน้า และการสะกดในเนื้อหา	✓				
๒) ความถูกต้องของการพิมพ์บรรณานุกรม	✓				
๘. ภาพรวมของงานวิจัย					
๑) เสริมสร้างความรู้และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการอย่างกว้างขวาง หรือสามารถนำไปประยุกต์ได้อย่างแพร่หลาย	✓				
๒) แสดงความก้าวหน้าทางวิชาการ	✓				
๓) สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้		✓			
๔) เป็นที่เชื่อถือยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ และ/หรือระดับนานาชาติ		✓			

ผลสรุปคุณภาพโดยรวมของผลการวิจัย

- ☒ ดีเด่น
☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เป็นงานที่หนัก และ มีอุปสรรคมาก ในการดำเนินงาน
เพื่อหาไป ผิดพลาดเล็กน้อย ใฝ่ฝัน พอแล้วดี

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพธิพันธ์ พานิช)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

วันที่ 19 เดือน ก.พ. พ.ศ. 2566

แบบประเมินผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ชื่อผู้วิจัย.....ดร.ปรเมศวร์ พิษผักรหวาน.....

สังกัด.....สำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....

ชื่อเรื่อง.....การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด.....

การเรียนรู้การสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคุณภาพ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

๕	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ดีเด่น	(ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป)
๔	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ดีมาก	(ร้อยละ ๖๐-๗๙)
๓	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ดี	(ร้อยละ ๔๐-๕๙)
๒	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ พอใช้	(ร้อยละ ๒๐-๓๙)
๑	หมายถึง	มีระดับคุณภาพ ควรปรับปรุง	(ต่ำกว่า ร้อยละ ๒๐)

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๑. ชื่อเรื่อง มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา	✓				
๒. การเขียนบทนำ					
๑) นำเสนอให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย	✓				
๒) แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการวิจัย	✓				
๓. วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง					
๑) ความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย	✓				
๒) ความสามารถในการสังเคราะห์วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	✓				
๓) ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากวรรณกรรมแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	✓				
๔. วิธีการดำเนินการวิจัย					
๑) ความเหมาะสมของกระบวนการวิจัย	✓				

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๒) ความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มบุคคล ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	✓				
๕. การวิเคราะห์งานวิจัย					
๑) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓				
๒) ความเหมาะสมของการนำเสนอผลการวิเคราะห์	✓				
๓) ความชัดเจนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์	✓				
๖. การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ					
๑) ความเหมาะสมของประเด็นที่อภิปราย	✓				
๒) การใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบการอธิบาย	✓				
๓) ความเหมาะสมในการเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	✓				
๗. ความถูกต้องในการเขียนและการพิมพ์					
๑) การใช้ภาษา วรรคตอน ย่อหน้า และการสะกดในเนื้อหา	✓				
๒) ความถูกต้องของการพิมพ์บรรณานุกรม	✓				
๘. ภาพรวมของงานวิจัย					
๑) เสริมสร้างความรู้และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการอย่างกว้างขวาง หรือสามารถนำไปประยุกต์ได้อย่างแพร่หลาย	✓				
๒) แสดงความก้าวหน้าทางวิชาการ	✓				
๓) สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้	✓				
๔) เป็นที่เชื่อถือยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ และ/หรือระดับนานาชาติ	✓				

ผลสรุปคุณภาพโดยรวมของผลการวิจัย

- ☒ ดีเด่น
☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวีณา เอี่ยมยี่สุน)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

วันที่ 24 เดือน ก.พ. พ.ศ. 66

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสอบถามเรื่อง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี
- แบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
- แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
- แบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคม
- คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี
- แผนการจัดการเรียนรู้

แบบสอบถาม

เรื่อง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง แบบประเมินนี้ใช้สำหรับการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่องความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเห็นท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์การเลือกตอบ ดังนี้

5 หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4 หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3 หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2 หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1 หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือของท่าน

นายปรเมศวร์ พิษผักหวาน

ผู้วิจัย

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
องค์ประกอบที่ 1 การรับผิดชอบต่อตนเอง						
1	ทำงานอย่างเต็มความสามารถ					
2	ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ					
3	ซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น					
องค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น						
1	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
2	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
3	ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น					
องค์ประกอบที่ 3 การรับผิดชอบต่อสังคม						
1	ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์					
2	รักษาสาธารณสมบัติ					
3	ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพกติกาของสังคม					

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษา
ปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมบ่งชี้เกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีเพื่อใช้ในการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2. ขอความร่วมมือให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามฉบับนี้ตามความเป็นจริง ซึ่งในแต่ละข้อไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด ดังนั้นคำตอบที่ดีที่สุดคือ คำตอบที่ตรงกับสภาพแท้จริงของนักศึกษาเอง

3. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป โดยแบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. สังกัด.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับพฤติกรรมปฏิบัติของนักศึกษามากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์การเลือกตอบ ดังนี้

5 หมายถึง	นักศึกษาปฏิบัติตามข้อความสม่ำเสมอ
4 หมายถึง	นักศึกษาปฏิบัติตามข้อความนั้นบ่อย
3 หมายถึง	นักศึกษาปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นบางครั้งบางคราว
2 หมายถึง	นักศึกษาปฏิบัติตามข้อความนั้นนาน ๆ ครั้ง
1 หมายถึง	นักศึกษาไม่เคยปฏิบัติตามข้อความนั้นเลย

ขอขอบคุณนักศึกษาทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

ดร.ปรเมศวร์ พิชัยกวาน

หัวหน้าโครงการวิจัย

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1. การรับผิดชอบตนเอง						
1	ทำงานด้วยความตั้งใจและทุ่มเท					
2	ทำงานสำเร็จทันเวลาและมีคุณภาพ					
3	แสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา					
4	พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง					
5	ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความถูกต้องและเป็นความจริง					
6	ไม่เบียดเบียนและแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น					
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น						
7	ใช้ภาษาและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม					
8	แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและสุภาพ					
9	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
10	มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี					
11	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง					
12	แสดงความยินดีกับผลงานหรือความสำเร็จของผู้อื่น					
3. การรับผิดชอบต่อสังคม						
13	ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ					
14	ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมโดยไม่ต้องร้องขอ					
15	ดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ					
16	เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม					
17	ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม					
18	ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสิทธิที่ส่งผลดีต่อทั้งตนเองและผู้อื่น					

แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาปริญญาตรี

ชื่อ.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

1. ให้ผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักศึกษา แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน
2. ให้นักศึกษาประเมินพฤติกรรมของตนเอง แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน 4 = ดีมาก 3 = ดี 2 = พอใช้ 1 = 'ปรับปรุง

คุณลักษณะ	รายการประเมิน	ผลการให้คะแนน				รวม
		4	3	2	1	
1. การรับผิดชอบต่อตนเอง	1) ทำงานอย่างเต็มความสามารถ					
	2) ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ					
	3) ซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น					
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
	2) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
	3) ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น					
3. การรับผิดชอบต่อสังคม	1) ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์					
	2) รักษาสาธารณสมบัติ					
	3) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ เคารพกติกาของสังคม					
รวมคะแนน						

เกณฑ์ระดับคะแนนคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10 – 12	ดีมาก
7 – 9	ดี
4 – 6	พอใช้
1 - 3	ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษาปริญญาตรี

ชื่อ.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

1. ให้ผู้สอนประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมของนักศึกษา แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน 3 = ดีมาก 2 = ดี 1 = พอใช้ 0 = 'ปรับปรุง

ข้อ	ลักษณะงานวิจัยที่ประเมิน	ผลการให้คะแนน				รวม
		3	2	1	0	
1	ชื่อเรื่องกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจนน่าสนใจ					
2	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่ศึกษา					
3	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง					
4	กำหนดขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคมได้อย่างเหมาะสม					
5	ความรู้ความเข้าใจและการให้คำนิยามความหมายเฉพาะเรื่อง					
6	การกำหนดกรอบกิจกรรมบริการสังคมมีความเหมาะสมชัดเจน					
7	การศึกษาเอกสารและแหล่งข้อมูล					
8	การออกแบบและวางแผนกิจกรรมบริการสังคม					
9	ขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจน					
10	การปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด					
11	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความเหมาะสมและมีคุณภาพ					
12	กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจนและเหมาะสม					
13	การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล					
14	การแปลความหมายและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องชัดเจน					
15	ผลสรุปที่ได้มีความครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม					
16	การอภิปรายผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการ					

	สังคม					
17	ข้อเสนอแนะมีความชัดเจน					
18	การนำไปใช้ประโยชน์					
19	รูปแบบการรายงานถูกต้อง					

เกณฑ์ระดับคะแนนคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
68 - 76	ดีมาก
59 - 67	ดี
50 - 58	พอใช้
0 - 49	ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด
การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นประกอบไป
 ด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 จุดประสงค์ของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 2.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- 2.2 ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน
- 2.3 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
- 2.4 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
- 2.5 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
- 2.6 เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
- 2.7 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 3 การเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล

ส่วนที่ 1 จุดประสงค์ของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้สอนใช้เป็นแนวทางสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
2. เพื่อให้ผู้สอนได้ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
3. เพื่อนำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีนำไปสู่การปรับปรุง การพัฒนาเพื่อสร้างมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

เป้าหมายหลักของการศึกษาของชาติ คือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560 – 2579) โดยเฉพาะการพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้มีความสุขสนองผลประโยชน์ของประเทศชาติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นไปตามแนวคิดการจัดการศึกษา 4.0 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ และสามารถนำองค์ความรู้มาบูรณาการและสามารถประยุกต์ใช้ ในการแสดงออกถึงการรับผิดชอบต่อสังคม แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองดี ดังพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ความว่า “การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง เป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี หมายถึง มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัครงานบำเพ็ญประโยชน์ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ”

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีนั้นต้องพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (คณะอนุกรรมการ กนป.ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554: 21-22) ได้ระบุไว้ว่าจะต้องอาศัยการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติเพื่อการเป็นพลเมืองดี มหาวิทยาลัยควรปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนจากเดิมมาเป็นการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) โดยให้นักศึกษาลงชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยและให้ประมวลความรู้ตามสาขาวิชาที่ได้เรียนมามานำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุ เสนอวิธีแก้ไขและลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคมและการเป็น “พลเมือง” โดยการลงมือปฏิบัติหรือกล่าวได้ว่า การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีนั้นควรเน้นที่ “ความคิด” หรือ “การคิด” มากกว่า “ความรู้” ดังนั้น วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมจึงควรเน้นที่ “กิจกรรม” เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองดี และเสริมสร้างคุณลักษณะและคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีให้กับนักศึกษา ทั้งในด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค กตিকা/กฏหมาย จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการร่วมกับชุมชน

ดังนั้นการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี เนื่องจากการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมเป็นประสบการณ์ด้านการศึกษา โดยที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งวรภัทร ภูเจริญ (2552 : 67) กล่าวว่า

ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบ (Tacit Knowledge) ต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงจึงจะเข้าใจได้เองและเป็นทักษะภายใน (Internal tacit Knowledge) ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของผู้ปฏิบัติ เช่น พัฒนาให้มีสติ เป็นตนเองตามความเป็นจริง รักเพื่อนมนุษย์ รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง การเกิดจิตอาสา โดยการบริการสังคมอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในประสบการณ์รับใช้ที่มีการจัดเตรียมอย่างดี เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ทักษะความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริง การปฏิบัตินอกห้องเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา สนับสนุนให้เกิดความเป็นผู้นำ สร้างทักษะการทำงานเป็นทีม การบริการสังคมทำให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความรู้สึกร่วมกันและคำนึงถึงผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ตลอดจนการบริการสังคมสอดคล้องกับแนวคิดของการ์ดเนอร์ (Gardner, 2006: 127) ที่กล่าวว่าบริการสังคมเป็นการสร้างผลงานที่ดี ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญ เกิดความรับผิดชอบ เป็นผลงานที่ทำให้ได้รับการยกย่องชื่นชม ความน่าดึงดูดใจ มีความหมายและก่อให้เกิดกำลังใจเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ท้าทาย เป็นการศึกษาที่เตรียมความพร้อมให้ชีวิต เพื่อชีวิตที่ดี ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนเพื่อก้าวไปสู่ชีวิตที่ดี แม้กระทั่งในสังคมในที่ทำงานก็ควรสนับสนุนให้เกิดผลงานที่ดี และรักษาผลงานที่ดีเหล่านั้นเอาไว้ การเรียนการสอนแบบรับใช้สังคมสามารถพัฒนาผู้เรียน ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ ทักษะการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ด้านจริยธรรมและความสามารถในการให้เหตุผลและจริยธรรม 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองดีในสังคม 4) เห็นคุณค่าของตนเอง มีความมุ่งมั่นและเห็นอกเห็นใจ 5) ความสามารถทางด้านการเมือง 6) ความอดทนอดและการยอมรับในความแตกต่าง และการสำรวจความถนัดในอาชีพของตนเอง และยังสอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2 มาตรฐานได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ นำไปสู่คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ เป็นผู้ที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสูงในทั้งบริบทของวิชาการ ในวิชาชีพและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 18-20) เป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาคือ ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการควบคู่ไปกับการเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

จากความสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนด้วยการบริการสังคมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี แล้วนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น

พลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อความเป็นพลเมืองดีของสังคมและของชาติต่อไป

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ จากหนังสือ วารสาร เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ โดยสามารถสรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ ดังนี้

2.2.1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

- 1) ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
- 2) องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
- 3) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้

- 1) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism)

การสร้างความรู้ของผู้เรียนมีพื้นฐานของการสร้างความรู้ 2 ทาน จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ 1) แนวคิดการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (Cognitive Constructivism) และ 2) แนวคิดการสร้างความรู้ทางสังคม (Social Constructivism)

1.1 แนวคิดการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ

ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว และการสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์ที่ได้รับ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนกับสื่อ เป็นต้น โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของความรู้ด้วยตัวเอง โดยบุคคลพยายามปรับตัวโดยใช้กระบวนการดูดซับ (Assimilation) และกระบวนการปรับตัวให้เหมาะสม (Accommodation) โดยการพยายามปรับความรู้ความคิดเดิมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งทำให้บุคคลอยู่ภาวะสมดุล สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

1.2 แนวคิดการสร้างความรู้ทางสังคม

กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นจะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม ข้อมูล และสื่อที่เป็นจริง พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของผู้เรียนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ที่อยู่รอบข้างหรือการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายจากผู้อื่น

- 2) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่เรียนรู้ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับประสบการณ์ใหม่ที่ท้าทายด้วยการลงมือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัว

ของผู้เรียนเอง รวมถึงได้สะท้อนความคิด (Reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมา หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง และทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผูกพัน ความต้องการ และความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลจากการลงมือกระทำซึ่งสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behaviour) อารมณ์ ความรู้สึก (Attitude) และความรู้ (Knowledge)

3) ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning)

เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) การเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียนที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์จริง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำเอง ความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากการค้นพบ (Tacit Knowledge) เกิดจากการปฏิบัติ และเป็นทักษะภายใน (Internal Tacit Knowledge) เน้นการพัฒนาจิตใจของผู้เรียน เช่น การพัฒนาให้มีความเห็นตนเองตามความเป็นจริง การเกิดจิตอาสา

2.3 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิด การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สร้างขึ้นโดยมีองค์ประกอบซึ่งมีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยได้ผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยองค์ประกอบต่าง ๆ มีดังนี้

2.3.1 หลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.3.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.3.3 โครงสร้างเนื้อหา

2.3.4 ขั้นตอนการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมการ
- 2) ขั้นปฏิบัติการ
- 3) ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง
- 4) ขั้นประเมินผลงาน

2.3.5 ประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีหลังเรียนด้วยแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีโดยมีเกณฑ์การประเมินแบบ Rubric Score (3 คุณลักษณะ ได้แก่ การรับผิดชอบต่อตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม) และแบบประเมินรายงานกิจกรรมบริการสังคม

2.4 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรอง เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และร่วมกับผู้อื่นได้ ฝึกฝนและปฏิบัติในสภาพจริงและปัญหาของชุมชนจริง เพื่อแก้ปัญหาผ่านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีจิตสาธารณะ มีความความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งได้ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล และเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2.5 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดการเตรียมพร้อมในการเรียนรู้
2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม
3. เพื่อให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง สามารถสะท้อนคิดผลงานโดยการเชื่อมโยงการทำกิจกรรมบริการสังคมกับความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอน
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้จากการปฏิบัติไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในสังคม เคารพสิทธิมนุษยชน มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.6 เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการบริการสังคม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย จำนวน 42 ชั่วโมง ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม เวลาเรียน 15 ชั่วโมง

- 1) พลเมืองดี
- 2) พลเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

- 3) คุณธรรม จริยธรรมกับความเป็นพลเมือง
- 4) จิตสาธารณะ กับความรับผิดชอบต่อสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พลเมืองกับการมีส่วนร่วม เวลาเรียน 15 ชั่วโมง

- 5) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม
- 6) มนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร
- 7) การทุจริต และการเสริมสร้างแนวทางป้องกันการทุจริต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง พลเมืองไทย พลเมืองโลก เวลาเรียน 12 ชั่วโมง

- 8) พลเมืองดีในศตวรรษที่ 21และในสังคมยุคดิจิทัล
- 9) การสร้างความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลกที่ดี

การจัดการเรียนรู้แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	เวลา ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 4 แผน เวลา 15 ชั่วโมง	1. พลเมืองดี	1) สามารถอธิบายความหมาย ความสำคัญ และคุณลักษณะของพลเมืองดีได้ 2) สามารถอธิบายและยกตัวอย่างสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองต่อตนเองและผู้อื่นได้ 3) สามารถอธิบายบทบาทและหน้าที่ต่อการเป็นพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลกได้ 4) สามารถอธิบายและนำเสนอแนวทางการพัฒนาตนเป็นพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลกได้	1) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) สามารถในการแก้ปัญหา	3
	2. พลเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	1) สามารถอธิบายแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ 2) สามารถอธิบายความหมายของคำว่า สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และคุณลักษณะของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ 3) สามารถอธิบายความเป็นไทยกับการสร้างความเป็นพลเมือง และนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้	1) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) สามารถในการแก้ปัญหา	3

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	เวลา ชั่วโมง
		นักศึกษาสามารถอธิบาย และนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้		
	3. คุณธรรม จริยธรรมกับความเป็นพลเมือง	1) สามารถอธิบายความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมได้ 2) สามารถอธิบายการส่งเสริมจริยธรรมภาคสาธารณะได้ 3) สามารถอธิบายอธิบายการเป็นคนดีควรคู่กับการทำดีได้ 4) อธิบายคุณธรรมและจริยธรรมกับการเป็นพลเมืองดี และยกตัวอย่างประกอบได้	1) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) สามารถในการแก้ปัญหา	3
	4. จิสาธารณะกับ ความรับผิดชอบต่อสังคม	1) สามารถอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมได้ 2) สามารถอธิบายบทบาทของพลเมืองดีกับความรับผิดชอบต่อสังคมและนำไปประยุกต์ใช้ได้ 3) สามารถอธิบาย แนวคิด ทฤษฎีองค์ประกอบ ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา และจิตสาธารณะได้ 4) สามารถอธิบาย อธิบายลักษณะพฤติกรรมของจิตอาสาและจิตสาธารณะ และนำไปประยุกต์ใช้ได้7) นักศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตอาสาและจิตสาธารณะนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร	1) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม	6
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พลเมืองกับการมีส่วนร่วม จำนวน 3 แผน เวลา 15 ชั่วโมง	5. ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม	1) ความหมายของภาวะผู้นำ บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำได้อย่างถูกต้อง 2) สามารถบอกคุณสมบัติของผู้นำในศตวรรษที่ 21 พร้อมยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน	1) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) สามารถในการแก้ปัญหา	3

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	เวลา ชั่วโมง
		3) สามารถอธิบายอธิบายความหมายของทีมงาน วัตถุประสงค์ของการสร้างทีมงาน ความสำคัญและประโยชน์ของการสร้างทีมงานได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง 4) ประเภทของทีมงานและลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิภาพได้ 5) บอกเทคนิคการสร้างทีมงานและยกตัวอย่างประกอบได้		
	6. มนุษย์สัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร	1) สามารถอธิบายความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลของไทยและสากลได้ 2) สามารถอธิบายแนวคิดความหมาย ประเภทของสันติวิธี และแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีได้ 3) สามารถอธิบายหลักธรรมาภิบาลและการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีกับชีวิตประจำวันได้ 4) สามารถอธิบายความหมาย และความสำคัญของมนุษย์สัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารได้ 5) สามารถอธิบายองค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์ และหลักการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ได้ 6) สามารถอธิบายกระบวนการสื่อสาร ประเภทของการสื่อสาร อุปสรรค การเพิ่มประสิทธิภาพของการติดต่อสื่อสารได้	1) ความสามารถทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม	6
	7. การทุจริตและการเสริมสร้างแนวทาง	1) สามารถอธิบายความหมาย และประเภทของการทุจริตได้ 2) สามารถบอกปัญหาและสาเหตุของการทุจริตได้	1) ความสามารถทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร	6

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี	เวลา ชั่วโมง
	ป้องกัน การทุจริต	3) สามารถอธิบายผลกระทบในเรื่องการทุจริต และบทบาทของพลเมืองในการมีส่วนร่วมการป้องกันการทุจริตได้ 4) สามารถอธิบายต้นแบบความสำเร็จของการต่อต้านการทุจริต และยกตัวอย่างประกอบได้ 5) สามารถอธิบายสถานการณ์ทุจริต และหน่วยงานตรวจสอบการทุจริตในประเทศไทย และยกตัวอย่างประกอบได้ 6) สามารถอธิบายแนวทาง และการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้	3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พลเมืองไทย พลเมืองโลก จำนวน 2 แผน เวลา 12 ชั่วโมง	8. พลเมืองดีในศตวรรษที่ 21และในสังคมยุคดิจิทัล	1) สามารถอธิบายพลเมืองและสิทธิดิจิทัลได้ 2) สามารถบอกองค์ประกอบของทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ 3) สามารถบอกทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 พร้อมยกตัวอย่างประกอบได้ 4) สามารถอธิบายความหมายของดิจิทัลและ “การแบ่งแยกทางดิจิทัล” ได้ 5) สามารถอธิบายพลเมืองและสิทธิดิจิทัลได้	1) ความสามารถทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม	6
	9. การสร้างความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่ดี	1) สามารถอธิบายและระบุปัจจัยในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองได้ 2) สามารถอธิบายรูปแบบการสร้างพลเมืองสำหรับสังคมไทยได้ 3) สามารถอธิบายกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง และยกตัวอย่างประกอบได้	1) ความสามารถทำงานเป็นทีม 2) ความสามารถในการสื่อสาร 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความรับผิดชอบต่อ	6

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	คุณลักษณะความเป็น พลเมืองดี	เวลา ชั่วโมง
			สังคม	

2.7 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่สอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ของการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ หมายถึง ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักต่อปัญหาทางสังคม โดยการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านสื่อการสอน เช่น การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

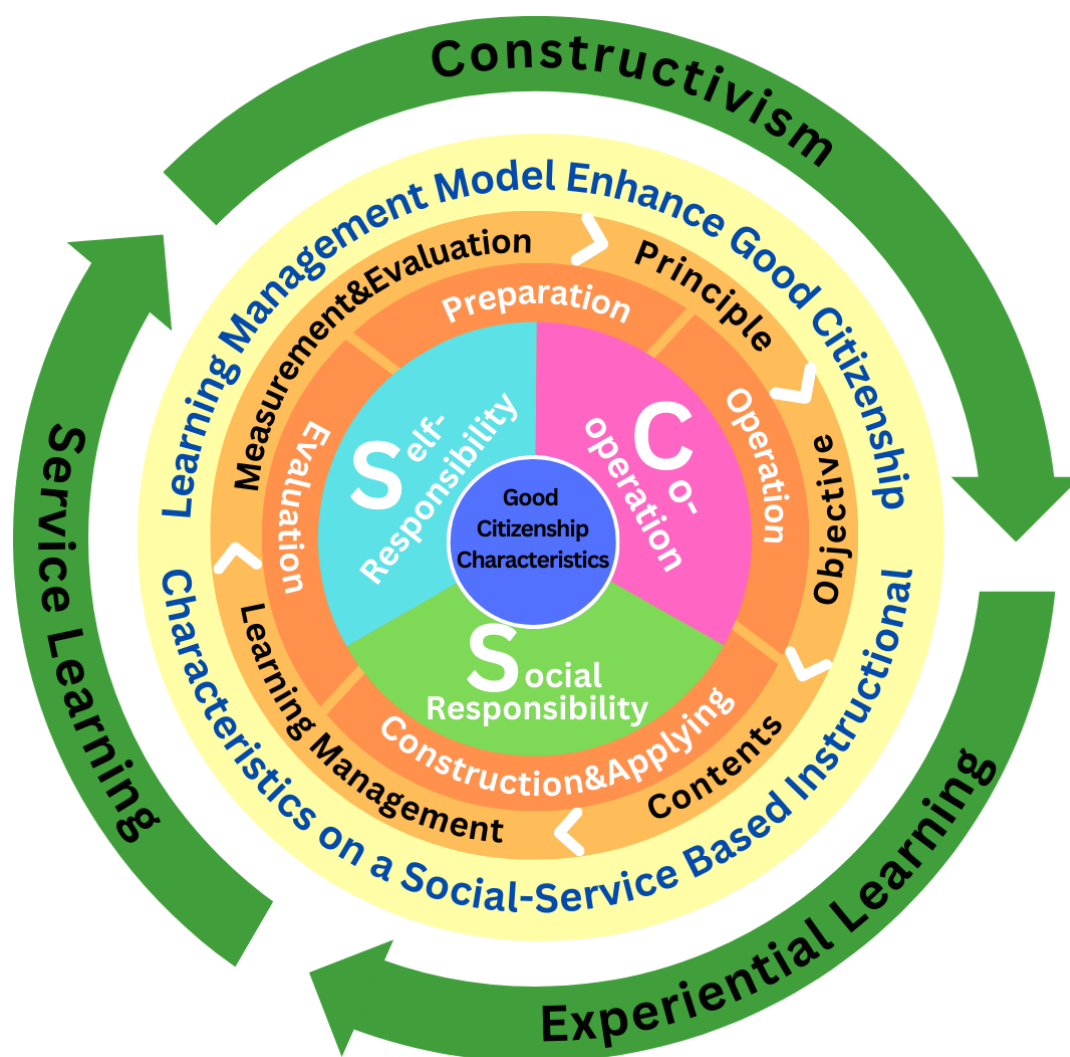
ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ โดยการร่วมมือทั้งกับผู้สอน เพื่อน และชุมชน โดยขั้นนี้จะให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม แล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถกำหนดประเด็นปัญหา และร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรมในการบริการสังคม และการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง โดยการลงพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรม มาผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วย การออกแบบกิจกรรม และสรุปผลกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน หมายถึง ขั้นการแสดงผลงานของผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยผลงานที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคม ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกัน และผู้สอนอาจจะให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับผลงานที่ผู้เรียนได้ทำจนสำเร็จร่วมกับผู้อื่น ชุมชน และสังคม

ดังนั้น สามารถสรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี แสดงดังภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ภาพแสดง รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

ส่วนที่ 3 การเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนดำเนินการ

เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดการปฐมนิเทศเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามรูปแบบแก่ผู้เรียน โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ประสานงานและนัดหมายกับกลุ่มนักศึกษา พร้อมจัดเตรียมเอกสาร
- 2) ดำเนินการให้ความรู้พื้นฐานที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาทางด้านความเป็นพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจำนวน 42 ชั่วโมง
- 3) อาจารย์ผู้สอนจำแนกคำอธิบายและเนื้อหาของรายวิชา คำโครงการสอน เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้และขอบเขตเนื้อหาอย่างชัดเจน
- 4) ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสอนตามรูปแบบและวิธีการดำเนินการสอนในแต่ละขั้นตอน อธิบายบทบาทของผู้สอน บทบาทผู้เรียน รวมทั้งวิธีการประเมิน
- 5) แนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ และวิธีการศึกษา ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน ใบงาน
- 6) จัดนักศึกษา 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยละความสามารถ (นักศึกษากลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน) โดยตลอดการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาทุกคนต้องประจำกลุ่มเดิม และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยมีส่วนที่แสดงถึงแนวทาง วิธีการที่ผู้สอนดำเนินการในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยแบ่งขั้นตอนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	บทบาทของอาจารย์ผู้สอน	บทบาทของนักศึกษา
ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักต่อปัญหา	1. อาจารย์ผู้สอนเตรียมสื่อการสอนต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ 2. อาจารย์ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้	1. นักศึกษาร่วมสนทนากับอาจารย์ตามสถานการณ์ หรือคำถามที่อาจารย์กำหนด 2. ตรวจสอบความรู้เดิมของนักศึกษาเองว่ามีความเข้าใจ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	บทบาทของอาจารย์ผู้สอน	บทบาทของนักศึกษา
ทางสังคม โดยการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านสื่อการสอน เช่น การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	นักศึกษาทราบ 3. อาจารย์ผู้สอนบรรยายตามเอกสารประกอบการสอน และยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางสังคม 4. อาจารย์ให้นักศึกษาอธิบายและยกตัวอย่าง	หรือเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่มากน้อยเพียงใด 3. นักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและความรู้พื้นฐานที่อาจารย์สอน 4. นักศึกษาสนทนา อธิบายหรือตอบคำถามต่าง ๆ ที่อาจารย์กำหนด
ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ โดยการร่วมมือทั้งกับผู้สอน เพื่อน และชุมชน โดยขั้นนี้จะให้ผู้เรียนรวมกลุ่มแล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถกำหนดประเด็นปัญหา และร่วมกันวางแผนกิจกรรมและเขียนโครงการที่จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้	1. อาจารย์ผู้สอนให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน 2. ให้นักศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม 3. อาจารย์ผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำให้กับนักศึกษา และสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักศึกษา	1. นักศึกษาแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยความสามารถ (นักศึกษากลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน) 2. นักศึกษาร่วมพูดคุยปัญหาร่วมกับกลุ่มถึงประเด็นปัญหานักศึกษาสนใจและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม 3. นักศึกษานำปัญหาที่ได้มาร่วมกันระดมความคิด แสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นประเด็นปัญหาของแต่ละกลุ่ม
ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเองได้กระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง โดยการลงพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรมมาผ่านกระบวนการคิดอย่าง	1. อาจารย์คอยแนะนำให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะกับนักศึกษาในการวิเคราะห์ปัญหา 2. อาจารย์คอยแนะนำให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะกับนักศึกษาในการสรุปประเด็น 3. อาจารย์ผู้สอนคอยสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของ	1. นักศึกษาในแต่ละกลุ่มระดมความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์จากสภาพปัญหาที่ 2. นักศึกษาเรียนรู้แสดงความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่ม 3. นักศึกษาแต่ละกลุ่มสามารถใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับประเด็น

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	บทบาทของอาจารย์ผู้สอน	บทบาทของนักศึกษา
สร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการออกแบบกิจกรรม และสรุปผลกิจกรรม	นักศึกษาในการทำงานร่วมกับกลุ่ม	ปัญหาที่กลุ่มสนใจ 4. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้ศึกษาร่วมกันมาร่วมกันสรุปและค้นคว้าเพิ่มเติม 5. นักศึกษาแต่ละกลุ่มเขียนสรุปประเด็นปัญหา โดยให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน 6. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน
ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน เป็นขั้นการแสดงผลงานของผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยผลงานที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคม ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกัน และผู้สอนอาจจะให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับผลงานที่ผู้เรียนได้ทำจนสำเร็จร่วมกับผู้อื่น ชุมชน และสังคม	1. อาจารย์ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาแต่ละคน โดยนำคะแนนที่ได้มาเฉลี่ยเพื่อนำไปเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษา	1. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอประเด็นปัญหา เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มอื่น ๆ สามารถเสนอแนะความคิดเห็นที่แตกต่างเพิ่มเติมได้

ขั้นตอนที่ 3 การวัดและประเมินผล

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินความสามารถตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วย การรับผิดชอบตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม หลังการเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการลงบริการสังคม และสามารถสร้างผลงานในรูปแบบนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาสังคม โดยการใช้แบบประเมินสมรรถนะที่

เหมาะสม กำหนดเกณฑ์การประเมินเป็นเกณฑ์ระดับคุณภาพ ซึ่งการวัดประกอบด้วย ประเมินเป็นระยะ

1) ในขณะดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แผนการสอนทั้งหมดจำนวน 9 แผน ใช้เวลา 14 สัปดาห์ จำนวน 42 ชั่วโมง อีกทั้งผู้สอนต้องสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียนในประเด็นการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อดูว่าผู้เรียนมีปัญหาในการทำกิจกรรมกลุ่มหรือไม่ หากมีผู้สอนจะได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือต่อไป

2) หลังเรียน ดำเนินการประเมินความสามารถของผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วย ความสามารถในการทำงานเป็นทีม ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่ผู้เรียนนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการลงบริการสังคม และสามารถสร้างผลงานในรูปแบบงานวิจัย โดยพิจารณาคะแนนจากการใช้แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี,แบบประเมินผลงานวิจัย และตรวจให้คะแนนโดยกำหนดตามเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Scoring Rubrics) ดังนี้

1. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1.1 การรับผิดชอบต่อตนเอง ประกอบไปด้วย

1.1.1 ทำงานอย่างเต็มความสามารถ

1.1.2 ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

1.1.3 ซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น

1.2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น ประกอบไปด้วย

1.2.1 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

1.2.2 รับฟังความคิดเห็นต่อผู้อื่น

1.2.3 ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น

1.3 การรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบไปด้วย

1.3.1 ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์

1.3.2 รักษาสาธารณสมบัติ

1.3.3 ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและเคารพกติกาของสังคม

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

**เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
ของนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

คุณลักษณะที่ 1 การรับผิดชอบตนเอง

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1) ทำงานอย่างเต็มความสามารถ	ทำงานด้วยความตั้งใจ ทুমเทจนงานสำเร็จมีคุณภาพและทันเวลาทุกครั้ง	ทำงานด้วยความตั้งใจ ทুমเทจนงานสำเร็จมีคุณภาพ แต่ทันเวลาเป็นบางครั้ง	ทำงานด้วยความตั้งใจ ทুমเทแต่่งานไม่มีคุณภาพและทันเวลาเป็นบางครั้ง	ไม่ตั้งใจทำงาน ไม่ทุมเทงาน ไม่มีคุณภาพและสำเร็จไม่ทันเวลา
2) ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	แสวงหาความรู้ใหม่ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเองตลอดเวลา	แสวงหาความรู้ใหม่ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเองเป็นบางครั้ง	แสวงหาความรู้ใหม่ แต่ไม่พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง	ไม่แสวงหาความรู้ใหม่ และไม่พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง
3) ซื่อสัตย์ สุจริต	ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น และไม่หาผลประโยชน์จากผู้อื่น	ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้อง และเป็นความจริงทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น	ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้อง และเป็นความจริงต่อตนเอง	ไม่ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงต่อตนเองและต่อผู้อื่น

คุณลักษณะที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น

พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม และแสดงออกด้วยความสุภาพทุกครั้ง	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม และแสดงออกด้วยความสุภาพในบางครั้ง	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม
2) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย และมีการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีทุกครั้ง	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย และมีการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีในบางครั้ง	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดี	ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย
3) ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และแสดงความยินดีกับผลงานของผู้อื่นทุกครั้ง	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และแสดงความยินดีกับผลงานของผู้อื่นในบางครั้ง	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง	ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

คุณลักษณะที่ 3 การรับผิดชอบต่อสังคม

พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1) ทำกิจกรรม สาธารณประโยชน์	มีจิตอาสา อุทิศตนเพื่อประโยชน์ ต่อสังคมส่วนรวม และช่วยเหลือ ผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ	มีจิตอาสา อุทิศตนเพื่อประ โยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และ ช่วยเหลือผู้อื่นบางครั้ง	บำเพ็ญประโยชน์ อุทิศตน เพื่อประโยชน์ต่อสังคม ส่วนรวม แต่ไม่ช่วยเหลือ ผู้อื่น	บำเพ็ญประโยชน์ อุทิศตน เพื่อประโยชน์ต่อสังคม ส่วนรวมเมื่อถูกร้องขอ
2) รักษาสาธารณสมบัติ	ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ไม่นำของ ส่วนรวมมาเป็นของตนเองและ เป็นแบบอย่างที่ดี	ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ไม่นำ ของส่วนรวมมาเป็นของ ตนเอง	ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม นำ ของส่วนรวมมาเป็นของ ตนเองในบางครั้ง	ไม่ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม และนำของส่วนรวมมาเป็น ของตนเอง
3) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ การปกครองของสังคม	ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบ ของสังคม และปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ที่ส่งผลให้เกิดผลดีต่อ ตนเอง และสังคมส่วนรวม	ป ฏิ บั ตี ตา ม กฏ ก ตี ก า ระเบียบของสังคม และ ปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่ส่งผล ให้เกิดผลดีต่อตนเอง	ป ฏิ บั ตี ตา ม กฏ ก ตี ก า ระเบียบของสังคม แต่ละเลย การปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม และ ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของ ตนเอง

2. แบบประเมินคุณภาพรายงานกิจกรรมบริการสังคมประกอบไปด้วยรายการ
ประเมิน ดังนี้

ศึกษา

- 1) ชื่อเรื่องกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจนน่าสนใจ
- 2) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับชื่อเรื่อง
- 3) วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง
- 4) กำหนดขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคมได้อย่างเหมาะสม
- 5) ความรู้ความเข้าใจและการให้คำนิยามความหมายเฉพาะเรื่อง
- 6) การกำหนดกรอบกิจกรรมบริการสังคมมีความเหมาะสมชัดเจน
- 7) การศึกษาเอกสารและแหล่งข้อมูล
- 8) การออกแบบและวางแผนกิจกรรมบริการสังคม
- 9) ขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจน
- 10) การปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด
- 11) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความเหมาะสมและมีคุณภาพ
- 12) กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจนและเหมาะสม
- 13) การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล
- 14) การแปลความหมายและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้อง
- 15) ผลสรุปที่ได้มีความครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

บริการสังคม

- 16) การอภิปรายผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการ
- 17) ข้อเสนอแนะมีความชัดเจน
- 18) การนำไปใช้
- 19) รูปแบบการรายงานถูกต้อง

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

**เกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพกิจกรรมบริการสังคม
ของนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	คุณภาพมาก (3)	คุณภาพปานกลาง (2)	คุณภาพน้อย (1)
1. ชื่อเรื่องกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจนน่าสนใจ	ชื่อเรื่อง 1) มีความกระชับ 2) แสดงถึงตัวปัญหาสังคม และ 3) สอดคล้องกับประเด็นในการแก้ปัญหา / บริการสังคม	ชื่อเรื่อง 1) มีความกระชับ 2) แสดงถึงปัญหาสังคม และ 3) ไม่สอดคล้องกับประเด็นในการแก้ปัญหา / บริการสังคม	ชื่อเรื่องฟุ่มเฟือย ไม่แสดงถึงปัญหาสังคม และไม่สอดคล้องกับประเด็นในการแก้ปัญหา / บริการสังคม
2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่ศึกษา	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาแสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและความสำคัญในการทำกิจกรรมบริการสังคมครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาโดยมีเหตุผลสนับสนุนกระชับตรงประเด็น	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาแสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและความสำคัญในการทำกิจกรรมบริการสังคมแต่ยังไม่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาเนื้อความไม่ต่อเนื่องสอดคล้อง	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการกิจกรรมบริการสังคม ไม่ได้ระบุให้เห็นประเด็นของปัญหาและความสำคัญในการบริการสังคม
3) วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง ระบุกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา และระบุวิธีที่ศึกษา	วัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา	วัตถุประสงค์ไม่มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง
4) กำหนดขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคมได้อย่างเหมาะสม	ระบุขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคมที่ประกอบไปด้วย กรอบความคิดตามทฤษฎีตัวแปรในการทำกิจกรรมบริการสังคม	ระบุขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคมที่ประกอบไปด้วย กรอบความคิดตามทฤษฎี แต่ไม่ระบุตัวแปรในการทำกิจกรรม	ไม่ระบุขอบเขตของกิจกรรมบริการสังคม

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	คุณภาพมาก (3)	คุณภาพปานกลาง (2)	คุณภาพน้อย (1)
5) ความรู้ความเข้าใจและการให้คำนิยามความหมายเฉพาะเรื่อง	มีการนิยามเชิงทฤษฎี นิยามเชิงปฏิบัติการเฉพาะตัวแปรสำคัญที่ศึกษาอย่างครบถ้วน	มีการนิยามเชิงทฤษฎี นิยามเชิงปฏิบัติการเฉพาะตัวแปรสำคัญที่ศึกษาแต่ไม่ครบถ้วน	ไม่มีการนิยามศัพท์เฉพาะ
6) การกำหนดกรอบกิจกรรมบริการสังคมมีความเหมาะสมชัดเจน	ระบุกรอบแนวคิดของกิจกรรมบริการสังคม โดยมีการสังเคราะห์ สรุปกรอบแนวคิด แสดงแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างถูกต้อง	ระบุกรอบแนวคิดของกิจกรรมบริการสังคม แต่ไม่มีการสังเคราะห์กรอบแนวคิดให้เห็น	ไม่ระบุกรอบแนวคิดของกิจกรรมบริการสังคม และที่มาของกรอบแนวคิด
7) การศึกษาเอกสารและแหล่งข้อมูล	เอกสารและแหล่งข้อมูลมีความสอดคล้องกับปัญหา มีรายละเอียดชัดเจน มีการสังเคราะห์สรุปเนื้อหาทุกหัวข้อ กระชับอ่านเข้าใจง่าย	เอกสารและแหล่งข้อมูลมีความสอดคล้องกับปัญหา มีรายละเอียดชัดเจน มีการสังเคราะห์สรุปเนื้อหาในบางเล่ม	เอกสารและแหล่งข้อมูลมีความสอดคล้องกับปัญหา แต่ให้รายละเอียดไม่ชัดเจน ไม่มีการสังเคราะห์สรุปเนื้อหา
8) การออกแบบและวางแผนกิจกรรมบริการสังคม	การออกแบบกิจกรรมบริการสังคมทำให้ได้แนวทางที่จะได้คำตอบตรงประเด็นในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน	การออกแบบกิจกรรมบริการสังคมทำให้ได้แนวทางการวิจัยที่จะได้คำตอบไม่ตรงประเด็นในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน	การออกแบบกิจกรรมบริการสังคมไม่ตรงกับปัญหาที่ศึกษา
9) ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมบริการสังคมมีความชัดเจน	อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมบริการสังคมเป็นขั้นตอนอย่างเหมาะสมและชัดเจนทุกขั้นตอน	อธิบายขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมบริการสังคมเป็นขั้นตอนแต่ไม่ชัดเจนทุกขั้นตอน	อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมบริการสังคมไม่ครบถ้วน
10. การปฏิบัติตามวิธีการและ	ปฏิบัติได้ถูกต้อง มีการปรับปรุงแก้ไขเป็น	ปฏิบัติได้โดยมีอาจารย์เป็นผู้แนะนำ	ปฏิบัติสับสนไม่มีการปรับปรุงแก้ไข

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	คุณภาพมาก (3)	คุณภาพปานกลาง (2)	คุณภาพน้อย (1)
ขั้นตอนที่กำหนด	ระยะ	บางส่วน มีการปรับปรุงแก้ไขบ้าง	
11. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความเหมาะสมและมีคุณภาพ	ระบุที่มา/วิธีสร้างเครื่องมืออย่างชัดเจนเป็นขั้นตอน บอกวิธีตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือบางส่วน	ระบุที่มา/วิธีสร้างเครื่องมือ แต่ไม่บอกคุณภาพ หรือวิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	ไม่ระบุที่มาของเครื่องมือ
12. กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจนและเหมาะสม	ระบุถึงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเหมาะสม ใช้ข้อความกระชับเข้าใจง่าย	ระบุถึงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอน แต่วิธีการให้รายละเอียดไม่ชัดเจน	ระบุถึงกระบวนการเก็บข้อมูลบางส่วน ไม่ระบุเป็นขั้นตอน อ่านแล้วสับสน
13. การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และระดับข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์	การวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์บางส่วน	การวิเคราะห์ข้อมูลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
14. การแปลความหมายและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องชัดเจน	มีการแปลความหมายหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลครบทุกส่วน และถูกต้องสอดคล้องกับผลวิเคราะห์ที่ได้	มีการแปลความหมายหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนเท่านั้น และสอดคล้องกับผลวิเคราะห์ที่ได้	มีการแปลความหมายหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนเท่านั้น และไม่ถูกต้องตามผลที่ได้
15. ผลสรุปที่ได้มีความครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม	สรุปผลกิจกรรมบริการสังคมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทุกหัวข้ออย่างชัดเจน ใช้ข้อความกระชับอ่านเข้าใจง่าย	สรุปผลกิจกรรมบริการสังคมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์บางส่วน ไม่ครอบคลุมทุกหัวข้อ	สรุปผลกิจกรรมบริการสังคมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือข้อมูลที่ได้จากการค้นพบ
16. การอภิปรายผลสอดคล้องกับ	มีการอภิปรายผลของกิจกรรมบริการสังคม	มีการอภิปรายผลของกิจกรรมบริการ	ไม่มีการอภิปรายผลของกิจกรรม

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	คุณภาพมาก (3)	คุณภาพปานกลาง (2)	คุณภาพน้อย (1)
วัตถุประสงค์ของกิจกรรมบริการสังคม	ที่ได้อย่างสมเหตุสมผล และครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาของกิจกรรมบริการสังคม	สังคมที่ได้อย่างสมเหตุสมผล และไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหา	บริการสังคมที่ได้กับผลงานวิจัยในอดีต
17. ข้อเสนอแนะมีความชัดเจน	มีข้อเสนอแนะถึงการนำผลการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาไปใช้มาจากการทำกิจกรรมบริการสังคม มีเหตุผลรองรับ	มีข้อเสนอแนะถึงการนำผลการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาไปใช้ไม่สมเหตุสมผล เป็นข้อคิดเห็นส่วนตัว	มีข้อเสนอแนะแต่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกิจกรรมบริการสังคม
18. การนำไปใช้ประโยชน์	ผลการทำกิจกรรมบริการสังคมสร้างองค์ความรู้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้กับชุมชน	ผลการทำกิจกรรมบริการสังคมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้กับชุมชน	ผลการทำกิจกรรมบริการสังคมไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับชุมชนได้
19. รูปแบบการรายงานถูกต้อง	การจัดองค์ประกอบและรูปแบบรายงานถูกต้อง ครบถ้วน เป็นลำดับขั้นตอน	การจัดองค์ประกอบและรูปแบบรายงานถูกต้อง แต่ขาดความครบถ้วน	การจัดองค์ประกอบและรูปแบบรายงานไม่ถูกต้อง ไม่เป็นลำดับขั้นตอน

คำแนะนำการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

เอกสารฉบับนี้เป็นคำแนะนำการใช้ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี” ซึ่งในเอกสารฉบับนี้จะอธิบายให้ผู้สอนได้ทราบถึงสิ่งที่ควรศึกษาและควรจัดเตรียม ตลอดจนวิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนที่มีได้กล่าวถึงในตัวรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบดำเนินไปอย่างราบรื่นและได้ผลดี สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ โปรดศึกษาและทำความเข้าใจแต่ละหัวข้อและปฏิบัติตามคำแนะนำเหล่านั้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้
2. คำแนะนำการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
3. แผนการจัดการเรียนรู้

ข้อควรปฏิบัติก่อนการจัดการเรียนรู้

โปรดปฏิบัติตามคำแนะนำเหล่านี้อีกก่อนการสอน

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ทราบความเป็นมาและความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีหรือแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้มองเห็นภาพโดยรวมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และมองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ

1.2 ศึกษาคำแนะนำการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด

1.3 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าวจะช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้มีลักษณะสำเร็จรูป โดยได้กำหนดสิ่งที่จำเป็นในการสอนไว้อย่างครบถ้วนแล้วทั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน เวลาที่ใช้ในการสอน และแนวการวัดและประเมินผล ผู้สอนเพียงทำความเข้าใจ จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ และปฏิบัติตามการสอนตามกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้เท่านั้น

2) แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนมีองค์ประกอบเหมือนกัน คือ ชื่อแผน สมรรถนะการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และภาคผนวก ซึ่งประกอบไปด้วยใบกิจกรรม ทั้งนี้แต่ละแผนใช้เวลา 3 ชั่วโมง

3) แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนเป็นการสอนให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากการศึกษาค้นคว้า สืบค้น ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มผ่านการปฏิสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายระดับกลุ่ม จนได้ข้อสรุปขององค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแผนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ 4) ขั้นประเมินผลงาน โดย

รายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นั้นสามารถศึกษารายละเอียดได้จาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. การจัดเตรียมสิ่งที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดเตรียมสิ่งที่จำเป็นในการเรียนการสอนนั้นเป็นการจัดเตรียมตามที่ได้ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ดังนั้นก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียดก่อนที่จะดำเนินจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

2.2 จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้งให้พร้อมและเพียงพอสำหรับผู้เรียน ซึ่งสื่อหลัก ๆ ที่เสนอไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครบถ้วน

2.3 จัดเตรียมเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผล โดยศึกษาจากคำแนะนำเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในตอนท้ายของเอกสารฉบับนี้ และจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ได้แก่ แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และแบบประเมินคุณภาพกิจกรรมการบริการสังคม ซึ่งเป็นการประเมินหลังเรียน ดำเนินการทดสอบและประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย การรับผิดชอบตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม และผลงานกิจกรรมการบริการสังคมของนักศึกษาที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ และการบริการสังคม ชุมชน โดยการตรวจให้คะแนนกำหนดตามเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubrics)

3. แนวปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

การที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรพิจารณา ดังนี้

3.1 บทบาทของอาจารย์

1) ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ อาจารย์มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่จะต้องจัดสภาพให้เอื้อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นแล้วอาจารย์ผู้สอนจะต้องจัดกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันไป แล้วแบ่งผู้เรียนออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน คละความสามารถ

2) อาจารย์เป็นผู้แนะนำในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ให้นักศึกษาร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการศึกษาค้นคว้า สืบค้นในประเด็นต่าง ๆ จนได้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการอย่างละเอียด การฝึกฝนตนเองจนเกิดความชำนาญ ค่อยลดบทบาทเป็นเพียงแค่ผู้สอนให้ความช่วยเหลือเท่านั้น

3) อาจารย์ผู้สอนจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และสามารถกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีทุกด้าน

4) อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีทักษะในการตั้งคำถามและกระตุ้นความรู้หรือประสบการณ์เดิมของนักศึกษา สร้างแรงจูงใจและความมั่นใจของนักศึกษาเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ร่วมกันและความกล้าแสดงออก รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนจะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน และประเมินผลเป็นระยะ

3.2 บทบาทของผู้เรียน

ในการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ นักศึกษามีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) นักศึกษาจะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทำงานร่วมกับกลุ่ม เพราะจะต้องเข้าใจถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี และวิธีการทำงานร่วมกับกลุ่มแทนการให้อาจารย์บอกหรือกำหนดวิธีการทำงานให้ นักศึกษาจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในห้องเรียน และสังคม ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการทำกิจกรรม/งานกลุ่ม

2) นักศึกษาต้องรู้การใช้ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และสามารถแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่สืบค้นหรือศึกษาค้นคว้าไปสู่ความคิดรวบยอดและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในกลุ่ม

3) นักศึกษาจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในกลุ่มภายในห้อง เข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น มีความตั้งใจ ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบงานวิจัย รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม

3.3 การจัดสภาพการจัดการเรียนรู้

1) สภาพการจัดการเรียนรู้ต้องจัดให้ลักษณะแบบกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ให้การช่วยเหลือ สมาชิกภายในกลุ่มต้องมีพื้นฐานความรู้ทางด้านพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม เกิดความคิดริเริ่ม และผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้จากเพื่อนได้

2) การจัดให้ผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น และทักษะในการทำกิจกรรมหรือการบริการสังคม ดังนั้นบรรยากาศการเรียนรู้จะต้องเป็นกันเอง เป็นบรรยากาศแห่งกัลยาณมิตร เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการค้นคว้า อาจจะเป็นห้องที่มีสื่อการเรียนรู้ หรือเป็นแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สภาพแวดล้อมของชุมชนจริง ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้กระตุ้นความคิดและได้สัมผัสกับการเรียนในพื้นที่จริง

3.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1) ผู้สอนควรพยายามสอนให้ได้ตามขั้นตอนและเวลาที่กำหนดไว้ การศึกษาทำความเข้าใจรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน และจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น

2) แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนที่ทำไว้มีจุดประสงค์ให้ผู้สอนนำไปใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ซึ่งสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม หลักสูตรศิลปบัณฑิต คณะศิลปศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้กำหนดให้เรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง และพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถด้านความรู้ ความสามารถด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ผู้สอนอาจเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมหรือการบริการสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะ และมีพฤติกรรมบ่งชี้และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีมากขึ้น

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

รหัสวิชา 300-11003	รายวิชา ความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม	หน่วยกิต 3(3-0-6)
ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2		
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย		เวลาเรียน 15 ชั่วโมง
เรื่อง จิตสาธารณะ กับความรับผิดชอบต่อสังคม		เวลาเรียน 6 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

ประเทศชาติหรือสังคมในระดับต่าง ๆ จะพัฒนาหรือมีความก้าวหน้าไปได้มากได้น้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากร เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคมทุกระดับ ประชากรหรือพลเมืองในสังคมนั้นย่อมมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับคุณวุฒิและวัยวุฒิ ทั้งนี้หากพลเมืองสามารถปฏิบัติตนโดยมีความรับผิดชอบต่อ ชุมชน และประเทศชาติแล้ว สังคมในทุกระดับขั้นก็จะพัฒนาหรือมีความเจริญก้าวหน้าไปด้วย

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) สามารถอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมได้
- 2) สามารถอธิบายบทบาทของพลเมืองดีกับความรับผิดชอบต่อสังคมและนำไปประยุกต์ใช้ได้
- 3) สามารถอธิบาย แนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบ ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา และจิตสาธารณะได้
- 4) สามารถอธิบาย อธิบายลักษณะพฤติกรรมของจิตอาสาและจิตสาธารณะ และนำไปประยุกต์ใช้ได้

3. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

- 1) การรับผิดชอบต่อตนเอง
- 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 3) การรับผิดชอบต่อสังคม

4. เนื้อหา

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบของประชาชนในระบบประชาธิปไตย
- 2) บทบาทของพลเมืองดีกับความรับผิดชอบต่อสังคม
- 3) แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย องค์ประกอบ รูปแบบและความสำคัญของจิตอาสา และจิตสาธารณะ
- 4) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตอาสาและจิตสาธารณะ
- 5) ลักษณะพฤติกรรมของจิตอาสาและจิตสาธารณะ

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สัปดาห์ที่ 1

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (ชั่วโมงที่ 1)

1. อาจารย์ผู้สอนบรรยายเกี่ยวกับจิตสาธารณะ กับความรับผิดชอบต่อสังคม ความหมายของจิตอาสาและจิตสาธารณะ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตอาสาและจิตสาธารณะ บทบาทของการเป็นพลเมืองดีกับความรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างความตระหนักรู้ให้นักศึกษาโดยการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารประกอบการสอน
2. ให้นักศึกษาเข้ากลุ่มตามที่แบ่งไว้ในสัปดาห์ที่ 1
3. เตรียมการในการเรียนรู้ก่อนลงปฏิบัติการร่วมกับชุมชน โดยอาจารย์สอนกระบวนการในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานให้กับนักศึกษา โดยใช้กระบวนการ P-D-C-A เพื่อให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ
4. อาจารย์ให้นักศึกษาเตรียมการจดบันทึกหรือเตรียมอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาประกอบรายงานการวิจัยการศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (ชั่วโมงที่ 2-3)

5. อาจารย์ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงชุมชน ซึ่งอาจารย์ได้เลือกชุมชนเป็นชุมชนใกล้เคียงกับสถาบันแล้ว เพื่อความสะดวกในการเดินทางและการร่วมมือในการแก้ไขปัญหา
6. นักศึกษาแต่ละกลุ่มเริ่มสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนในประเด็นปัญหาที่แต่ละกลุ่มได้ศึกษาและได้กำหนดหัวข้อไว้ (ตามเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้ออกแบบไว้) ในสัปดาห์ที่ผ่านมา
7. อาจารย์ผู้สอนร่วมลงพื้นที่ชุมชน และสังเกตการณ์ให้ข้อเสนอในการสัมภาษณ์แก่นักศึกษา

สัปดาห์ที่ 2

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (ชั่วโมงที่ 4-5)

8. นักศึกษาแต่ละกลุ่มเข้าประจำกลุ่ม โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ชุมชนในการสำรวจและสัมภาษณ์ถึงประเด็นปัญหาที่แต่ละกลุ่มสนใจศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียงและจัดทำข้อมูล โดยต้องประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จากการสัมภาษณ์ และรูปภาพจากการลงสำรวจชุมชน เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบรูปเล่มรายงานกิจกรรมบริการสังคม
9. อาจารย์ผู้สอนกำหนดเค้าโครงของรายงานการวิจัยให้กับนักศึกษาในแต่ละกลุ่มได้ทำงานได้ครบทุกประเด็นที่นักศึกษาเรียนรู้ โดยอาจารย์นำเสนอโครงสร้างของรูปแบบรายงานกิจกรรมบริการสังคมให้มีส่วนประกอบตามใบงานที่ 4.1 โครงร่างการวิจัย
10. อาจารย์ผู้สอนสังเกตการณ์ ตอบข้อสงสัยและให้คำแนะนำแก่นักศึกษา
11. อาจารย์ผู้สอนนัดหมายให้นักศึกษานำเสนอรายงานกิจกรรมบริการสังคมหน้าชั้นเรียน โดยนำเสนอในรูปแบบใดก็ได้ตามศักยภาพของนักศึกษา

12. อาจารย์ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน (กลุ่มละไม่เกิน 15 นาที) โดยนำเสนอในรูปแบบใดก็ได้ พร้อมกันสรุป และให้ข้อคิดเห็น และสร้างแรงกระตุ้นในทางบวกให้กับนักศึกษาโดยการชื่นชมผลงานของแต่ละกลุ่ม โดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะต้องวางโครงสร้างของการนำเสนอตามรูปแบบรายงานให้ครบตามประเด็นที่อาจารย์ให้นำเสนอพร้อมแบ่งหน้าที่การทำงานในกลุ่มและการนำเสนอ

13. อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มอื่น ถามคำถามหรือข้อสงสัยจากกลุ่มที่ออกมานำเสนอ และสุ่มให้กลุ่มที่ไม่ได้ออกมานำเสนอกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกล่าวชมเชยกลุ่มเพื่อนที่ออกมานำเสนอ

14. อาจารย์ผู้สอนให้ข้อคิดเห็นและสรุปประเด็นสำคัญจากการนำเสนอรายงานและหัวข้อปัญหาของแต่ละกลุ่มที่ออกมานำเสนอ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน (ชั่วโมงที่ 6)

15. อาจารย์ผู้สอนประเมินรายงานกิจกรรมบริการสังคมที่นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอโดยใช้แบบประเมินรายงานกิจกรรมบริการสังคมที่พัฒนาขึ้น โดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มต้องส่งรายงานที่นำเสนอให้กับอาจารย์ผู้สอนด้วย

16. อาจารย์ผู้สอนประเมินคุณลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษา ประกอบไปด้วย 1) การรับผิดชอบตนเอง 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) การรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม และประเมินชิ้นงานของนักศึกษา

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดประเมิน	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัด
1. การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน	1. แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
2. ตรวจสอบความถูกต้องของชิ้นงาน	2. แบบประเมินใบงานที่ 4.1	ระดับดีขึ้นไป

1. สังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักศึกษา
2. ตรวจสอบผลการสัมภาษณ์ของนักศึกษาที่ได้สัมภาษณ์จากการลงชุมชน
3. ตรวจสอบรูปแบบรายงานกิจกรรมบริการสังคมที่อาจารย์ผู้สอนให้จัดทำ

7. สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการสอน รายวิชาความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม
2. แบบวัดความเป็นพลเมือง
3. ใบงานที่ 4.1 โครงร่างกิจกรรมบริการสังคม

แหล่งการเรียนรู้

1. ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย
2. เว็บไซต์

ใบงานที่ 4.1 โครงร่างกิจกรรมบริการสังคม

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มอภิปรายตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง

.....

.....

2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

.....

.....

.....

.....

3. วัตถุประสงค์

.....

.....

.....

.....

4. เขตของการศึกษา

.....

.....

.....

.....

5. การนิยามศัพท์เฉพาะ

.....

.....

.....

แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ของนักศึกษาปริญญาตรี

คำชี้แจง

1. ให้ผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักศึกษา แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน
2. ให้นักศึกษาประเมินพฤติกรรมของตนเอง แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน

สมรรถนะ	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				สรุป
		4	3	2	1	
1. การรับผิดชอบตนเอง	1) ทำงานอย่างเต็มความสามารถ					
	2) ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ					
	3) ซื่อสัตย์ สุจริต					
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
	2) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
	3) ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น					
3. การรับผิดชอบต่อสังคม	1) ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์					
	2) รักษาสาธารณสมบัติ					
	3) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ เคารพกติกาของสังคม					

**เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี
ของนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

คุณลักษณะที่ 1 การรับผิดชอบตนเอง

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1) ทำงานอย่างเต็มความสามารถ	ทำงานด้วยความตั้งใจ พยายาม จนงานสำเร็จมีคุณภาพและทันเวลาทุกครั้ง	ทำงานด้วยความตั้งใจ พยายาม จนงานสำเร็จมีคุณภาพ แต่ทันเวลาเป็นบางครั้ง	ทำงานด้วยความตั้งใจ พยายาม แต่งานไม่มีคุณภาพและทันเวลาเป็นบางครั้ง	ไม่ตั้งใจทำงาน ไม่พยายาม งานไม่มีคุณภาพและสำเร็จไม่ทันเวลา
2) ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	แสวงหาความรู้ใหม่ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเองตลอดเวลา	แสวงหาความรู้ใหม่ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเองเป็นบางครั้ง	แสวงหาความรู้ใหม่ แต่ไม่พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง	ไม่แสวงหาความรู้ใหม่ และไม่พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง
3) ซื่อสัตย์ สุจริต	ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น และไม่หาผลประโยชน์จากผู้อื่น	ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น	ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงต่อตนเอง	ไม่ปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องและเป็นความจริงต่อตนเองและต่อผู้อื่น

คุณลักษณะที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น

พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม และแสดงออกด้วยความสุภาพทุกครั้ง	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม และแสดงออกด้วยความสุภาพในบางครั้ง	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม	เลือกใช้ภาษา วิธีการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม
2) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย และมีการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีทุกครั้ง	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย และมีการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีในบางครั้ง	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดี	ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย
3) ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และแสดงความยินดีกับผลงานของผู้อื่นทุกครั้ง	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และแสดงความยินดีกับผลงานของผู้อื่นในบางครั้ง	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง	ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

คุณลักษณะที่ 3 การรับผิดชอบต่อสังคม

พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1) ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์	มีจิตอาสา อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ	มีจิตอาสา อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และช่วยเหลือผู้อื่นบางครั้ง	บำเพ็ญประโยชน์ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม แต่ไม่ช่วยเหลือผู้อื่น	บำเพ็ญประโยชน์ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเมื่อถูกร้องขอ
2) รักษาสาธารณสมบัติ	ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดี	ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง	ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเองในบางครั้ง	ไม่ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม และนำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง
3) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ เคารพกติกาของสังคม	ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่ส่งผลให้เกิดผลดีต่อตนเอง และสังคมส่วนรวม	ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่ส่งผลให้เกิดผลดีต่อตนเอง	ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม แต่ละเลยการปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม และละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

**แบบประเมินคุณภาพกิจกรรมบริการสังคม
ของนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

คำชี้แจง

1. ให้ผู้สอนประเมินผลงานวิจัยของนักศึกษา แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน

ข้อ	ลักษณะงานวิจัยที่ประเมิน	ระดับคุณภาพ				สรุป
		3	2	1	0	
1	ชื่อเรื่องมีความชัดเจนน่าสนใจ					
2	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับเรื่องที่ทำวิจัย					
3	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง					
4	กำหนดขอบเขตของการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผลรองรับ					
5	การนิยามศัพท์เฉพาะมีความชัดเจน					

**เกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพงานวิจัย
ของนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	คุณภาพมาก (3)	คุณภาพปานกลาง (2)	คุณภาพน้อย (1)
1. ชื่อเรื่องมีความชัดเจนน่าสนใจ	ชื่อเรื่อง 1) มีความกระชับ 2) แสดงถึงตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และ 3) สอดคล้องกับประเด็นในการแก้ปัญหา / บริการสังคม	ชื่อเรื่อง 1) มีความกระชับ 2) แสดงถึงตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และ 3) สอดคล้องกับประเด็นในการแก้ปัญหา / บริการสังคม	ชื่อเรื่องฟุ่มเฟือย ไม่แสดงถึงตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และไม่สอดคล้องกับประเด็นในการแก้ปัญหา / บริการสังคม
2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับเรื่องที่ทำวิจัย	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาแสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและความสำคัญในการทำวิจัยครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาโดยมีเหตุผลสนับสนุนกระชับตรงประเด็น	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาแสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและความสำคัญในการทำวิจัยแต่ยังไม่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา เนื้อความไม่ต่อเนื่อง สอดคล้อง	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัย ไม่ได้ระบุให้เห็นประเด็นของปัญหาและความสำคัญในการวิจัย
3) วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง ระบุกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา และระบุวิธีที่ศึกษา	วัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา	วัตถุประสงค์ไม่มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง
4) กำหนดขอบเขตของการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผลรองรับ	ระบุขอบเขตของการวิจัยที่ประกอบไปด้วย กรอบความคิดตามทฤษฎี ตัวแปรในการวิจัย	ระบุขอบเขตของการวิจัยที่ประกอบไปด้วย กรอบความคิดตามทฤษฎี แต่ไม่ระบุตัวแปรในการวิจัย	ไม่ระบุขอบเขตของการวิจัย
5) การนิยามศัพท์เฉพาะมีความชัดเจน	มีการนิยามเชิงทฤษฎี นิยามเชิงปฏิบัติการ เฉพาะตัวแปรสำคัญที่ศึกษาอย่างครบถ้วน	มีการนิยามเชิงทฤษฎี นิยามเชิงปฏิบัติการ เฉพาะตัวแปรสำคัญที่ศึกษาแต่ไม่ครบถ้วน	ไม่มีการนิยามศัพท์เฉพาะ

ภาคผนวก จ

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

**ผลประเมินความสอดคล้องแบบสัมภาษณ์การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ
ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการ
สังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี**

ข้อ	ข้อความ / ประเด็นสัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	แปลผล
		1	2	3		
1	องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี					
	1.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) ขั้นตอนการเรียนการสอน 5) การวัดและประเมินผล หรือไม่หรือควรปรับเปลี่ยนอย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี					
	2.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เหมาะสมหรือไม่หรือควรปรับเปลี่ยนอย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี					
	3.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เหมาะสมหรือไม่หรือควรปรับเปลี่ยนอย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี					

	4.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เหมาะสมหรือไม่หรือควรปรับเปลี่ยนอย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	องค์ประกอบที่ 4 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี					
	5.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบที่ 4 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	องค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี					
	6.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ได้แก่ 1) การรับผิดชอบต่องานตัวเอง 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) การรับผิดชอบต่อสังคม และแบบประเมินผลงานเหมาะสมหรือไม่หรือควรปรับเปลี่ยนอย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ซึ่งประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ 9 พฤติกรรมบ่งชี้					

	7.1 จากเอกสารท่านคิดว่า พฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ควรประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ 9 พฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ 1. การรับผิดชอบต่อตนเอง ประกอบไปด้วย 3 พฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ 1.1 ทำงานอย่างเต็มความสามารถ 1.2 ใฝ่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ 1.3 ซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น 2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น ประกอบไปด้วย 3 พฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ 2.1 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2.2 รับฟังความคิดเห็นต่อผู้อื่น 2.3 ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น 3. การรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบไปด้วย 3 พฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ 3.1 ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ 3.2 รักษาสาธารณสมบัติ 3.3 ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและเคารพกติกาของสังคม หรือไม่หรือควรปรับเปลี่ยนอย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
--	---	----	----	----	------	--------

แบบประเมินความสอดคล้องแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ข้อ	ข้อความ / ประเด็นสัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการรับผิดชอบตนเอง								
1	ทำงานด้วยความตั้งใจและทุ่มเท	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ทำงานสำเร็จทันเวลาและมีคุณภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	แสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความถูกต้องและเป็นความจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	ไม่เบียดเบียนและแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น								
7	ใช้ภาษาและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและสุภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
12	แสดงความยินดีกับผลงานหรือความสำเร็จของผู้อื่น	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม								
13	ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมโดยไม่ต้องร้องขอ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15	ดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสิทธิที่ส่งผลดีต่อทั้งตนเองและผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ฉ
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

**ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม**

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๓๒๓/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี
(The Development of a Learning Management Model Enhance Good Citizenship Characteristics on a Social-service Based Instructional Concepts for Undergraduate Students)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้วิจัยหลัก: ดร.ปรเมศวร์ พิษผั๊กหวาน

เอกสารที่พิจารณาพบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕

(พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๓๒๓/๒๕๖๕
วันที่ให้การรับรอง: ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๕
วันหมดอายุใบรับรอง: ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๓๒๘

๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ดร.ประเมศวร์ พิษผักหวาน / นักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี” สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระสุวเรนเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ใบตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่

SAINT JOHN'S UNIVERSITY

ที่ ปก.มขจ. 080 / 2565

20 สิงหาคม 2565

เรื่อง ตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่

เรียน ดร.ประเมศวร์ พิษผักหวาน

ตามที่กองบรรณาธิการ วารสารเซนด้อยัน มหาวิทยาลัยเซนด้อยัน ได้รับบทความวิจัยจากท่านเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงขึ้นชั้นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสารเซนด้อยัน นั้น

บัดนี้ บทความวิจัยของท่านได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการวารสารเซนด้อยันแล้ว และเห็นควรให้ตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสารเซนด้อยัน ปีที่ 25 ฉบับที่ 37 กรกฎาคม – ธันวาคม 2565

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในความร่วมมือนมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อาภากร ขุนคำ

(ดร.อาภากร ขุนคำ)

บรรณาธิการวารสารเซนด้อยัน

กองบรรณาธิการวารสารเซนด้อยัน

โทรศัพท์ : 089-028-8996

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ –นามสกุล	ดร.ปรเมศวร์ พิชผักหวาน
วัน เดือน ปี ที่เกิด	1 มิถุนายน 2526
สถานที่เกิด	ขอนแก่น
ที่อยู่ปัจจุบัน	39/3 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2564	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
พ.ศ. 2553	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. 2550	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร
	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
	บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2557 - ปัจจุบัน	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกลุ่มประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
รางวัลหรือทุนการศึกษาที่ได้รับ	ปี 2561 ทุนวิจัย วช. เรื่อง แนวทางการพัฒนานักศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
	ปี 2561 ทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
	ปี 2565 รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น ด้านผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์